



ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА “ОКОЛНА СРЕДА 2007 – 2013 г.”

CCI No: 2007BG161PO005



СОФИЯ, ФЕВРУАРИ 2007

Съдържание на оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.”:

A.	Въведение	5
B.	Заключения от предварителната оценка	7
B.	Анализ на настоящата ситуация	14
I.	Води.....	14
1	Водоснабдяване и водоползване	14
2	Канализационни системи	15
3	Национална система за мониторинг на водите	16
4	Законодателство и институционална рамка в сектора	17
II.	Отпадъци	20
1	Генериране на отпадъци	20
2	Събиране на отпадъци (вкл. разделно)	22
3	Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци	22
4	Депониране.....	24
5	Законодателство и институционална рамка в сектора	25
III.	Терени, замърсени с отпадъци	28
1	Съществуващи депа за битови отпадъци и нерегламентирани сметища	28
2	Други замърсявания с отпадъци	29
IV.	Въздух	30
1	Емисии на вредни вещества	30
2	Законодателство	31
V.	Емисии на парникови газове.....	32
VI.	Биоразнообразие	33
1	Диви растителни и животински видове и природни местообитания	33
2	Защитени територии и планове за управление	33
3	Разработване на националната част на мрежата НАТУРА 2000	34
4	Законодателство	35
VII.	Шум.....	35
VIII.	Нужди от финансиране в сектор “околна среда”	36
1	Оценка на необходимите разходи за сектор “околна среда”	36
2	Преходни периоди и програми за прилагане на директиви на ЕС	37
IX.	Роля на пред-присъединителните инструменти на ЕС за сектор “околна среда”	38
1	Програма ИСПА	38
2	Програма ФАР	38
3	Програма САПАРА	39
4	Опитът от пред-присъединителните фондове	39
Г.	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите.	41
Д.	Стратегически цели и приоритетни направления на ОП	45
I.	Стратегически цели на ОП	45
1	Главна стратегическа цел	45
2	Специфични стратегически цели	46
II.	Приоритетни оси на ОП.....	48
1	Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж.	48
2	Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци.	54
3	Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие	59
4	Приоритетна ос 4: Техническа помощ	64
Е.	Съгласуваност със законодателството и политиките на Европейската Общност	67
1	Партньорство	67
2	Устойчиво развитие	68

3	Опазване на околната среда	70
4	Равни възможности	71
5	Защита на конкуренцията	72
6	Обществени поръчки	74
Ж.	Финансов план на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”	76
3.	Институционална рамка за изпълнението на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”	80
I.	Основни институции – участващи в рамката	80
1	Управляващ орган	80
2	Междинно звено	81
3	Сертифициращ орган	81
4	Одитиращ орган	82
5	Дирекция “Вътрешен одит”	82
6	Комитет за наблюдение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”	83
7	Комитет за избор и координация на проекти по ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”	83
II.	Разпределение на задачите между управляващия орган, междинното звено и крайните бенефициенти	84
1	Задачи на управляващия орган	84
2	Задачи, делегирани за изпълнение на МЗ	86
3	Задачи за изпълнение от страна на Бенефициента	88
III.	Оценка на ОП	90
IV.	Финансово управление и контрол на ОП	91
1	Информация за компетентния орган за получаване на плащанията от ЕК и за компетентния орган за извършване на плащания към бенефициентите	91
1.3	Сертифициране и плащания	91
2	Описание на финансовите потоци по ОП	93
3	Разкриване и докладване на нередности	96
4	Одит	96
4.1	Институции, извършващи одити по ОП “Околна среда 2007-2013 г.”	96
4.2	Видове одити, осъществявани за целите на ОП	97
4.3	Документи за одитната дейност	98
V.	Публичност и информация за ОП	98
VI.	Процедура за компютъризиран обмен на данни с ЕК	100
И.	Списък с големи проекти за ОП „Околна среда 2007-2013 г.”	102
К.	Приложения	106
	Приложение 1	107
	Приложение 2	108
	Приложение 3	109
	Приложение 4	111

А. Въведение

Оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.” е една от седемте оперативни програми, разработвани като част от Националната стратегическа референтна рамка на Република България за програмния период 2007-2013 г. На базата на анализ на настоящата ситуация, програмата определя приоритетните за страната области по отношение на сектор “околна среда”, които ще намерят своята реализация и финансиране в рамките на този документ и през този период.

Чрез подобряване и развитие на базисната инфраструктура, свързана с околната среда, оперативната програма ще допринесе за осъществяването на стратегическата визия за България, съгласно Националната стратегическа референтна рамка за периода 2007 – 2013 г., а именно: **Към 2015 г. България да стане динамична, конкурентноспособна и достъпна страна-членка на ЕС с високи качество на живот, доходи и социална чувствителност на обществото.**

Оперативната програма (ОП) се основава на целите и приоритетите на екологичната политика на ЕС и отразява поетите от България международни ангажименти и ангажиментите към ЕС в сектор околна среда по време на пред-присъединителния период, както и специфичните национални интереси. ОП е изготвена и в съответствие с принципите, формулирани в основните национални документи за сектор околна среда.

ОП съдейства за постигането на следните средносрочни стратегически цели на Националната стратегическа референтна рамка на страната за периода 2007 – 2013 г.:

- *Засилване на конкурентноспособността на икономиката с оглед на постигането на висок и устойчив растеж;*
- *Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на по-висока заетост, доходи и социална интеграция.*

За да постигне тези средносрочни цели, България трябва да се фокусира върху четири стратегически приоритета, като първият от тях е приоритет “Подобряване на базисната инфраструктура”. Настоящата ОП ще допринесе основно към този стратегически приоритет на НСРР чрез инвестиции главно в инфраструктурата за опазване на околната среда, които ще целят да подпомагат растежа на икономиката и да предоставят по-добър стандарт на живот.

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” се разработва в рамките на **цел “Сходство”** на Европейската Общност и нейното изпълнение ще се осъществява с финансовата подкрепа на Европейския съюз (чрез кохезионния фонд и европейския фонд за регионално развитие).

В ОП е разработен анализ на настоящата ситуация в сектор “околна среда”, а така също и анализ на силните и слабите страни, възможностите за развитие и заплахите. На базата на резултатите от тези анализи и предвид различията между средното ниво в страната и това в Европейския съюз по основни показатели за сектор “околна среда”, е формулирана стратегията на ОП, нейните цели и приоритети, финансовият план за тяхната реализация и условията за изпълнение на програмата.

Цялостният процес по разработването на програмата беше организиран от управляващия орган (УО) на оперативната програма – дирекция “Кохезионна политика за околна среда” в Министерството на околната среда и водите.

Цялостната дейност на Министерство на околната среда и водите е под ръководството на Министъра на околната среда и водите. Той отговаря за изпълнението на държавната политика за околна среда. Министърът ръководи, координира и контролира разработването

и изпълнението на държавната политика на опазването на околната среда, опазването и използването на водите и земните недра. Той упражнява компетенциите си в съответствие с Закона за опазване на околната среда и другите нормативни актове в областта. Министерството на околната среда и водите се състои от 15 дирекции (3 дирекции към общата администрация и 12 дирекции към специализираната администрация). В рамките на МОСВ функционират и следните независими звена:

- **Изпълнителна агенция по околна среда (ИАОС)** – отговаря за Националната система за мониторинг на околната среда. ИАОС на подчинение на Министъра на околната среда и водите и се ръководи от изпълнителен директор.
- **15 регионални инспекции по околната среда и водите (РИОСВ)** – административни структури, подчинени на Министъра на околната среда и водите, ръководени от директори и осигуряващи провеждането на държавната политика по опазване на околната среда на регионално равнище. РИОСВ контролират изпълнението на изискванията за опазване на околната среда от общините и от промишлените предприятия.
- **4 дирекции Национални паркове** - специализирани регионални органи към Министерството на околната среда и водите, управлявани от директор, отговорен за защитата на националните паркове на местно ниво.
- **4 басейнови дирекции** – органи към МОСВ, управлявани от директор. Басейновите дирекции са отговорни за изпълнението на националната политика за опазване на водите на местно ниво.
- **Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС)** – орган, реализиращ екологични дейности (проекти) в съответствие с национални и общински стратегии и програми в областта на околната среда. Източници на финансиране са държавния бюджет, външни донори, събрани такси и наложени санкции.

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е разработена при спазване на принципа на партньорството, при активно участие на всички административни и социални и икономически партньори: представители на водещите министерства, Националния статистически институт, Националното сдружение на общините в България, Асоциацията на еколозите от общините в България, представители на областни администрации, Българската стопанска камара, Национален съвет на хората с увреждания, представители на екологични НПО¹ синдикати, Българската академия на науките и т. н.

¹ В приложение 4 се съдържа подробна информация за процедурите за избор на представители на екологични НПО и за тяхната представителност в работната група.

Б. Заключение от предварителната оценка

Предварителната оценка на ОП “Околна среда 2007–2013 г.” е извършена през 2006 г. от независими консултанти (DFC), избрани чрез конкурентна тръжна процедура и финансирана от програма ФАР. **Междинният доклад за предварителната оценка и неговите заключения се отнасят за работната версия на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” от май 2006 г. Основните заключения от междинния доклад за предварителната оценка са представени в точка 3.7 от доклада, изготвен през юли 2006 г. (достъпен на www.moew.government.bg) и са както следва:**

- Анализът на настоящата ситуация показва редица слабости (описани в част 3.3.1 от доклада), които следва да бъдат отстранени, за да се подобри качеството на програмния документ. Слабостите включват:
 - ✚ В глава А (въведение) липсва кратко описание на ролята, отговорностите и организационната структура на МОСВ;
 - ✚ При представянето на отделните екологични подсектори липсва единен подход и последователност (напр. в подсектор „води” е направено сравнение на индикатори между България и ЕС, докато за другите подсектори такава информация липсва).
 - ✚ Липсват някои основни социално-икономически характеристики на сектор „околна среда” като цяло, както и на неговите подсектори (напр. дял от БВП, процент на заетост и т.н.).
 - ✚ Липсват данни за общите финансови нужди по подсектори;
 - ✚ Липсва връзка с предходни достижения и придобит опит от финансирането от предприемаческите фондове (ФАР, ИСПА, САПАРД и т.н.) на сходни интервенции и особено на такива, свързани с прилагачи програми за изпълнение на ключови европейски директиви за сектора (напр. 91/271 и 1999/31);
 - ✚ Липсва яснота и съответна информация по всички подсектори за ролята, отговорностите и допирните точки между заинтересованите страни;
 - ✚ Липсва ясна обосновка какво точно финансира оперативната програма във всеки сектор и защо;
 - ✚ Липсва яснота по табл. 4 и 5 (стр. 9-10) и разликите между тях. Същото е валидно и за табл. 6 и 7 (стр. 12-13);
 - ✚ Необходимост от допълнителна яснота по типологията на дейности по приоритет 3 (биоразнообразие), напр. като се дадат някои примери.

Общите препоръки на консултанта са да бъде допълнена липсващата информация по унифициран и последователен начин, за да се подобри качеството на анализа и връзката му със SWOT анализа.

- **Двата SWOT анализа** (на ОП и този на консултантите) са почти идентични, с изключение на някои виждания на консултантите по отношение на формулирането и представянето на слабите страни. И двата анализа се приемат за пълни и адекватни по отношение на представянето на несъответствия, идентифицирането на нужди и избора на подходяща стратегия на ОП. Някои доуточнения по институционални, управленски и икономически въпроси бяха предприети по време на третата мисия

(септември 2006 г.) на консултантския екип и окончателната версия на SWOT анализа е включена в окончателния доклад на консултантите.

- **Съответствието на предложената стратегия и йерархията на приоритетите** бяха независимо оценени от експертния екип, от членовете на работната група за ОП и от обществеността. Резултатите от тези оценки показват добро съответствие на предвидената стратегия спрямо нуждите и тя намира широко обществено одобрение. Разпределението на финансовите ресурси е в съответствие с йерархията на приоритетите.
- **Като алтернатива на съществуващата стратегия на ОП**, консултантите предлагат включване на дейностите по водоснабдяване от ОП "Регионално развитие" в приоритет 1 на ОП "Околна среда 2007-2013 г.". Ако тази възможност бъде приета, всички дейности във водния сектор ще се обхванат от ОП "Околна среда 2007-2013 г." и цялата отговорност ще се концентрира в МОСВ. Така интегрираното управление на водите ще позволи да се укрепи схемата за управление и да се увеличи отговорността.
- **Разглеждайки типологията на дейностите в приоритет 1 и 2 на ОП**, е направен изводът, че не е обърнато внимание на укрепването на техническия и административен капацитет на ключовите министерства и оператори (общини, ВиК дружества и др.) Тези пропуски могат сериозно да попречат на устойчивостта на инфраструктурата. Поради това се предлага:
 - да се включат дейности за оценка на техническите и административни нужди в рамките на първите два приоритета и да се установят съответните разходи за обучение;
 - в първите два приоритета да се включат дейности по горепосоченото обучение и да се предвиди бюджет за съответното им прилагане.
- Допълнителен риск за изпълнението на втория приоритет, както изрично е посочено и в SWOT анализа, е негативното отношение на обществеността към изграждането на съоръжения за третиране на отпадъци. Препоръчва се своевременно да бъдат проведени кампании за повишаване информираността на обществеността, с цел подчертаване на необходимостта от нови, модерни и безопасни депа и предимствата им в сравнение с нерегламентираните сметища.
- Общата вътрешна съгласуваност на програмата е висока. Изразен в приетата скала за оценка (1=минимална стойност, 5=максимална стойност), общият индекс за съгласуваност на програмата е равен на 3.57. Според приетата скала за оценка всички приоритети са съгласувани до степен по-висока от задоволителна с по-голямата част от планирани дейности, като повечето дейности са важни или от решаващо значение за останалите. Следователно програмата е не само добре съгласувана, но и добре интегрирана.
- Общият индекс на външна съгласуваност на програмата е повече от задоволителен (3,35). Той демонстрира достатъчна степен на координация с други свързани планове и програми и главно взаимно-позитивни влияния. Това е добро постижение, тъй като принципно екологичните политики често са в конфликт с икономическите и тези за развитието на бизнеса, особено в сферата на разработване на големи инфраструктурни проекти. Следователно не е изненадващ фактът, че най-ниската степен на съответствие се наблюдава по отношение на ОП "Транспорт".
- За да се осигури координация и съгласуваност между изграждането на транспортна инфраструктура и опазването на околната среда, особено по отношение на местата от

мрежата „НАТУРА 2000”, е необходимо тясно и конструктивно сътрудничество между ресорните министерства на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” и ОП „Транспорт”. Това сътрудничество може да бъде установено и поддържано в рамките на Комитета за избор и координация на проекти за ОП „Околна среда 2007-2013 г.” или чрез общи усилия на отговорните УО. Такова сътрудничество е изключително важно и при извършването на оценката за въздействие върху околната среда на големи инфраструктурни проекти.

Окончателният доклад за предварителната оценка е изготвен в края на 2006 г. (декември 2006 г.). Окончателният доклад за предварителната оценка е достъпен на www.moew.government.bg. Екологичната оценка е част от окончателния доклад за предварителната оценка. Окончателният доклад за предварителната оценка и неговите заключения се отнасят за работния вариант на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” от м. декември 2006 г.

Оценката и препоръките (като част от междинния доклад), отправени към частта **„Анализ на настоящата ситуация”**, бяха приети от УО и отразени в оперативната програма. Последният вариант на ОП (януари 2007 г.) включва цялата искана допълнителна информация и по този въпрос няма отправени допълнителни препоръки от страна на консултантите.

По отношение на оценката и препоръките, отправени към частта **„SWOT анализ”**, следва да бъде отбелязано, че допълнителните коментари на консултантите бяха приети от УО и бяха включени в последния вариант на оперативната програма (януари 2007 г.). В допълнение, SWOT анализът става по-ясен посредством разделянето му на под-сектори на околната среда и запазване на общата част, както е показано в част Г. „Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите” от настоящия документ. Горепосоченият анализ представлява съвместния SWOT анализ на УО и на консултантите.

По отношение на оценката и препоръките, отправени към частта **„Стратегически цели и приоритетни направления на ОП”**, следва да бъде отбелязано, че УО се съгласи с допълнителните коментари на консултантите и в последния вариант на оперативната програма всички дейности, свързани с водния сектор, попадат под отговорността на МОСВ и съответно на ОП „Околна среда 2007-2013 г.”. В допълнение, дейности, свързани с укрепване на техническия и управленски капацитет на оператори (общини, ВиК дружества и др.) и ключови министерства са включени в приоритети 1 и 2.

По отношение на **оценката на финансовото разпределение** за целите на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” консултантите предлагат следните модификации/допълнения:

- Да се добави текст, че в случаи на проекти, които генерират приходи, ще бъде прилаган член 55 от Регламент на Съвета 1083/2006 – по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).
- Да се добави таблица с индикативно разпределение на общите разходи по категория (чл. 37 (d) от Регламент 1083/2006), като се използват вече дефинираните във всеки приоритет на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” кодове в част Ж „Финансов план на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” или като приложение към оперативната програма – по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че УО счита за подходящо да представи такава таблица като приложение към ОП (вариант от януари 2007 г.).

По отношение на **оценката на количественото измерване на целите** за нуждите на ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, консултантите предлагат следните промени:

- Индикаторите за приоритетна ос 4 (Техническа помощ) да бъдат премахнати, тъй като този приоритет е „подкрепящ”, а не „реален” и представлява само около 2,6% от общия бюджет на ОП – по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).
- Да се премахне индикаторът „Брой проекти за управление на отпадъците” от приоритетна ос 2, тъй като няма съответна обосновка за него – по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).
- Да се използва индикатор „Брой картирани зони” като индикатор за изпълнение и да се използва следният индикатор за резултат: „Процент от общите територии в НАТУРА 2000, които да бъдат картирани” – по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).

Поради ключовото значение на индикаторите за мониторинг и оценка и съответните доклади, консултантите предлагат следните промени, свързани със схемата за изпълнение:

- Ясно формулиран текст, който да указва, че за целите на мониторинга и оценката ще бъдат използвани съответните индикатори за изпълнение и резултат, по възможност заедно с подходящи финансови индикатори - по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).
- Ясно формулиран текст, който да указва, че в процедурните наръчници на УО и МЗ ще бъдат включени специфични и практически насоки за изчисляването на гореспоменатите индикатори - по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).
- Ясно формулиран текст, който да указва, че докладите за мониторинг ще бъдат изготвяни по стандартни образци и съответните бланки ще бъдат включени в процедурните наръчници на УО и МЗ. Специално по отношение на месечните доклади консултантите предлагат информацията, която се изисква от бенефициентите да се сведе до минимум с цел да не се избегне излишно административно натоварване на бенефициентите - по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).

По отношение на **оценката на условията за провеждане на оценки на ОП и общите условия за изпълнение на ОП** за целите на оперативната програма консултантите предлагат следната промяна:

- Описанието на условията за провеждане на оценки да бъде допълнено с текст, който указва ангажимента за изготвяне на План за оценки и сформирание на Управляващ комитет за изпълнението и мониторинга на Плана - по отношение на тази препоръка следва да бъде отбелязано, че тя е приета от УО и необходимите промени са включени в настоящия вариант на ОП (януари 2007 г.).

По отношение на **административния капацитет на УО** консултантите препоръчват предприемането на следното действие:

- Ускоряване на процедурата за наемане на допълнителни служители (до 25 души) – по отношение на тази препоръка МОСВ вече е предприело мерки и набирането на експерти е започнало.

По отношение на **административния капацитет на МЗ** и имайки предвид, че натоварването на МЗ от гледна точка на обществени поръчки ще се увеличи значително през следващите две години консултантите препоръчват предприемането на следните действия:

- Ускоряване на процедурата за набиране на първата група допълнителни служители (19 души), като особено се наблегне на експерти със значителен опит в областта на обществените поръчки и подготовката на проекти - по отношение на тази препоръка МОСВ вече е предприело мерки и набирането на експерти е започнало.
- Ускоряване на вече установената процедура (съответната работна група вече е създадена) за изготвянето на общовалидни тръжни документи, включително до колкото е възможно технически спецификации и стандартни чертежи. Стандартните документи следва да се основават на ФИДИК договори и да вземат предвид съответните документи на други страни от ЕС (напр. Германия) – по отношение на тази препоръка МОСВ вече е предприело мерки и е създадена работна група в рамките на Министерство на финансите (България).

Екологичната оценка (ЕО) на оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.” бе проведена в съответствие с изискванията на глава шеста на Закона за опазване на околната среда и *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми (обн. ДВ, бр. 57 от 2.07.2004 г., в сила от 1.07.2004 г., изм. и доп. бр. 3 от 10.01.2006 г.)*, с които са транспонирани изискванията на Директива 2001/42/ЕС. ЕО е проведена като част от предварителната (ex-ante) оценка на програмата, в съответствие с указанията на Европейската Комисия и препоръките на компетентния орган в България за ЕО.

През месец януари 2006 г. УО на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” внесе искане за преценка на необходимостта от ЕО на програмата в дирекция “Превантивна дейност” в МОСВ. Във основа на представената документация е издадено решение на министъра на околната среда и водите, с което е изискано да се извърши екологична оценка на програмата, като част от ex-ante оценката.

Разработването на доклада за ЕО бе извършено от консултантите по предварителната оценка в периода юли-декември 2006 г. За целите на ЕО бяха проведени консултации с в рамките на РГ за разработването на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, с широката общественост и компетентния орган съгласно схема разработена от УО. Беше предоставен достъп до документацията чрез интернет- страницата на МОСВ и в информационния център. Консултациите включваха оценка на потребностите в сектор “околна среда” и тяхното съответствие с дефинираните цели и приоритетни направления на програмата, както и предоставяне на достъп до проекта на доклад за ЕО. В резултат на получените мнения по време на консултации, бе направено заключение от експертите по ЕО, че стратегията в рамките на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е широко възприета и в значителна степен съответства на нуждите на сектора. Резултатите от консултациите бяха надлежно отразени в проекта на окончателен доклад за ЕО от декември 2006 г.

Основният извод от окончателния доклад за ЕО е, че след включването на дейностите по водоснабдяване като част от приоритет 1 на оперативната програма (посочено като препоръка в междинния доклад за предварителна оценка), стратегията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е оптимална и не съществуват реални сравними алтернативи на тази стратегия. Реализацията на програмата ще доведе главно до положителни въздействия върху околната среда с ползи за качеството на живот на населението и за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие. Евентуалните отрицателни въздействия от прилагането на програмата са с временен характер като за тях в ЕО са предложени мерки за намаляване и предотвратяване.

През януари 2007 г. проектът на окончателен доклад за ЕО е представен за становище от компетентния орган в рамките на МОСВ. В съответствие с изискванията на *Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми*, от страна на компетентния орган бяха предложени мерки за наблюдение и контрол при прилагането на програмата, които бяха съгласувани без забележки от УО. На 7 февруари 2007 г. бе проведено заседание на Междуведомствена комисия – специализиран състав към Висшия експертен екологичен съвет, на което въз основа на изготвената ЕО беше взето Решение, с което се предлага на Министъра на околната среда и водите да издаде становище за съгласуване на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” Официалното становище по ЕО на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” - № 1 – 1 /2007 бе издадено на 21.02.2007 г.

Въз основа на становището по ЕО и с оглед предотвратяване, намаляване и възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последици от осъществяването на програмата, УО на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще прилага следните мерки:

- Проекти, кандидатстващи за финансиране по оперативната програма, за които се изисква ОВОС/ЕО ще се одобряват само след положително становище по ОВОС/ЕО и при съобразяване с препоръките в извършените оценки;
- При оценката на проекти по приоритети 1 и 2 ще се следи местоположението на обектите да бъде подходящо определено, с оглед разстояния до населени места, обекти подлежащи на здравна защита, територии с особено екологично значение, ползи и разходи;
- При проектиране на обектите по приоритети 1 и 2, бенефициентите следва да вземат предвид границите на паметниците на културата и на техните охранителни зони, както и на всички защитени по реда на специален закон територии;
- При изпълнението на програмата ще се дава приоритет на изграждането на СПСОВ за населени места с над 10000 екв. жители, както и на дейности за намаляване на водните загуби от водоносната мрежа и за подобряване на качеството на питейните води;
- По отношение на проекти за депа за отпадъци ще се изисква обследване на възможността за изграждане на съоръжения за предварително третиране преди депониране, с оглед на възможностите за оползотворяване на отпадъци;
- По време на строителството на съоръжения, в рамките на проекти по оперативната програма ще се изискват и изпълняват планове за минимизиране на неблагоприятните въздействия (шум, прах), от страна на съответните възложители (изпълнители).

С цел предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни въздействия от осъществяването на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, УО ще включи съответните мерки от становището по ЕО в системата от критерии за избор на проекти и ще ги прилага в процеса на оценка и избор на операции за финансиране. При осъществяване на проверки на място върху бенефициентите ще се има предвид и изпълнението на горепосочените мерки.

На всеки три години от изпълнението на програмата, не по-късно от 15 април, УО на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще изготвя специален доклад по наблюдението и контрола при прилагането на програмата, включително на мерките предотвратяване, намаляване или възможно най-пълно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни въздействия от осъществяването на програмата. Наблюдението и контролът на въздействията върху околната среда ще се извършва въз основа на набор от индикатори за въздействие върху околната среда, които се съдържат в становището по ЕО и са както следва:

- **По Приоритет 1:** качество на повърхностните води; качество на подземните води; качество на питейните води; количество на зауствените отпадъчни води; количество на пречистените отпадъчни води; количество на непречистените отпадъчни води;
- **По Приоритет 2:** образувани битови отпадъци – общо; събрани битови отпадъци; рециклирани битови отпадъци; преработени отпадъци според вида на метода на третиране – компостиране, сортиране и сепариране; обезвреждане на битови отпадъци; капацитет на депата, които са в съответствие с нормативните изисквания; обезвреждане на производствени и опасни отпадъци;
- **По Приоритет 3:** защитени застрашени видове; защитени зони по директивата за птиците; защитени природни местообитания; защитени зони по директивата за местообитанията.

В. Анализ на настоящата ситуация

Основните документи, които ръководят политиката за околна среда в България са Националната стратегия по околна среда 2000 – 2006 и Националния план за действие към нея, а така също и Националната стратегия по околна среда 2005 – 2014 и съответния национален план за действие.

Настоящият анализ е изготвен на базата на направеното подробно проучване на сектор околна среда за целите на Националната стратегия по околна среда 2005 -2014 г. В допълнение, за целите на настоящия анализ, са използвани и други национални документи като например: Национална програма за управление на дейностите по отпадъци 2003 – 2007; Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор 2004 – 2015; разработените през 2003 г. програми за прилагане изискванията на различни “тежки” директиви, като директиви 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, 94/62/ЕС за опаковките и отпадъците от опаковки, 1999/31/ЕС за депониране на отпадъци, 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации и др.

Към анализа са идентифицирани и основни различия с други страни – членки на ЕС, по отношение на основни за ОП направления – управление на отпадъчни води и управление на отпадъците.

Данните, използвани в анализа, са за периода 1999 – 2004 г., като там където не са били налични данни за 2004 г. са използвани данните за 2003 г. Източниците на използваните статистически данни са Национален статистически институт, Изпълнителна агенция по околна среда към Министерство на околната среда и водите и ЕВРОСТАТ.

I. Води

1 Водоснабдяване и водоползване

Водните ресурси, формирани на територията на страната, като цяло са достатъчни да обезпечат нормалното водоснабдяване на населените места. Общото количество използвана вода от 5 401 014 хил. куб. метра (2004) съставлява 81% от количеството изнета вода за същата година по данни на Националния статистически институт. Основната част от изнетите за ползване водни ресурси за 2004 г. се добиват от собствени водоизточници на стопанските отрасли, докато общественото водоснабдяване (местните ВиК фирми) добива 15% от тях (Национален статистически институт).

Таблица 1: Използвана вода (1999 – 2004) в хил. куб. метра

Използвана вода (показатели)	1999	2000	2001	2002	2003	2004 ²
Селско, ловно и горско стопанство (вкл. рибно)	124 715	234 738	184 828	157 853	184 887	171 176
Индустриален сектор	5 367 033	4 177 697	4 426 815	5 265 269	5 282 157	4 893 085
Битов сектор	396 680	404 749	372 937	337 472	342 626	336 752
Общо използвана вода – бруто	5 888 428	4 817 184	4 984 580	5 760 594	5 809 670	5 401 014

² Всички данни за 2004 г. Представени в таблицата са предварителни.

България има добре развита **водоснабдителна система**, която осигурява вода на 5031 населени места, като обхваща 98.8% от населението на страната (2004 г.). През 2004 г. делът от населението, което се обслужва от ПСПВ е 42.9% (**Национален статистически институт - НСИ**). Въпреки това един от основните проблеми във водоснабдителния сектор за много региони в страната е режима при водоподаването, дължащ се на вътрешните загуби по разпределителните мрежи и липсата на съоръжения за съхранение и складиране на вода.

В страната **потреблението на вода** остава сравнително ниско. За 2004 г. водата, употребявана на глава от населението, е 94 (1/ч/ден), което е по-малко в сравнение с ЕС (15) – 150 (1/ч/ден) според НСИ. В същото време количеството добита вода е почти двойно по-голямо в сравнение с други страни, което до голяма степен се дължи на амортизация на водопреносната мрежа, която на места се нуждае от цялостна подмяна. В последните години **загубите на вода** при преноса до крайните потребители са между 40% - 79% (средно 59.5%) в зависимост от възрастта, вида на тръбите и налягането в мрежата. През 2004 г. загубите на вода при преноса до крайните потребители са средно 51.6% от постъпилите води. За периода 1980 – 2001, относителният дял на полезно използваната вода намалява от 84.90% до 38.95%. Основните действия, които е необходимо да се предприемат, с оглед намаляване загубите на вода са свързани с закупуване на уреди и апаратура за откриване на течове, поетапна реконструкция на разпределителната водопроводна мрежа и водопроводните отклонения и изготвяне на проекти за действен контрол върху загубите на вода.

Като цяло, **качеството на водите** в страната е добро, с изключение на определени райони, които имат проблеми с местен характер. Качеството на питейните води, които се доставят за населението, се регулира съгласно изискванията на Наредба No.9/16.03.2001 г. Основните замърсители на повърхностните води са битово-фекални води от градската канализация на големите селища и промишлените отпадъчни води, които се вливат непречистени в реките.

Основен замърсител на подземните води във всички басейнови райони са нитратите. За периода 1997-2004 г. като положителен напредък беше постигнат по отношение изчистването на пестицидите, което се дължи на взетите мерки по ликвидиране на старите складове със залежали пестициди в страната.

С цел отразяване на изискванията на директивите на ЕС по отношение на питейните води, през 2002 г. е разработена Национална програма за приоритетно изграждане на пречиствателни станции за питейни води (ПСПВ) и свързаната водоснабдителна инфраструктура, а така също и Стратегия за управление и развитие на секторите водоснабдяване и канализация в страната. Стратегията е одобрена от Министерски съвет на 18.03.2004 г. Съгласно нея състоянието на **инфраструктурните активи във водоснабдителния сектор са** както следва:

- Обща дължина на водоснабдителната мрежа - 70,620 км.
- 15 язовира с общ обем от 1,158.4 милиона м³.
- 3,560 помпени станции за водоснабдяване;
- 42 изградени ПСПВ с обща производителност 480,506.000 м³/г. (15.24 м³/сел.);
- 6,087 резервоара за питейни води с общ капацитет 2,613,735 м³;

2 Канализационни системи

По степен на изграденост на **канализационната мрежа** в населените места и на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води (СПСОВ) страната изостава, в сравнение с водоснабдителните мрежи. Броят на населените места с канализационна мрежа е 277, като 167 от тях са градове и 100 са села. Приблизително 95.0% от градовете в страната имат

изградени канализационни мрежи, но по отношение на селата този процент е едва 9% (данни на НСИ за 2004 г.).

Към момента (данни на МОСВ) в страната съществуват 68 **СПСОВ**, от които 54 са с биологично пречистване на отпадъчните води. Те обслужват 71 агломерации, включително 54 населени места с 3 342 075 жители. Общият брой на обслужваните еквивалентни жители е 5 648 184. Ефикасността на СПСОВ остава ниска (през 2004 г. те функционират с 53% от капацитета си) главно поради незавършени или не изградени канализационни системи.

Към 2004 г. (Национален статистически институт), 69.2% от **населението е включено към канализационни мрежи**, което е прираст от едва 2.2 % спрямо 2000 г. Към същата година (2004) 40.5 % от населението на страната е свързано с пречиствателни станции за отпадни води, което е прираст с 3.4% спрямо 2000 г. За 2003-2004 г. (Таблица 2) се наблюдава значително повишаване на общото количество образувани отпадъчни води. Това се дължи на активизирането на индустриалния сектор, предвид завършването на реструктурирането на промишлеността и икономическия растеж на страната през последните години.

Таблица 2: Образувани отпадъчни води в хил. куб. метра

Образувани отпадъчни води (показатели)	1999	2000	2001	2002	2003	2004
В селското стопанство	10 156	5 572	5 090	3 442	3 172	3 172
В индустриалния сектор	377 265	328 497	274 475	225 023	666 142	657 812
В битовия сектор	300 463	304 679	277 273	257 789	269 344	260 973
ОБЩО образувани отпадъчни води	687 884	638 748	556 838	486 254	938 658	921 958

Източник: Национален статистически институт

Общото **количество зауствени отпадъчни води** нараства с около 63% през 2003-2004 г. спрямо 2002 г. (Таблица 3). Нарастването на третираните чрез СПОСВ отпадни води се дължи на изграждането на ново/модернизацията на стари СПОСВ през последните четири години.

Таблица 3: Зауствени отпадъчни води в хил. куб. метра

Зауствени отпадъчни води (показатели)	1999	2000	2001	2002	2003	2004
ОБЩО зауствени отпадъчни води ³ :	955 320	878 576	785 219	746 446	1 193 984	1 191 908
От тях третирани	605 169	550 326	488 490	516 834	950 730	943 499
От тях нетретирани	350 151	328 250	296 729	229 613	243 254	248 409
% на третираните води от общото количество зауствени	63,35%	62,64%	62,21%	69,24%	79,63%	79,15%
% на нетретираните води от общото количество зауствени	36,65%	37,36%	37,79%	30,76%	20,37%	20,84%

Източник: Национален статистически институт

3 Национална система за мониторинг на водите

Националната система за мониторинг на водите (НСМВ) се изгражда от националните мрежи за мониторинг на валежите и повърхностните води (253 пункта за наблюдения и измервания), на подземните води (212 хидрогеоложки пункта), на морските води (23 крайбрежни пункта) и от мрежата за биологичен мониторинг (1157 пункта). Общо 111 пункта

³ Разликата между общото количество зауствени отпадъчни води и общото количество образувани отпадъчни води представлява количеството дъждовна вода, което се влива в канализационните системи.

от мрежата за мониторинг на повърхностните води, както и 73 пункта от мрежата на подземните води е включена в Европейската система за мониторинг (EUROWATERNET) на Европейската агенция по околна среда.

4 Законодателство и институционална рамка в сектора

Законът за опазване на околната среда и **Законът за водите** са основни нормативни документи, свързани с управлението на водите. В тях са посочени основните принципи на ефективната екологична политика като “замърсителят плаща”, “обществеността има право да знае”, “споделена отговорност”, “превантивен контрол”, “интегрирано управление”. Действащият закон за водите, заедно със закона за държавната собственост и закона за общинската собственост включват основните принципи и определят собствеността на ВиК инфраструктурата. През август 2006 г. Народното събрание на Република България одобри **Закон за изменение и допълнение на Закона за водите**, който напълно въвежда прилагането на принципа за басейново управление и изискванията на Рамковата директива за водите 2000/60/ЕС в националното законодателство. Управлението на водните ресурси се извършва на национално ниво и на ниво басейни. Съгласно Закона за управление на водите **“управлението на водните ресурси” включва** дейности, свързани с използването на водите, опазване и възстановяване, както и дейности за предотвратяване на вредните въздействия на водата.

На национално ниво политиката за управление на водите се изпълнява от Министерство на околната среда и водите, което е отговорно за управлението на водните ресурси и тяхното разпределение между потребителите. Министерството е и отговорният орган в следните области:

- Разработване на националната политика за управление на водите, включително подготовка на проекти на нормативни актове в областта на опазване на водите, включително от замърсяване от битови отпадъчни води;
- Одобрение на планове за басейново управление;
- Издаване на разрешителни за водовземане и/или ползване на водни обекти съгласно компетенциите описани в Закона за водите и разрешителни за заустване на третираните отпадъчни води в съответния воден обект;
- Подготовка на годишен доклад за състоянието на околната среда, включително на водите, с цел да се предостави информация на обществеността.

Речните басейни са основните единици на **интегрираното управление на водите**. Има **четири района за басейново управление** в страната, които са определени според естественото положение на вододелите, разделящи отводнителните райони на една или няколко главни реки на територията на страната. Обособените басейни не съвпадат с административното деление на България. За тези райони са създадени **Басейнови дирекции за управление на водите**, които са структури към Министерство на околната среда и водите и които изпълняват **политиката за управление на водите на местно ниво**.

Басейновите дирекции за управление на водите изпълняват следните основни функции:

- Организируют разработването на планове за управление на речните басейни и организират публично обсъждане на тези планове;
- Съвместно с общините установяват границите на водите и водните обекти, които са публична държавна собственост;

- Издават разрешителни за заустване на отпадъчни води, поддържат регистри и контролират изпълнението на условията и изискванията на издадените разрешителни;
- Поддържат националната система за мониторинг на водите на басейново ниво;
- Организируют и управляват събирането и контрола на резултатите от вътрешния мониторинг на предприятията;
- Актуализират контролно-информационната система за състоянието на отпадъчните води, подготвят предложения за подобряване, опазване и поддържане на добро състояние на водите.

Басейновите Дирекции за управление на водите участват в областни, общински и районни съвети по устройство на територията. Те подготвят и представят писмени становища относно инвестиционни проекти за изграждане, реконструкция и рехабилитация на ВиК мрежите и системите, включително на станции за третиране на питейни води и на отпадъчни води.

Регионалните инспекции по околната среда и водите (15) към Министерство на околната среда и водите осигуряват държавната политика за околна среда на регионално ниво и изпълняват функции, свързани с мониторинг и контрол във връзка с изпълнението на изискванията за разрешителни за заустване на отпадъчни води, издавани от Басейновите дирекции. Инспекциите контролират аварийните изпускания на отпадъчни води и поддържат база данни за извършения мониторинг и контрол за състоянието на отпадъчните води.

Изпълнителната агенция по околна среда към МОСВ провежда лабораторните и полевите изследвания за определяне състоянието на водите в рамките на Националната система за мониторинг на околната среда и поддържа ГИС за водите на национално ниво.

Съгласно действащия в момента Закон за водите, отговорностите на останалите компетентни органи са:

- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството** - отговорно за водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения на населените места и за предпазване от вредното въздействие на водите в границите на населените места. Министърът на регионалното развитие и благоустройството представлява държавата в дружествата "Водоснабдяване и канализация" с над 50% държавно участие.
- **Министерство на земеделието и горите** – отговорно за хидромелиоративни системи и съоръжения и за предпазване от вредното въздействие на водите извън границите на населените места;
- **Министерство на икономиката и енергетиката** – за хидроенергийни системи и съоръжения;
- **Министерство на здравеопазването** – извършва мониторинг и контрол на повърхностните води предназначени за питейно-битово водоснабдяване и на водите за къпане.
- Търговските ВиК дружества осъществяват експлоатационната дейност.

Общинските администрации играят важна роля в прилагането на политиката по околна среда в сектор "води". Техните основни функции включват:

- Изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи и съоръженията за пречистване на битови отпадъчни води;
- Изграждането, поддържането и експлоатацията на водностопанските системи по чл. 19, т. 4 от Закона за водите;

- Изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално водовземане от подземните води на територията на общината.

Към момента собствеността на системите и съоръженията за управление на водите се регламентира от Закона за водите. Цялата инфраструктура за водоснабдяване и канализация на населените места, която е изградена преди 1998 г., е корпоративна собственост на ВиК дружествата. Изградената след 1998 г. ВиК инфраструктура е собственост на общините. Според Националната стратегия за управление и развитие на водния сектор 2004 – 2015 г. (приета от Министерски съвет през 2004 г.) собствеността на системите и съоръженията за управление на водите следва да бъде регулирана чрез отделни нормативни актове, които към настоящия момент са в процес на подготовка от Министерството на регионалното развитие и благоустройството.

Дружествата “Водоснабдяване и канализация” (ВиК) отговарят за дейностите, необходими за експлоатацията и поддръжката на водоснабдителните съоръжения (при източниците на питейна вода, ПСПВ, помпените станции, съоръженията за складиране и съхранение на вода и водоснабдителната мрежа) и на канализационните системи (за събиране на отпадните води, тяхното третиране и отвеждане). В страната има 49 ВиК фирми. В 29 от тях управлението се извършва на регионален принцип, като дружествата обслужват определен областен център и няколко общини. Останалите ВиК фирми обслужват единични общини.

Собствеността на ВиК дружествата е както следва:

- за 16 ВиК фирми собствеността е смесена - 51% от капитала е собственост на държавата, а 49% - собственост на съответната община;
- за 13 ВиК фирми 100% от капитала е собственост на държавата;
- за 20 ВиК фирми 100% от капитала е собственост на съответната община;

Основният принцип при формирането на цените на ВиК услугите е определянето на такива нива на цените, които дават възможност за пълно покриване на експлоатационните разходи. Към тези разходи се начислява рентабилност до 12%, като в някои дружества тя е различна за домакинствата и за юридическите лица. Елементите включени в тази разходна част са само данъчно признати разходи и не включват разходи за инвестиции, извън тези за амортизации. Инвестиции се осигуряват най-често от публичните власти под формата на субсидии. Цените на ВиК услугите се определят чрез разходите за 1м³ вода. Те се изчисляват като пълните разходи се разделят на прогнозирания обем вода, който ще бъде продаден за съответния период. Поради различните параметри, които се използват при формирането на тарифите, всяко ВиК дружество използва различни тарифи за водоснабдяване и канализация.

От 2005 г. политиката по определяне на тарифите се регулира от новоприетия **Закон за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги**. Законът установява нормативната база за регулиране на цените, достъпността и качеството на водоснабдителните и канализационните услуги, предоставяни от ВиК дружествата, които експлоатират съоръженията. Законът определя питейната вода като основна жизнена потребност и дейностите, свързани с услуги за водоснабдяване и канализация като дейности от обществен интерес.

Държавна комисия за енергийно и водно регулиране към Министерски съвет (съгласно **Закона за регулиране на водоснабдителните и канализационните услуги**) регулира водоснабдителните и канализационни услуги. Комисията регулира цените и качеството на водоснабдителните и канализационни услуги, предоставяни от ВиК дружествата, независимо от формата на собственост и управлението на водоснабдителните и канализационните системи. Комисията одобрява общите условия на договорите за

предоставяне на услуги на клиенти, свързани с водоснабдяването и канализацията, упражнява контрол и налага санкции, поддържа регистър на договорите за предоставяне на водоснабдителни и канализационни услуги. ВиК дружествата подготвят бизнес планове, които се представят за одобрение пред комисията и които са задължителни след тяхното одобрение. Необходимо е предварително мнение на съответните общини относно предоставените бизнес планове. Контролът върху изпълнението на бизнес планове се изпълнява от комисията.

По време на преговорите за присъединяване към ЕС са договорени преходни периоди за **прилагането на изискванията на Директива 91/271/ЕЕС**, засягаща третирането на градски отпадъчни води. Едно от главните предизвикателства за страната за периода 2007-2013 г. е изпълнението на ангажиментите по преходните периоди във връзка с:

- Изграждане на канализационни мрежи и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води в населени места с **над 10 000 екв.ж. – до 31.12.2010 г.**
- Изграждане на канализационни мрежи и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води в населени места с **екв.ж. между 2 000 и 10 000 – до 31.12.2014 г.**

За целите на изпълнение на Директива 91/271/ЕЕС е разработена Национална програма за приоритетно изграждане на градски пречиствателни станции за отпадъчни води от Министерство на околната среда и водите, чиято цел е да установи приоритети за изграждане на СПСОВ по поречия за всички населени места с над 10 000 екв.ж.

Законодателството в страната също така въвежда икономически инструменти, чиято цел е да регулират и направляват поведението на потребителите на водни ресурси и на състоянието на водните обекти. Ефективно се прилагат следните икономически инструменти – **потребителски такси, такси за използване на ресурси, концесии за природни ресурси, санкции и пазарни механизми**, осигуряващи инвестиционните и оперативните разходи за постигането и поддържането на екологичните стандарти.

II. Отпадъци

1 Генериране на отпадъци

За периода 2001 – 2004 г. средното **общо генерирано количество отпадъци** в страната е около 13 450 хил. т. През този период количествата генерирани отпадъци нарастват като цяло, като през 2004 г. нарастването е с 7.3% спрямо 2003 г. Това се дължи основно на увеличение на производствените отпадъци (в резултат на повишена икономическа активност), които представляват около 70% от общото количество генерирани отпадъци. За същия период количествата на образуваните битови и опасни отпадъци намаляват. Битовите отпадъци представляват около 25% от общото количество генерирани отпадъци, а останалите около 5% са опасни отпадъци.

Таблица 4: Количество образувани отпадъци (хил.тона)

Показател	Години				Средно количество
	2001	2002	2003	2004 ⁴	
Образувани битови отпадъци	4 003	3 945	3 916	3 673	3 884
Образувани производствени отпадъци	8 184	8 010	9 113	10 462	8 942
Образувани опасни отпадъци	756	611	626	526	630
Общо образувани отпадъци	12 943	12 566	13 655	14 661	13 456

⁴ Данните за 2004 г., представени в таблиците, са предварителни

Източник: Национален статистически институт

За периода 2000 – 2004 г. се наблюдава тенденция към намаляване на събраните **битови отпадъци**, независимо че делът на обслужваното население за същия период се е увеличил с 6%.

Нормата на натрупване на битови отпадъци от 472 кг за 2004 г. е под средната за ЕС (25) от 537 кг и значително по-малка от средната за ЕС (15) от 580⁵ кг. През 2004 г. (Таблица 5) са събрани общо 3 092 хил.тона битови отпадъци, което е с 4% по-малко в сравнение с 2003 г.

Таблица 5: Битови отпадъци в България

Показател	Мярка	Години					Средна величина
		2000	2001	2002	2003	2004	
Общо събрано количество битови отпадъци	хил.т./г	3318	3211	3199	3209	3 092	3207
Дял на населението, обслужван от системи за събиране на отпадъци	процент	78.6	80.2	81.1	82.0	84.2	81.22
Норма на натрупване на ТБО	кг/ж/г	518	505	503	502	472	500

Източник: Национален статистически институт и ИАОС

За периода 2000-2004 г. общите количества образувани **производствени и опасни отпадъци** са относително постоянни. Средногодишното количество на образуваните опасни отпадъци за периода е 630 хил.т., като от 2000 г. се наблюдава тенденция към намаляване. През 2004 г. са образувани 526 хил.т. **опасни отпадъци**, което е с около 16% по-малко в сравнение с 2003 г. През 2004 г. в общо образуваните производствени и опасни отпадъци преобладават отпадъците от термични процеси (71%) и отпадъците получени при строителство и събаряне (10%), следвани от отпадъците получени при неорганични процеси (9%). Сектор “енергетика” е най – големият генератор на производствени и опасни отпадъци, следван от преработващата промишленост.

През 2004 г. са събрани и анализирани първите данни за управлението на **отпадъците от утайки от пречистването на отпадъчни води**. Общото количество образувани утайки за 2004 г. е 406 хил.т., от които половината са класифицирани като опасни отпадъци, а останалата половина като неопасни отпадъци. През 2004 г. 87% от утайките от големите ПСОВ се депонират, 12% от тях са на временно съхранение и едва 1% са използвани за рекултивиране на нарушени терени. В момента голяма част от отпадъчните води, постъпващи в ПСОВ са с източник промишлени предприятия, което влошава качеството на утайките и съответно намалява дела на подходящите за употреба в земеделието.

В периода 1999–2002 г. има тенденция за намаляване на общото количество на **образуваните отпадъци при добива и първичната преработка на подземните богатства**, вследствие на реструктурирането на минно-добивната промишленост и закриването на неефективните дейности. През 2004 г. количествата на образуваните отпадъци от добив и преработка на подземни богатства е 71 300 хил.тона, което е с 5.2% по-малко от 2003 г. Основен дял при образуваните отпадъци през 2004 г. заемат добивът на руди и добивът на енергийни ресурси, съответно 74% и 15 % от общото количество на тези отпадъци.

⁵ Данни на Европейската агенция по околна среда за 2004 г.

2 Събиране на отпадъци (вкл. разделно)

В края на 2004 г., организираното събиране на **битови отпадъци** обхваща 84.2% от населението на страната, което е с 5.6% повече в сравнение с 2000 г.. През 2004 г. действащите системи за организирано събиране и транспортиране на отпадъците обслужват 1801 населени места, с население 6 551 181 жители (т.е. 84% от населението на страната). В градовете организираното сметосъбиране обхваща почти 100% от населението, но обслужваното население в селата е малко под 40%.

До 2003 г. събирането на **отпадъци за рециклиране** се извършваше в зависимост от моментното търсене на пазара и бе ограничено единствено до отпадъците, разходите за чието събиране, сортиране и транспорт са по-ниски от пазарната цена на събраните материали, която се заплаща от крайните преработватели.

От 2004 г. насам МОСВ започна финансирането на системи за разделно събиране на **отпадъци от опаковки** в общините. През 2004 г. пилотни проекти са финансирани в 12 общини. През втората половина на 2004 г. са лицензирани и четири организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки. През 2004 г. общото количество опаковки, пуснати на пазара е 446 хил.т. Генерираните отпадъци от опаковки се разпределят между домакинствата и бизнес-сектора приблизително в съотношение 59 % към 41 %. Потреблението на опаковки на глава от населението през 2004 г. е 57,47 кг/ч/г (157 гр./ч/д.). В сравнение с останалите страни от Европа, тези количества са ниски, което е в тясна връзка с нивото на консумация в страната.

Събирането на **опасни отпадъци**, с цел рециклиране е ограничено до изкупуване на оловно-кисели акумулатори, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти. Не е организирано изцяло събирането на някои групи масово разпространени опасни отпадъци, като луминесцентни лампи, батерии, малки химически отпадъци и др.

3 Оползотворяване и обезвреждане на отпадъци

В страната (чрез ИАОС) са регистрирани и се поддържат данни за 370 инсталации и съоръжения за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Това са съоръжения, които имат възможност да оползотворяват или обезвреждат отпадъци, получени от други предприятия. Има тенденция на нарастване дела на отпадъците, предадени за оползотворяване, спрямо общите образувани, което е свързано с въвеждане в експлоатация на инсталации за повторно използване и рециклиране на отпадъци. За оползотворяване се предават основно опасни отпадъци, съдържащи метали, като алуминиева шлака, оловна шлака, цинкова пепел, цинкови утайки, излезли от употреба оловно-кисели акумулатори и отработени масла. Количеството общо оползотворени отпадъци в страната за 2004 г. е 2175 хил.т.

3.1 Инсталации и съоръжения за изгаряне и съвместно изгаряне

Изгарянето на отпадъци не е разпространена практика в страната. Към настоящия момент няма изградена инсталация за изгаряне на **битови отпадъци**.

През периода 2000-2004 г. обезвредените чрез изгаряне, производствени отпадъци са средно около 0.46 % от общото количество образувани производствени отпадъци, като през 2004 г. количеството им възлиза на 42 килотона.

Изгарянето като метод за обезвреждане е характерен за **отпадъците от лечебните заведения**. През 2004 г. приблизително 1810 тона отпадъци от лечебните заведения са обезвредени в 2-та инсинератора за опасни отпадъци от лечебните заведения, (в София), които отговарят на изискванията на законодателството в областта на управление на отпадъците. Освен това в страната функционират и други по – малки съоръжения за

термично третиране на отпадъците от лечебните заведения. Общият капацитет за термично третиране на отпадъци от лечебните заведения в страната е 4142 т./г..

Утайки от ПСОВ, съдържащи масла и нефтопродукти, се обезвреждат в инсталациите за изгаряне на Лукойл Нефтохим Бургас. Инсталациите за изгаряне на пристанище Варна приемат за обезвреждане **смесени битови отпадъци, пристигащи от влизащите кораби**.

Растителните и дървесни отпадъци се изгарят в парни котли на твърдо гориво. Типичните производствени отпадъци от дървообработващата промишленост се използват най-вече като гориво (91 %), едва 3% се брикетират, а 6% се компостират.

Съвместно изгаряне се извършва в индустриални горивни инсталации на 5 циментови завода - общото количество енергийно оползотворени отпадъци в тях е 2 602 тона.

Сериозен принос в оползотворяването на **неорганични отпадъци** (предимно от 10 група) имат циментовите заводи Златна Панега Цимент и Девня Цимент. Общите оползотворени по този начин отпадъци са 519 хил.т..

3.2 Инсталации и съоръжения за механично преработване

Механичното третиране на отпадъците в повечето случаи има значение като предварително третиране, предшестващо оползотворяване или окончателно обезвреждане. Съоръженията представляват преси за балиране, брикетиращи инсталации, мелници и сепаратори. На някои депа съществуват претоварни станции и сортиращи поточни линии, но такива съоръжения има в малко общини. В тези съоръжения се третират смесени битови отпадъци, които имат висок относителен дял в общото количество отпадъци. Всички останали рециклируеми отпадъци, като пластмаси, стъкло, дърво и текстил представляват едва около 2% от механично третираните отпадъци. Предварителното третиране на биоразградимите отпадъци, което е първа стъпка от стратегията за намаляване на количествата, които отиват на депа, е слабо застъпено. В областта на обезвреждане на опасни отпадъци съществуват две инсталации в експлоатация, изградени в края на 80-те години. През 2004 г. около 9% опасни отпадъци са обезвредени чрез химични методи и изгаряне.

В стратегията за ИСПА за 2000 – 2006 г. се предвижда изграждането на **Национален център за третиране на опасни отпадъци** (от общините и от малките производители на опасни отпадъци). Поради различни причини проектът не се осъществи с финансиране от ИСПА. През 2006 г. правителството одобри Национална инфраструктурна стратегия 2006-2015 г. Съгласно нея, при вземане на решения свързани с изпълнението на проекта за Национален център за третиране на опасни отпадъци, механизмите за по-пълно прилагане на основните принципи на ЕС като “замърсителят плаща” и “отговорност на производителя”, които са въведени чрез Закона за управление на отпадъците, трябва да се имат предвид, особено с оглед ограничените финансови ресурси. Стратегията насърчава прилагането на публично-частното партньорство.

3.3 Инсталации и съоръжения за физико-химично третиране

Физико-химично третиране се прилага основно за металните отпадъци (около 90%), а също и за преработване на отпадъци от нефтопродукти, третиране на промишлени отпадъчни води и отработени галванични разтвори, обезвреждане на акумулатори, както и др.. В последно време интерес представлява оползотворяването на домакински растителни масла и произвеждания от тях биодизел. Създадени са квоти за използването на този вид “екогориво”. В страната има такава действаща инсталация с капацитет над 10 т. годишно. През 2004 г. са получени данни от 45 съоръжения с физико-химично третиране.

3.4 Инсталации за рециклиране

Общият капацитет за рециклиране на **хартисени и картонени отпадъци** е около 200 хил.тона и той е съсредоточен основно в предприятията от целулозно-хартиената промишленост и тези, произвеждащи строителни плоскости. През 2004 г. в инсталациите за рециклиране на отпадъчна хартия са рециклирани около 82 хил.т. хартия.

Преработката на **пластмасови отпадъци** е съсредоточена в 3 основни предприятия с капацитет около 12 000 т./г.. Реалните количества преработвани отпадъци са значително по-ниски и преработката е насочена изцяло към фолийни материали от порядъка на 5400 – 7200 т./г.. През 2004 г. започна работа и инсталация за рециклиране на PET отпадъци с капацитет 12 000 т/г.

Преработка на отпадъчно **стъкло** се извършва в 6 предприятия. Годишното количество на преработваните стъклени отпадъци е около 15 000 т./г.. В страната липсва необходимата инфраструктура за сортиране, сепариране и обработка на тези отпадъци. През 2004 г. в инсталациите за рециклиране на отпадъчно стъкло са рециклирани около 33,5 хил.т. стъкло.

В страната е създадена техническа инфраструктура за преработване на **отпадъците от акумулатори**. В 3 предприятия съществуват инсталации за преработка с капацитет около 23 хил. т. годишно, които могат да осигурят преработването на събраните отпадъци в страната. През 2003 г. са пуснати в експлоатация две технологични линии за преработка на **стари автомобилни гуми** с общ капацитет от 4 т/час. Наличният капацитет (5000 т.), в единственото предприятие, притежаващо разрешение, за регенериране на **отработени масла** не позволява оползотворяване на цялото количество образувани отпадъци от този вид.

Рециклирането става предпочитан метод за третиране на отпадъци от опаковки и обхваща 23% от общото количество за 2004 г., по данни на крайните преработватели. През 2004 г. са третирани общо 101 651 тона **отпадъци от опаковки**, от които 100 610 тона са рециклирани, 47 тона са енергийно оползотворени и 995 тона са депонирани. Към края на 2004 г., в страната има 177 пункта за разделно събиране на отпадъци от опаковки, 98 пункта за разделно събиране на негодни за употреба акумулатори, 12 пункта за разделно събиране на отработени масла и 20 пункта за разделно събиране на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване, в т.ч. луминесцентни лампи и други лампи съдържащи живак. **Компостирането и изгарянето с оползотворяване на енергията** на отпадъците, все още са слабо разпространена практика в страната.

4 Депониране

Депонирането е единствен метод за обезвреждане на битови отпадъци в страната. и основен метод за всички останали видове отпадъци. През 2004 г. 86.5% от общото количество образувани отпадъци са депонирани (Таблица 6).

Таблица 6: Количества депонирани отпадъци в периода 1999 – 2004 г. в хил. тона

Показател	Мярка	Години					
		1999	2000	2001	2002	2003	2004
Битови	хил.тона	3197	3318	3211	3199	3209	3092
Строителни	хил. м³	1009	651	650	600	773	732
Производствени неопасни	хил.тона	7120	7558	7451	7225	8212	7511
Опасни	хил.тона	517	478	517	346	296	316

Източник: Национален статистически институт за битови, строителни и производствени отпадъци, ИАОС за опасни отпадъци

По данни на НСИ (2004 г.), броят на общинските депа за **битови отпадъци** е 633, които заемат 780 хектара и в тях са депонирани 3 092 хил. тона битови отпадъци. Петдесет и девет (59) от посочените депа обслужват населените места с население над 20 000 жители, т.е. приблизително 70% от населението в страната. Към 2004 г. на 110 депа има входящ контрол за отпадъците. Повечето от общинските депа за битови отпадъци не отговарят на съвременните изисквания. Изключение правят тези, които са изградени, реконструирани, модернизирани и въведени в експлоатация след 1997 г.

Съгласно поетите от страната ангажменти, във връзка с Директива 1999/31/ЕС, **до 16.07.2009 г. в страната трябва да бъде изградена система от общо 54 съоръжения (регионални депа)**, което налага реконструкция на съществуващи и изграждане на нови регионални депа за обезвреждане на всички битови отпадъци, генерирани в страната. В същия срок поетапно, с въвеждането в експлоатация на съответното за общината регионално депо, следва да бъдат закрити всички съществуващи общински депа за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания и на съвременните технически стандарти. Към края на 2004 г. 20 от предвидените регионални депа за битови отпадъци са изградени и въведени в експлоатация, 12 са в процес на строителство, а останалите са в различен етап от подготовка за реализацията им.

В настоящия момент в страната има 74⁶ **депа за производствени неопасни отпадъци**, които се експлоатират (други 10 са вече закрити). През периода 2000–2004 г. чрез депониране са обезвредени средно 87% от производствените отпадъци. За 2004 г. са депонирани 72% от образуваните производствени отпадъци. Към момента в страната са в експлоатация 18 депа, на които се депонират **опасни отпадъци**, като те не отговарят на нормативните изисквания. Те изцяло се експлоатират от предприятията – генератори на отпадъци. В страната няма съоръжение за депониране на опасни отпадъци на търговски начала. В периода 2000 – 2004 г. се депонират около 60% от общото количество образувани опасни отпадъци. Средногодишно се депонират около 390 хил.т. опасни отпадъци. През 2004 г. са депонирани около 316 килотона опасни отпадъци, което е с 8 % повече от количеството за 2003 г.

5 Законодателство и институционална рамка в сектора

Законът за опазване на околната среда и Законът за управление на отпадъците, Законът за ратификация на базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане, заедно със съответните подзаконовите нормативни актове са основните закони в областта на управление на отпадъците в България. Законът за опазване на околната среда очертава принципите за защита на компонентите на околната среда – като например “устойчиво развитие”, предимство на предотвратяване пред обезвреждане, “замърсителят плаща” и интегрирането на политиката за опазването на околната среда в секторните и регионалните политики.

Законът за управление на отпадъците урежда екологосъобразното управление на отпадъците като съвкупност от права и задължения, решения, действия и дейности, свързани с образуването и третирането на отпадъците. Този закон се прилага за битови, производствени, строителни и опасни отпадъци. Също така Законът за управление на отпадъците урежда и йерархията за управление на отпадъците: **предотвратяване, оползотворяване (рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, чието образуване не може да се предотврати) и обезвреждане.**

⁶ В общия брой на депата не са включени съоръженията за обезвреждане на отпадъци от разкриването, добива и преработването на подземни природни богатства и площадките за обратното запълване на отработените пространства в открити мини за лигнитни въглища, с пепели от изгаряне на въглища.

През 2003 г. е разработена Националната програма за управление на дейностите по отпадъците (НПУДО) за периода 2003 – 2007 г. Формулираните в нея цели и приоритети за всички сфери от управлението на отпадъците следва да осигурят прилагането на интегрирана и ефективна система за управление на отпадъци на всички нива. Националната програма ще се осъвременява през 2007 г. и новата програма се предвижда да покрива периода 2008 – 2013 г.

По време на преговорния процес на Република България с ЕС бяха договорени **преходни периоди по няколко прилагани програми**, както следва:

- за Директива 94/62/ЕС, изменена с Директива 2004/12/ЕС:
 - ✚ 2 години (т.е. до 31.12.2008 г.) за изискването 60% рециклиране на хартия; 50% рециклиране на метали и 15% рециклиране на дърво;
 - ✚ 6 години (т.е. до 31.12.2014 г.) за 60% оползотворяване на отпадъци и 55% - 80% рециклиране на отпадъци от опаковки;
 - ✚ 5 години (т.е. до 31.12.2013 г.) за 22,5% рециклиране на пластмаси и 60% рециклиране на стъкло;
- за Директива 2002/95/(ЕС) и Директива 2002/96/ЕС, изменена с Директива 2003/108/ЕС:
 - ✚ 2 години (т.е. до 31.12.2008 г.) за целите за разделно събиране и за повторно използване/рециклиране при норма 4 кг/ж/г.;
- за Директива 99/31/ЕС:
 - ✚ 8 години (т.е. до 31.12.2014 г.) за 14 инсталации, относно забраната за депониране на течни отпадъци;
- за Регламент 259/93/ЕЕС:
 - ✚ 3 години (т.е. до 31.12.2009 г.) за вноса на някои видове отпадъци от жълтия списък и непосочени в списък, с цел оползотворяване.

България е ратифицирала Базелската конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане и активно участва в срещите на страните по конвенцията и в дейността на работните групи.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, цената за събиране на отпадъците, транспортирането, оползотворяването и обезвреждането им следва да бъде за сметка на притежателите и причинителите на отпадъци, което е в съответствие с принципите “замърсителят плаща” и “отговорност на производителя”. Общинските администрации изготвят детайлни общински наредби относно депониране, събиране (вкл. разделно събиране), транспортиране, претоварване, третиране и оползотворяване на битови и строителни отпадъци на територията на общината. С тези наредби се определя и размерът и процедурата за плащане на местни такси за предоставянето на съответните услуги.

Съгласно чл. 58 от Закона за опазване на околната среда лица извършващи дейности, свързани с производството или третирането на отпадъци трябва да осигуряват тяхната обработка, оползотворяване и обезвреждане в правилната йерархия (чл. 4 от Закона за управление на отпадъците). Законът за управление на отпадъците разграничава 4 общи групи “притежатели” и “причинители” на отпадъци. Те са (1) домакинствата, (2) промишлеността, (3) производителите/вносителите на продукти, източници на отпадъци, като например опаковки и (4) държавата (специфична група) отговорна за стари замърсявания. Тези групи са описани в следващата част.

Съгласно националното законодателството, **общините трябва да разработват общински програми за управление на дейностите по отпадъците**, по обхват определен в Закона за управление на отпадъците. Специфични изисквания за управлението на отпадъците на местно ниво се регламентират и с **общинските наредби за реда и условията за изхвърлянето, събирането (вкл. разделното), превозването, претоварването, обезвреждането и оползотворяването на битови, строителни и масово разпространени отпадъци**. Общините са също отговорни за **избора на място за депо(а) и за доставка на необходимите съоръжения** за събиране и третиране на отпадъци.

С оглед прилагане на принципа “замърсителят плаща” общинските съвети в страната определят размера на **такса “битови отпадъци”** в границите, предвидени от Закона за местните данъци и такси. Годишният размер на таксата се определя с Решение на общинския съвет за всяко населено място в страната.

Домакинствата като група “притежатели”/”причинители” на отпадъци, идентифицирани от Закона за управление на отпадъците: тази група трябва да спазва наредбите на общинските съвети или разпоредбите на кмета за разделно обезвреждане на отпадъци. Домакинствата допълнително могат сами да депонират отпадъци като пластмаса, хартия, батерии, луминесцентни лампи и излезли от употреба моторни превозни средства на определените от кмета места. Домакинствата се облагат с “такса смет” за услуги, предоставени от общината. Размерът на таксата е много нисък поради социални причини.

Промислеността като група “притежатели”/”причинители” на отпадъци, идентифицирани от Закона за управление на отпадъците: Тази група трябва да представи програма за количествата и видовете отпадъци за третиране и обезвреждане, генерирани в резултат на извършваните от тях дейности. Промислените предприятия могат да подпишат договор със специализирани оператори за управление на отпадъците, в случай че не може да изпълни своите задължения. Изпълнението на програмата се наблюдава от РИОСВ и в случай че не се изпълнява в съответствие с екологичното законодателство, производителят се санкционира от РИОСВ/МОСВ и се задължава да извърши плащания към ПУДООС.

Производителите/вносителите като група “притежатели”/”причинители” на отпадъци, идентифицирани от Закона за управление на отпадъците: Съгласно Закона за управление на отпадъците, производителите и вносителите на продукти, след употребата на които се образуват масово разпространени отпадъци, са отговорни за организиране на събирането, оползотворяването и/или обезвреждането на отпадъците от тези продукти. Те имат възможност да избират между два алтернативни варианта за реализация на тази отговорност:

- при пускането на пазара на тези продукти генераторите на отпадъци заплащат продуктови такси в ПУДООС. Събраните по този начин средства се използват за финансиране на проекти за разделно събиране и оползотворяване на отпадъците.
- производителите и вносителите на отпадъци, сами организират и финансират събирането на отпадъците и постигането на поставените цели за оползотворяване или рециклиране. Това се осъществява индивидуално или чрез колективни системи, при които те са представлявани от организация по оползотворяване. В този случай не се заплащат продуктови такси.

Изпълнението на това задължение се контролира от РИОСВ. Ако задължението не се изпълни, тази група следва да плати обратно производствена такса към ПУДООС и допълнителни санкции. В страната работят пет лицензирани организации за оползотворяване на отпадъци.

Държавата като група “притежатели”/”причинители” на отпадъци, идентифицирани от Закона за управление на отпадъците: съгласно Закона за опазване на околната среда стари замърсявания на терени или строителни съоръжения на индустриални площадки с опасни вещества за човешкото здраве или за околната среда се дефинират като “нанесени щети върху околната среда, настъпили от минали действия или бездействия”. Специализиран междуправителствен съвет към Министъра на околната среда и водите взима решения относно финансирането (в съответствие с наличните финансови ресурси) на възстановяване и използване на замърсени в миналото терени, особено на територията на приватизирани предприятия след януари 1999 г.

III. Терени, замърсени с отпадъци

1 Съществуващи депа за битови отпадъци и нерегламентирани сметища

Понастоящем значителна част от **съществуващите депа за битови отпадъци** не отговарят на изискванията на националното и Европейското законодателство. Изключение правят тези, които са изградени, реконструирани, модернизирани и въведени в експлоатация след 1997 г. Поради потенциалния риск, който носят, от първостепенна важност е те да бъдат рехабилитирани, с цел обезпечаване на бъдещата им експлоатация или да бъдат закрити и изградени съответни нови съоръжения, така както това е предвидено в “Програмата за прилагане на Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците”.

През изминалите години беше изготвена “Национална програма за намаляване на броя и опасността от депата и старите замърсявания с отпадъци”, като предмет на нейния първи етап са депата за твърди битови отпадъци. Създаден е “Регистър на депата и старите замърсявания с отпадъци”, поддържан от ИАОС, и в него е въведена информация за над 275 депа. Разработена е методика за приоритизация. Тя е вече използвана за обследване, инвентаризация, оценка и категоризация на базата на изготвената оценка на риска за околната среда за 59 от съществуващите депа за битови отпадъци, обслужващи населените места с население над 20 000 жители (т.е. за приблизително 70% от населението в страната). Резултатите показват, че от една страна основната част от депата за битови отпадъци не отговарят на съвременните изисквания като технически съоръжения, а от друга страна, че те са така ситуирани в пространството, че създават повишен риск. Инвентаризираните депа са категоризирани по степен на риск за околната среда в четири групи:

- I – ва група – много голям риск – 12 депа;
- II – ра група – голям риск – 17 депа;
- III – та група – среден риск – 28 депа;
- IV – та група – минимален риск – 2 депа;

От съществуващите депа за битови отпадъци, обслужващи населените места с население над 20 000 жители до края на 2006 г. се очаква да бъдат закрити 12 депа (3 бр. с много голям риск, 2 бр. с голям риск и 7 бр. със среден риск). Необходимите мерки за останалите 47 депа, които са разположени на обща площ от 3763 дка могат да бъдат предмет на настоящата ОП. Освен това в страната съществуват и 170 депа за битови отпадъци, които обслужват населените места с население под 20 000 жители. Необходимите мерки за тези 170 депа, които са разположени на обща площ от 3482 дка могат да бъдат предмет на настоящата ОП.

Все още е голям броят на **нерегламентираните сметища** в страната. През 2001 – 2002 г. в страната бяха идентифицирани 5135 броя нерегламентирани сметища и площи, замърсени с битови отпадъци на територията на страната. От тях до края на 2004 г. са закрити общо 3554 броя (през 2002 г. – 551 бр., през 2003 г. – 1677 бр. и през 2004 г. – 1326 бр.)

2 Други замърсявания с отпадъци

Според действащия Закон за опазване на околната среда (2002 г.) **старо замърсяване на терени или строителни конструкции на промишлени площадки с опасни вещества и отпадъци**, породено от промишлена, селскостопанска, търговска или транспортна дейност, вследствие на което се застрашава човешкото здраве или околната среда е "щета върху околната среда, настъпила от минали действия или бездействия".

Съгласно Закона за опазване на околната среда държавата носи отговорността за нанесените щети върху околната среда настъпили от минали действия или бездействия до момента на приватизация на предприятията. Отстраняването на минали екологични щети се осъществява чрез дейности по програми за отстраняване на минали екологични щети. Към 31.12.2004 г. са осъществени общо 16 програми съдържащи общо 55 под-проекта за ликвидиране на замърсявания, причинени в миналото при приватизацията на промишлени предприятия. За подпомагане на държавния бюджет с необходимия финансов ресурс, са сключени договори за заеми с международни финансови институции.

В резултат на проучването, добива и първичната преработка /обогащаването/ на **подземни богатства** околната среда значително се уврежда. Сериозен проблем е генерирането на огромни количества отпадъци, чието оползотворяване е ограничено, главно поради липса на технологии, потребителски интерес и икономически регулатори. Преобладаващият метод за обезвреждане на отпадъците е депонирането. Образуваните отпадъци от разкриването, добива и преработването на подземни богатства се депонират изцяло на специализирани депа, които се експлоатират от предприятията.

Общото количество натрупани отпадъци от **добива на въглища** към края на 2003 г. възлиза на 3717.4 млн.т. Към края на 2004 г. общата площ на нарушените терени от добива на въглища възлиза на 22 027.5 ха и само 7 926.9 ха са рекултивирани. Размерът на нарушените терени почти не се променя, докато при рекултивиранияте площи се забелязва значително покачване. За дейности по техническа ликвидация, рекултивация и преодоляване последиците от въгледобивната дейност, през 2004 г. са изразходвани близо 8,2 млн. лв. от държавния бюджет.

Общото количество натрупани отпадъци от **добива на метални полезни изкопаеми** (руди) към края на 2004 г. възлиза на 1318.7 млн. т. Общата площ на нарушените и рекултивирани земи от добива на метални полезни изкопаеми към края на 2004 г. е 629.7 ха нарушени и 622 ха рекултивирани. През 2004 г. са възстановени 38.7 ха при 76.9 ха за 2003 г. и 42.9 ха за 2002 г.. През 2004 г. за техническа и биологична рекултивация на нарушени земи от добива на метални полезни изкопаеми са изразходвани около 13 млн. лв.

Общото количество натрупани отпадъци от **добива на неметални материали и суровини** към 31.12.2004 г. възлиза на 20 млн. т.. Общата площ на нарушените и рекултивирани земи от добива на неметални материали и суровини към края на 2004 г. е 2545.9 ха нарушени и 403.9 ха възстановени и рекултивирани земи. През 2004 г. са възстановени и рекултивирани 95.3 ха земи, близо три пъти повече в сравнение с 2002 и 2003 г. Към 31.12.2004 г. съотношението на нарушените площи към общо рекултивиранияте площи⁷ е 6:1, като цяло развитието на процеса е незадоволително.

За намаляване на въздействието на минно-добивната и преработвателна дейност върху околната среда, се изпълняват ремедиационни мероприятия в изпълнение на следните Постановления на Министерски Съвет:

- ПМС № 74/28.03.1998 г. за ликвидиране на последиците от добива и преработката на уранова суровина;

⁷ Показателят се използва за оценка на общоевропейско ниво

- ПМС № 140/23.07.1992 г., за реструктуриране на рудодобива и поетапно закриване на неефективни производствени мощности в страната;
- ПМС № 195/2000 г. за техническа ликвидация, консервация и отстраняване на вредните последици върху околната среда във въгледобива.

IV. Въздух

1 Емисии на вредни вещества

В периода 1999-2004 г. се наблюдава задържане на нивата на четирите основни замърсителя, попадащи в обхвата на Директива 2001/81/ЕС за националните тавани за емисиите на определени вредни вещества (SO₂, NO₂, NH₃ и NMVOC), с известно намаляване на дела на емисиите от серни окиси, следствие на функционирането на съоръжения за улавяне на серните окиси в ТЕЦ (10% от емисиите се улавят).

Таблица 7: Емисии на вредни вещества в атмосферата (хил.т./г.)

Показател	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Серни окиси (SO) ⁸	942	982	940	965	968	929
Азотни окиси (NO) ⁹	202	186	191	198	210	216
Метан (CH ₄)	486	604	618	652	656	632
Неметанови летливи органични съединения (NMVOC)	283	288	301	295	292	306
Въглероден оксид (CO)	641	706	756	743	744	762
Въглероден двуокис (CO ₂)	56 778	49 033	48 606	47 454	51 674	50 729
Двуазотен оксид (N ₂ O)	41	33	42	39	39	42
Амоняк (NH ₃)	65	56	56	57	52	54

Източник: Национален статистически институт

При сегашните темпове на развитие, без пускане в действие на нови големи производства - източници на вредни вещества и внедряването на очистиращи технологии, България ще успее да изпълни към 2010 г. ангажиментите си по протокола от Гьотеборг за ограничаване на годишните национални емисии към Конвенцията за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния.

През 2004 г. в системата на МОСВ работят 70 стационарни пункта за КАВ в това число 47 ръчни пункта.

Най-голям източник на **серен диоксид** е Енергетиката с 88.2% от общото емитирано количество, като ТЕЦ продължават да емитират и 30% от азотните окиси.

Най-голям източник на **метан** продължават да са дейностите, свързани с добив и преработка на изкопаеми горива, като през 2004 г. техният дял в общите емисии достига до 74.5% от общото количество. Основен източник на **амоняк** през 2004 г. са селско-стопанските дейности и третирането и депонирането на отпадъци, съответно с 67.5% и 18% от общите емисии. Най-голям източник на **олово** през 2004 г. е индустрията с 89.3% дял от общото емитирано количество. Индустриалните горивни процеси и ТЕЦ са най-големите източници на **живак**, емитирайки съответно 52% и 34.8% от общото количество за 2004 г. Индустриалните горивни процеси емитират 95% от общото количество **кадмий**. ТЕЦ и

⁸ Емисиите на серни окиси са изчислени като серен диоксид

⁹ Емисиите на азотни окиси са изчислени като азотен диоксид

изгарянето на горива в битовия сектор са най-големите източници на **диоксини и фурани**, емитирайки съответно 49.5% и 27.3% от общото количество, емитирано в страната от антропогенна дейност.

2 Законодателство

Основното законодателство в страната в сектор въздух се съсредоточава в Закона за опазване на околната среда, Закона за чистотата на атмосферния въздух и подзаконовите нормативни актове. Съгласно Националната програма за постепенно прекратяване на производството и употребата на оловни бензини от 01.01.2004 г. в страната е забранена употребата и производството на оловни бензини.

По време на преговорния процес на България с ЕС бяха договорени **преходни периоди по няколко прилагачи програми**, както следва:

- **до края на 2011 г.** за ограничаване съдържанието на сярата в котелните горива до 1% (масов) съгласно Директива 99/32/ЕС. В програмата за прилагане на тази директива, се разглеждат съществуващата ситуация, калкулирани са разходите за постигане на съответствие и са дефинирани източниците на финансиране. Общите разходи за постигане на съответствие с изискванията на директивата са оценени на 1.5 млн. евро, които ще бъдат осигурени главно от държавния бюджет.
- **до края на 2007 г. и на 2009 г.** за ограничаване емисиите на **ЛОС** при съхранение, превоз и дистрибуция на бензини за терминалите и бензиностанциите със “среден” и “нисък” капацитет съгласно **Директива 94/63/ЕС**. Договорените преходни периоди са за постигане на съответствие с изискванията, свързани с емисиите на летливи органични съединения, в резултат на съхранението, превоза и дистрибуцията на горива до терминалите и бензиностанции със “среден” и “нисък” капацитет. В програмата за прилагане на тази директива, са разгледани съществуващите (или функциониращи) инсталации и бензиностанции на територията на страната, изчислени са разходите за постигане на съответствие с изискванията, и са описани източниците на финансиране. Инвестиционният план за прилагане на директивата не предвижда използването на външно финансиране за осигуряване на необходимите инвестиции за постигане на съответствие. Договорено е, инвестициите да бъдат осигурени от операторите на съответните терминали, бензиностанции и транспортни фирми. Инвестициите за изпълнение на мерките по отношение на армията, полицията и Държавния резерв ще се разпределят поравно между държавния бюджет и Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда (ПУДООС).
- **до края на 2011 г. и до края на 2014 г.** за поетапно привеждане в съответствие (за постигане на нормите за допустими емисии) на отделни блокове на ТЕЦ “Русе”, “Лукойл Нефтохим – Бургас”, “Варна” и “Бобов дол” съгласно **Директива 2001/80/ЕС**. Преходните периоди са за поетапно постигане на съответствие (т.е. за постигане на допустимите гранични стойности на емисиите) за отделни блокове на ТЕЦ “Русе”, ТЕЦ “Лукойл Нефтохим - Бургас”, ТЕЦ “Варна” и ТЕЦ “Бобовдол”. Останалите 31 функциониращи големи горивни инсталации, вкл., големите замърсители в района на ТЕЦ “Марица изток” ще бъдат приведени в съответствие до края на 2007 г. Програмата за прилагане определя разходите и източниците на финансиране. За горепосочените ТЕЦ, финансиране се предвижда единствено от собствени източници на операторите (т.е. новите собственици на инсталациите). Програмата за прилагане предвижда финансиране на разходите свързани с функционирането на големите горивни инсталации, които следва да постигнат съответствие до 2007 г., само от собствени източници на операторите.

Във връзка с горепосоченото, настоящата ОП не предвижда финансиране от кохезионния и/или структурните фондове за изпълнение на изискванията на тези директиви.

Програмата за прилагане на Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите на ЛОС от употребата на разтворители в определени производствени дейности не предвижда преходен период за нейното прилагане. В резултат, установените с нея технически изисквания следва да бъдат приложени към действащите инсталации на територията на страната към 31.10.2007 г.

V. Емисии на парникови газове

Инвентаризацията¹⁰ на емисиите на ПГ за 2003 г. показва, че общите емисии на ПГ в CO₂ – екв. са 69 167 Gg. Тези стойности демонстрират за първи път промяна на тенденцията от последните 14 години. В **Таблица** са посочени сумарните емисии на основните ПГ (без отчитане на LUCF) и дялът на общите емисии от емисиите през базовата 1988 г., приети за 100 %.

Таблица 8: Общи емисии на ПГ¹¹, Gg, CO₂-екв. и дял спрямо базовата година

ПГ по години	CO ₂	CH ₄	N ₂ O	HFCs	PFCs	SF ₆	Общо	Дял (%)
1988	102 518,53	24 441,41	14 861,15	0.00	0.00	0.00	141 821	100
1990	82 807,755	25 584,33	13 681,59	0.00	0.00	0.00	122 074	86,08
1991	65 273,351	24 986,37	11 326,92	0.00	0.00	0.00	101 587	71,63
1992	58 746,64	23 626,09	9 197,47	0.00	0.00	0.00	91 570	64,57
1993	61 108,49	21 238,35	8 045,57	0.00	0.00	0.00	90 392	63,74
1994	58 279,12	15 394,90	7 742,84	0.00	0.00	0.00	81 417	57,41
1995	61 340,66	16 145,83	8 405,85	2,95	46,94	0.00	85 943	60,60
1996	59 742,71	15 042,15	8 177,27	0.00	45,88	0.00	83 008	58,53
1997	57 909,88	12 801,91	7 741,82	0.00	37,26	0.00	78 491	55,34
1998	51 602,91	11 751,47	6 608,04	0.00	69,44	0.00	70 032	49,38
1999	47 887,79	10 092,33	6 222,62	0.00	43,55	0.00	64 246	45,30
2000	46 690,42	10 164,92	6 721,68	0.00	33,14	1,06	63 611	44,85
2001	48 914,33	9 370,31	6 624,47	0.00	16,29	1,10	64 926	45,78
2002	46 755,50	9 375,51	6 274,98	0.00	21,42	1,10	62 429	44,02
2003	53 321,38	9 365,83	6 456, 39	0.00	20,69	2,52	69 167	49,98

Източник: Изпълнителна агенция за околна среда, 2004 г.

Като цяло емисиите на основните ПГ показват тенденция към намаляване. Това се дължи на намаляването на емисиите на ПГ в сектор “Енергетика”, “Индустриални процеси” и “Отпадъци”. През 2002 г. са емитирани най-малко общи емисии на ПГ в CO₂-екв. от 1988 г. насам, а 2003 г. е първата година, в която се наблюдава увеличаването им. Въпреки това, **намаляването на емисиите през 2003 г. е с около 50% спрямо базовата година**. През 2003 г. емисиите на CO₂ продължават да имат най-голям дял от общите емисии на ПГ изразени в CO₂-екв., емисиите на CH₄ са на второ място, а емисиите на N₂O остават на трето място.

¹⁰ В процес на разработване е инвентаризацията за 2004 г.

¹¹ без “Горско стопанство”

Българският енергиен сектор е източник на над 77% от агрегираните емисии на ПГ за последната инвентаризация през 2003 г.

България ратифицира **Рамковата конвенция на Обединените нации по изменението на климата и Протокола от Киото** през март 1995 г. и към настоящия момент изпълнява нейните изисквания. Прогнозата за развитие на емисиите на ПГ през периода до 2020 г. е базирана на допускането, че ще продължи да се прилага Планът за действие по изменението на климата и показва, че прогнозните емисии са под допустимите по протокола от Киото и страната има резерв осигуряващ изпълнение на ангажиментите относно нивото на емисии. Република България ще се включи в първия период на дейността на Европейската схема за търговия с емисии с присъединяването си към ЕС и ще продължи участието си в нея и през втория период. България участва активно в механизма “съвместно изпълнение” на Протокола от Киото и се подготвя за въвеждане на Европейската схема за търговия с квоти на емисии на парникови газове от 2007 г.

VI. Биоразнообразие

1 Диви растителни и животински видове и природни местообитания

Република България е между страните с най-голямо биологично разнообразие в Европа, включващо около 3700 вида висши растения, около 5 200 гъби, около 1300 нисши растения, лишпи – 709, 700 вида гръбначни животни, птици над 400 вида, бозайници – 94, около 27000 вида безгръбначни животни. Ендемичните растителни видове в България съставляват около 5% от цялата флора, един сравнително висок процент за Европа. Наличната информация за безгръбначните показва, че 8.8% от всички видове, които не са насекоми и 4.3% от видовете насекоми са ендемични. Познати ендемични гръбначни включват 12 вида сладководни риби, 1 подвид земноводни, 4 подвида влечуги, и най-малко 4 подвида бозайници. Според Червената книга на България (1984 г.), 158 вида висши растения са застрашени, а редки са 574 вида. Като защитени видове в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) са включени 90 вида животни, 331 вида птици, 594 вида растения.

В България се срещат почти всички основни типове природни местообитания, представени в Европа. В приложение към ЗБР като представителни за България и Европа са включени 106 типа природни местообитания, според Единната европейска класификация на местообитанията. Все още не е извършена пълна инвентаризация и оценка на разнообразието от природни местообитания в страната. В приложение към ЗБР са включени 102 вида растения, 334 вида птици, 91 вида други животни (без птици).

Във връзка с опазването на редките и застрашени видове продължава оценката на състоянието и степента на застрашеност на популациите на някои видове растения и гъби от червените списъци, а през 2004 г. започна работата по изготвянето на новата Червена книга на България. Подготвят се и планове за действие за първите 8 застрашени растителни вида и 6 застрашени вида птици.

2 Защитени територии и планове за управление

Съобразено с естествено-историческите и социално-икономически условия в страната, към 2010 г. площта на защитените територии (ЗТ) и защитените зони в рамките на Националната екологична мрежа трябва да представлява най-малко 15% от територията на страната. Темпът на достигане на тази цел ще бъде най-силен след 2007 г., когато след очакваното присъединяване на страната към ЕС, идентифицирани и характеризирани типове представителни за България и Европа местообитания, ще бъдат обявени като единици от Общоевропейската екологична мрежа НАТУРА 2000.

Броят на защитените територии в България възлиза в края на 2004 г. на 858, с обща площ 544 394,9 ха, чието разпределение по категории е представено в **Таблица 9**. Намаляването на площта на защитените територии през 2003 и 2004 г. се дължи на процеса на пре-категоризация на защитените територии, съгласно категориите защитени територии, установени чрез Закона за защитените територии (ЗЗТ). През 2004 г. този процес е изразен в закриването на народните паркове и историческите места. В момента площта на ЗТ в България съставлява 4.9% от общата ѝ площ. Най-голям относителен дял заемат природните паркове – 45%, следвани от националните паркове – 27.6% и резерватите – 14.1%. Най-малък е дялът на поддържаните резервати – 0.8%. Съществуващите защитени територии имат висока природозащитна стойност. Площта на девствените гори е 257 000 ха (съгласно ТВФРА), което нарежда България на трето място в Европа. Естествените процеси са добре представени в българските защитени територии и поради това съществува голям потенциал те да се развият като качествени паркове според Пан-Европейската оценка.

Таблица 9: Площ на защитени територии (2002 – 2004 г.)

№	Категория защитена територия (ЗТ)	Общ брой ЗТ			Обща площ на ЗТ (ха)		
		2002	2003	2004	2002	2003	2004
1.	Народни паркове	3	1	0	35690.6	1630.8	0
2.	Резервати	55	55	55	76979.0	76979.0	76979,0
3.	Поддържани резервати	35	35	35	4517.1	4517.1	4517,1
4.	Национални паркове	3	3	3	150362.3	150362.3	150362,3
5.	Природни паркове	8	10	10	210663.5	244723.3	244723,3
6.	Защитени местности	175	402	409	41634.4	50047.9	51220,9
7.	Природни забележителности	457	352	346	21833.6	16608.8	16592,3
8.	Исторически места	528	8	0	8246.7	134.8	0
	Общо:	1264	866	858	549927.2	545004.0	544394.9

Източник: Изпълнителна Агенция по околна среда, Зелена книга 2004 г.

От друга страна, съществуващата мрежа от защитени територии не е напълно представителна. Строго защитените територии, включващи резервати, национални паркове и поддържани резервати са 2.1% от територията на страната. Създаден е регистър на защитените територии (в МОСВ). Съществен проблем е липсата на компютъризирани граници на защитените територии и липсата на ГИС за системата от ЗТ. Кадастъра на ЗТ не е обвързан изцяло с националния поземлен кадастър.

Процесът на обявяване на ЗТ е бавен. Разработването и утвърждаването на планове за управление за националните и природните паркове и поддържаните резервати се оказва голямо предизвикателство. Едва 21 планове за управление са утвърдени от приемането на Закона за защитените територии до края на 2004 г.

3 Разработване на националната част на мрежата НАТУРА 2000

Законът за биоразнообразието въведе нова форма на териториална защита на биоразнообразието чрез създаване на защитени зони за опазване на природните местообитания. През 2003 г. започна разработване на националната част от мрежата НАТУРА 2000 в България. Разработва се ГИС стратегия и национална ГИС база данни, съвместима с изискванията на Европейската Комисия. Понастоящем (януари 2007 г.) процесът на инвентаризация за целите на НАТУРА 2000 е завършен и в резултат на него са

изготвени карти и стандартни описания, в съответствие с изискванията за НАТУРА 2000. Във връзка с директивата за птиците, 109¹² защитени зони се очаква да бъдат предложени за одобрение от Министерски съвет (февруари 2007 г.). Те покриват приблизително 16% от територията на страната. Впоследствие, окончателният списък от защитени зони по директивата за птиците (одобрен от Министерски съвет) ще бъде обнародван в Държавен вестник. Във връзка с директивата за хабитатите, предварителен списък от 196 потенциални защитени зони (т.е. приблизително 15% от територията на страната) е дискутиран в рамките на Националния съвет за биологичното разнообразие. Впоследствие одобреният списък от страна на горепосочения съвет, ще бъде представен за одобрение пред Министерски съвет (февруари 2007 г.). Окончателният списък със защитени зони от НАТУРА 2000 по отношение на директивата за хабитатите може да се обнародва едва след одобрение от Европейската Комисия.

4 Законодателство

През 2003 г. България приключи преговорите с ЕС по глава 22 “Околна среда”, като в областта на биоразнообразието няма преходни периоди. България е страна -участник в почти всички глобални или общоевропейски екологични конвенции. Опазването и устойчивото ползване на биологичното разнообразие в страната е регламентирано от 3 закона и подзаконовите нормативни актове към тях (Закон за защитените територии, Закон за лечебните растения, Закон за биологичното разнообразие). През 2004 г. са приети закон за ратификация на Протокол за опазване на биологичното и ландшафтно разнообразие на Черно море към Конвенцията за опазване на Черно море от замърсяване и закон за ратификация на Европейската конвенция за ландшафта.

Общата регламентация за опазване и използване на съответните биологични ресурси и биологично разнообразие е установена в секторните закони, покриващи, както естествените биологични ресурси, така и тези, култивирани от човека (Закон за опазването на земеделските земи, Закон за собствеността и ползването на земеделските земи, Закон за закрила на новите сортове растения и породи животни, Закон за горите, Закон за ловното стопанство и опазване на дивеча, Закон за рибарството и аквакултурите, Закон за ветеринарномедицинското дело и др.).

VII. Шум

Шумът в околната среда, причинен от транспорта е един от главните екологични проблеми в големите градове на страната. Проучването на градския шум се извършва по вътрешноведомствена методика и показатели, приети в рамките на Националната система за контрол, ограничаване и снижаване на градския шум. През 2004 г. броят на наблюдателните пунктове за измерване на шума е 592, което е с 27 повече в сравнение с 2003 г. В 429 от пунктовете за 2004 г. са регистрирани нива на шума над 60 dB(A). Анализът показва трайно запазване на неблагоприятна акустична обстановка в урбанизираната среда. Транспортният шум представлява 80-85% от общото шумово натоварване в големите населени места. Проблеми, които пряко кореспондират с шумовото замърсяване от наземния транспорт са липсата на изградени шумозащитни съоръжения, слабости в градоустройственото планиране, неефективна организация на движение, лошо поддържана пътна мрежа. Предстои разработването на нова Наредба за пределно допустимите нива на шум отчитаща и спецификата на авиационния шум.

¹² Тази цифра представлява броят на местата, който е одобрен от Националния съвет за биологичното разнообразие

Основният източник на промишлен шум са малките производствени предприятия като дървообработващи предприятия, авторемонтни работилници, предприятия за алуминиева дограма и др., които са разположени в населените места. Големите промишлени обекти в/или извън населените места не натоварват допълнително акустичната среда.

В националното законодателство през 2003 г. са транспонирани Директива 2000/14/ЕС относно нивото на шумови емисии, излъчвани от оборудване, което работи на открито и Директива 86/594/ЕЕС относно шума от домакински уреди. В края на август 2005 г. бе приет Закона за защита от шума в околната среда, който транспонира Директива 2002/49/ЕС относно оценката и управлението на шума в околната среда. В процес на разработване е вторично законодателство, с което да се въведат изискванията на Директива 2002/49/ЕС по отношение показателите за шум в околната среда и разработването на стратегически карти за шум и планове за действие. България е поела ангажмента от датата на пълноправно членство в ЕС да прилага европейското законодателство в сектор “Шум”, прието до 2003 г.

VIII. Нужди от финансиране в сектор “околна среда”

Относителният дял на разходите за опазване и възстановяване на околната среда в България по отношение на БВП за периода 1999 – 2004 г. е следният:

Таблица 10: Относителен дял на разходите за околна среда като % от БВП (в хил. лева)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
БВП по текущи цени	23 790 440	26 752 833	29 709 210	32 335 083	34 410 000	38 301 339
Разходи за околна среда	444 400	433 300	608 400	473 700	569 800	655 232
Дял на разходите за околна среда като % от БВП	1,87%	1,62%	2,05%	1,46%	1,66%	1,71%

Източник: Национален статистически институт

През периода 1999-2001 г., разходите в сектор “околна среда” в България се увеличават. През 2002-2003 г., се наблюдава намаляване на техните нива, в сравнение с размера на инвестициите през 2001 г., но те не се променят значително през годините, както като размер, така и като структура. През 2004 г., разходите се увеличават отново. За целия период, най-голям дял в общите разходи имат разходите за опазване на водите, управление на отпадъците и опазване на чистотата на въздуха.

1 Оценка на необходимите разходи за сектор “околна среда”

През 1998 г. бе проведена оценка на необходимите разходи – инвестиционни и институционални по хармонизацията на националното с Европейското законодателство в сектор “околна среда”. Оценката е извършена с техническата и финансова помощ на Европейския съюз в рамките на проект “Техническа помощ за разработване на Национална програма за сближаване с Европейското законодателство”. Програмата покрива периода 1998-2015 г. и се базира на статистическа информация, експертни оценки, подготвени програми и проучвания. През 1999 г. бе направена осъвременена детайлизирана оценка на разходите за изпълнение на различни директиви, в рамките на проект BUL 111 “Развитие на българска програма за прилагане на сближеното законодателство със законодателството на ЕС в областта на околната среда”, разработена също с финансовата подкрепа на ЕС.

Последното проучване по отношение на разходите свързани с присъединяването към ЕС бе проведено от експерти на Световната банка, като то се базира на предходните две проучвания и бе завършено през 2001 г. Резултатите от проучването са, както следва:

Таблица 11: Разходи за присъединяването към ЕС (в млн. евро, 2001 г.).

Сектор	Общи инвестиционни разходи		Годишни инвестиционни разходи ¹³		Годишни разходи за експлоатация и поддръжка		Общи годишни разходи	
	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.	Мин.	Макс.
Замърсяване на въздуха	3051	3260	359	383	391	428	750	811
Питейни води	246	1 463	29	172	16	53	45	225
Канализация	734	1 114	86	131	16	22	102	153
Третиране на отпадъчни води	476	850	56	100	49	102	105	202
Управление на отпадъците	850	1 150	100	135	93	132	193	267
Нитрати	103	155	12	18	-	-	12	18
Други ¹⁴	30	30	3	3	12	12	15	15
Общо	5 490	8 022	645	942	577	749	1 222	1 691

Източник: Световна банка, 2001 г.

Необходимостта от допълнителни инвестиции във всички области свързани с околната среда в България са очевидни. Проучването на Световната банка относно необходимите ресурси за изпълнение на изискванията на ЕС за опазване и управление на околната среда, показват, че те значително надхвърлят възможностите за финансиране със съществуващи национални финансови средства и доказват нуждата от допълнително външно финансиране, особено в публичния сектор. В тази връзка, финансовата помощ от ЕС по линия на предприсъединителните инструменти ФАР, ИСПА и САПАРД през последните 6 години, изигра значителна роля. За следващите 7 години, България ще разчита в значителна степен на кохезионния и структурните фондове на ЕС, както и на възможностите за финансиране, които могат да се осигурят от МФИ и чрез публично-частно партньорство.

2 Преходни периоди и програми за прилагане на директиви на ЕС

По време на преговорите за присъединяване към ЕС по глава 22 “Околна среда”, бяха положени значителни усилия за точното изясняване на параметрите на финансовите ангажименти, които страната поема във връзка с изпълнение на изискванията на законодателството на ЕС. Вследствие на проведените анализи, бе установено, че България не разполага със всички необходими финансови ресурси за пълното прилагане на изискванията на директивите на ЕС в рамките на съответните времеви периоди. В тази връзка бяха договорени преходни периоди за много от изискванията, свързани с изпълнение на на т.нар. “тежки директиви”. С оглед обосновка на необходимите преходни периоди, бяха разработени програми за прилагане на изискванията на съответните директиви. Програмите съдържат изчисления за необходимите финансови средства. В резултат на проведените преговори бяха договорени преходни периоди по отношение на 10 директиви от европейското законодателство в сектор “околна среда”.

В рамките на прилагащите програми бяха направени по-детайлни изчисления за необходимите разходи за постигане на съответствие с изискванията на ЕС. От друга страна, беше направена оценка и на финансовите последици за страната във връзка с изпълнението

¹³ Всички разходи свързани с поддържане и изграждане на капацитета на публичната администрация, както и субсидиите за опазване на околната среда.

¹⁴ Разходите не включват разходи за ядрена безопасност, търговия и отстраняване на стари замърсявания. Разходите за транспортния и промишления сектор са включени частично.

на изискванията на европейското законодателство, тъй като в тези директиви са съсредоточени повече от 90% от необходимите ресурси за осъществяване на изискванията. Горепосоченото, изразено в цифри, означава следното:

Таблица 12: Общи инвестиционни разходи за публичния сектор съгласно програмите за прилагане (в млн. евро).

Сектор	Общи инвестиционни разходи	Инвестиционни разходи до 2005 г.	Инвестиционни разходи за периода 2005 – 2009 г. (годишно и с натрупване)						Инвестиционни разходи след 2009 г.
			2005	2006	2007	2008	2009	2005 - 2009	
Води ¹⁵	2 218	144	120	151	175	211	239	896	1 177
Отпадъци	445	53	51	52	54	29	31	216	176
КПКЗ	47	16	8	7	7	6	4	31	0
ГТИ	657	137	164	195	161	0	0	520	0
Общо	3 367	350	343	405	396	245	274	1 663	1 353

Източник: Програми за прилагане на директиви на ЕС

IX. Роля на пред-присъединителните инструменти на ЕС за сектор “околна среда”

1 Програма ИСПА

Главната цел на програма ИСПА в сектор “околна среда” е да осигури финансова подкрепа за инвестиции в инфраструктура (за градски отпадъчни води, питейни води, качество на въздуха, големи горивни инсталации, управление и инсинериране на отпадъци), необходима за изпълнението на изискванията на т.нар. “тежки” директиви на ЕС. Финансовият инструмент ИСПА се прилага в България през пред-присъединителния период от 2000 до 2006 г. В областта на околната среда този финансов инструмент е финансирал общо 25 проекта, на обща стойност повече от 430 млн. евро в секторите води, отпадъци и въздух, както и проекти за техническа помощ. Общият размер на инвестиционните разходи по проектите в сектор “околна среда”, финансирани по програма ИСПА е повече от 600 млн. евро. По време на изпълнението на ИСПА в България, бе даван приоритет на водния сектор, който изисква най-значителни финансови средства за постигане на съответствие с директивите на ЕС. Основната част от финансовата помощ по програма ИСПА за сектор “околна среда” бе предназначена за проекти за интегрирано управление на водите (75 %, т.е. приблизително 325 млн. евро.).

2 Програма ФАР

Чрез пред-присъединителната програма ФАР България е получила финансиране в сектор “околна среда” за институционално укрепване, транспониране на законодателството и подготовка на инвестиционни проекти. Общият размер на финансовата помощ по ФАР за сектора (по линия на национална програма ФАР) е повече от 47 млн. евро. В допълнение към това, проектите за транспониране на законодателството и институционално укрепване, финансирани от ФАР са на стойност повече от 12 млн. евро.

¹⁵ Програмата за прилагане на изискванията на директива 91/271/ЕС включва само инвестиции в канализационни системи, вкл. пречиствателни станции за отпадъчни води.

3 Програма САПАРД

Важен източник на финансови средства за околната среда са и мерките по програма САПАРД. През 2003 г., общият финансов ресурс, предвиден за екологични мерки в рамките на програмата е около 133 млн. евро. Тези средства се разпределят по отделните мерки, както следва:

- Развитие на селскостопански дейности, насочени към опазване на околната среда – 9 646 000 евро;
- Обновяване и развитие на селата, опазване на селското наследство и културните традиции – 34 317 000 евро.
- Развитие и подобряване на междуселищната инфраструктура – 28 320 000 евро.
- Управление на водните ресурси – 24 286 000 евро.
- Лесовъдство, залесяване на земеделски земи, инвестиции в горски стопанства, преработка и маркетинг на горски продукти – 36 901 000 евро.

4 Опитът от пред-присъединителните фондове

Предвид опитът от пред-присъединителния период, могат да се направят заключения, да се отправят препоръки и да се предприемат коригиращи действия, които са с практическо значение за бъдещото управление на фондовете на ЕС в България. Усилията следва да се насочат към преодоляване на слабостите в следните основни области:

Технически аспекти

- Подобряване на подготовката на проекти, и по-специално дейностите по проектиране и подготовка на тръжната документация, както и свързаното с това укрепване на капацитета на бенефициентите за разработване на технически задания и тръжни документи с високо качество;
- Регулиране на стойността на проектите, включени в системата от проекти за финансиране – по-малките проекти са по-ефективни от гледна точка на изпълнението, за разлика от големите проекти;
- Намаляване на закъсненията, в резултат на затруднения при договарянето в ранните фази на проекта;
- По-добро осигуряване на качеството и управление на времето във всички отговорни институции;

Административни и институционални аспекти

- Подобряване на техническата помощ и изграждането на капацитета на всички административни нива посредством подобряване на повишаване на заплащането;
- Подобряване на капацитета за изпълнение (провеждане на тръжните процедури и договаряне);
- Подобряване на координацията между заинтересованите страни, което изисква детайлни и ясни потоци от информация, целящи постигане на единно разбиране на задачите, времевите рамки и взаимозависимостите.
- Децентрализация на управлението с оглед осигуряване на консултации и постигане на съгласие или изпълнение на програмата, което отразява специфичните условия на местно ниво;

- Установяване на стабилна регулативна и нормативна рамка, например по отношение на обществените поръчки, ПЧП и т.н.

Финансови аспекти

- Подобряване на качеството на индикаторите и постигане на съгласуваност между финансовите индикатори и индикаторите за изпълнение, пред-проектните проучвания, анализите за ползите и разходите;
- Отчитане на “социалната поносимост” с оглед осигуряване на дългосрочна устойчивост на инвестицията.

Г. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите.

Анализът на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) за целите на оперативна програма “Околна среда” беше изготвен в периода януари – март 2005 г. от работната група, разработваща оперативната програма. Съгласно прилаганата методология и на базата на анализа на настоящата ситуация първо бяха определени обекта на анализа и факторите, имащи най – голямо влияние върху сектора.

Обектът на анализа беше формулиран като: “Състоянието на околната среда в Република България през призмата на изискванията на европейското екологично законодателство”.

По време на предврителната (ex-ante) оценка на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” бе отправена препоръка (в проекта на доклад за предварителна оценка) заключенията от SWOT анализа да бъдат допълнително разделени по сектори (напр. води, отпадъци и т.н.), както и за по-детайлно описание на идентифицираните силни и слаби страни, възможности и заплахи.

Резултатите от SWOT анализа, с отразените препоръки от ex-ante оценката, са представени в следващата таблица:

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
ОБЩИ	
1. Сравнително добре развита система за мониторинг на повечето компоненти на околната среда (с изключение на мониторинга на биоразнообразието).	1. Недостатъчен вътрешен финансов ресурс за инвестиции в опазването на околната среда и за ефективно използване на природните ресурси.
2. Изградена нормативна база, хармонизирана с екологичното право на ЕС и приети програми/стратегии за реализация на политиките по опазване на околната среда.	2. Високи разходи за инвестиции за подобряване и адекватно опазване на околната среда и за прилагане на екологичното законодателство.
	3. Недостатъчен административен капацитет, особено на общинско ниво, за прилагане изискванията на екологичното законодателство и за програмиране, подготовка, управление и мониторинг на инвестиционни програми, планове и проекти..
	4. Продължителен икономически ръст на промишлените сектори със значително въздействие върху околната среда (по-специално на строителния сектор), които влияят в различна степен на естествената околна среда и ландшафта.
	5. Относително ниско ниво на осъзнаване на екологичните въпроси и нужди от страна на местната администрация, ръководителите, фирмите и населението
	6. Мерките за енергийна ефективност (енергоспестяване, изолация на сгради, по-ефективни производствени технологии, възобновяеми източници) се прилагат и ползват в ограничена степен
	7. Цените за енергопотреблението все още не са на пазарно ниво (дори без отразяване на страничните ефекти върху околната среда)
	8. Недостатъчно осъзнаване на въздействието от развитието на туризма върху екологичното равновесие на чувствителните туристически обекти (плажни ивици,

	планини, ски-курорти и др.)
ВОДИ	
1. Ниско общо ниво на замърсяване на водите, при липса на достатъчно развита инфраструктура за отпадъчни води и други мерки за предотвратяване на замърсяването.	1. Недостатъчна и амортизирана инфраструктура за управление на водния цикъл, което води до неефективно събиране, снабдяване, отвеждане и третиране на водите в повечето градове и речни басейни. По-специално: недостиг на канализационни мрежи, селищни пречиствателни станции за отпадъчни води, амортизирани системи за водоснабдяване.
2. Водоснабдителната мрежа в страната е с голяма дължина и обслужва голяма част от населението, както в градските, така и в селските райони.	2. Почти 100% ¹⁶ от повърхностните и подземните води в страната са обявени за “чувствителни зони”, по смисъла на Директива 91/271/ЕС.
3. Слабо развитие на интензивния тип земеделие, в сравнение със старите страни-членки на ЕС, които води до ниско равнище на факторите на замърсяване, които засягат хранителната верига.	3. <i>Управлението на водите на басейнов принцип все още не се осъществява на интегриран принцип</i>
4. Намалено производство на индустриалните предприятия с последващо намаляване на замърсяването на единица БВП, въпреки съществуването на екологосъобразни производствени процеси.	4. <i>Предотвратяването на наводнения не е на нужното ниво, въпреки увеличаването на рисковите фактори поради затоплянето на климата</i>
5. <i>Законови и институционални условия за въвеждане на интегрирано управление на водите в речните басейни.</i>	
ОТПАДЪЦИ	
1. Поставено е начало на изграждането на национална система от регионални съоръжения за обезвреждане на битови отпадъци.	1. Недобре развити системи за събиране (включително разделно събиране) на отпадъци, тяхното транспортиране и съоръжения за екологосъобразно третиране на отпадъци.
2. Все по-пълно разбиране и прилагане на принципите “замърсителят плаща” и “отговорност на производителя”.	2. Недостатъчни мерки за минимизиране, повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на отпадъци.
3. <i>Намаляване на образуването на непромишлени отпадъци.</i>	3. Голям брой общински депа за битови отпадъци с висок риск, нерегламентирани сметнища, стари замърсявания с отпадъци, малки сметнища, поради съществуващите практики за неконтролируемо депониране и наличието на други силно замърсени терени.
	4. <i>Увеличаване на промишлените отпадъци, поради икономическия ръст без създаване на подходящи условия за екологосъобразното им обезвреждане.</i>
БИОРАЗНООБРАЗИЕ/НАТУРА 2000	
1. Богато биологично разнообразие, особено в сравнение с други европейски държави, с висока степен на естественост на местообитанията в защитените територии и мрежата от потенциални НАТУРА 2000 места.	1. Намаляване на биоразнообразието поради процеса на влошаване на състоянието на някои екосистеми, местообитания, микроклимата и естествената хранителна верига.
2. Националната система за мониторинг на биологичното разнообразие е в процес на изграждане.	2. Националната екологична мрежа не е изградена в достатъчна степен.
	3. <i>Опазването на биологичното разнообразие (включително набора от планове за управление) все още не е развито.</i>
	4. <i>Мониторингът на местообитанията, видовете и другите показатели на биологичното разнообразие все още не е</i>

¹⁶ С изключение на р. Места

	<i>напълно разработен.</i>
ВЪЗДУХ И ШУМ	
1. В страната се генерират относително ниски емисии на парникови газове.	1. <i>Ниско качество на атмосферния въздух в повечето части на столицата и другите индустриални центрове.</i>
	2. <i>Високо ниво на шума в повечето части на столицата и другите индустриални центрове.</i>

ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)
ОБЩИ	
1. Реализация на ускорен икономически растеж и нарастване на националния финансов ресурс за инвестиции в околната среда и по-специално в изграждането на инфраструктура за услуги в сектор "околна среда".	1. Глобалното изменение на климата, попадането на страната в зоната на засушаване и рисковете, свързани с непредвидими бедствия (напр. наводнения, аварии, суша).
2. Присъединяване на страната към ЕС и използване на финансовите инструменти на ЕС (структурни фондове, експертизи, консултантски услуги, мрежи за обмяна на опит, и др.) за решаване на проблемите, свързани с опазването на околната среда в страната.	2. <i>Липса на достатъчно средства от страна на бизнеса и публичния сектор за прилагане на изискванията на екологичното законодателство, свързани с изменения и допълнения в европейското екологично законодателство.</i>
3. <i>Увеличаване на финансовия капацитет за осъществяване на екологични проекти, вследствие на алтернативно финансиране на дейности по опазване на околната среда, чрез участие на България в различни глобални фондове/проекти.</i>	3. <i>Допълнително увеличаване на замърсяването, поради интензификация на селското стопанство, индустриалната дейност, транспорта и туризма, при неспазване на екологичните изисквания.</i>
4. <i>По-висока енергийна ефективност и използване на възобновяеми енергийни източници, поради реструктурирането на енергийния отрасъл в Европа.</i>	4. Отрицателна обществена нагласа по отношение изграждането на съоръжения за третиране на отпадъци.
5. Достатъчен потенциал за развитие на институционалната рамка за информиране и участие на обществеността във вземането на решения по въпросите на околната среда.	5. <i>Нуждите от снабдяване с енергия ще изискват по-висок капацитет, който на свой ред създава потенциална заплаха, поради прилагането на неекологосъобразни решения (заводи-замърсители, големи количества внос на петрол, и др.).</i>
6. <i>Потенциал за ангажиране на бизнеса в усилията за опазване на околната среда.</i>	6. <i>Предоставянето на услуги в сектор "околна среда" не отговаря на повишеното търсене от гледна точка на количеството и/или качеството.</i>
7. <i>Реструктуриране на собствеността и управлението на отраслите, свързани с комуналните услуги (по-специално при управлението на водния цикъл.), което води до по-голяма екологосъобразност и доходност на сектора.</i>	7. <i>Сложните административни процедури и голямата бюрокрация ще доведат до допълнително забавяне на процесите на планиране и изпълнение на проекти.</i>
8. Въвеждане на ефективни, съвременни техники, прилагани по отношение на околната среда в други страни.	8. Недостатъчно интегриране на политиката по околна среда в секторните политики и техните законодателства.
9. <i>Създаване на нови пазари за услуги в сектор "околна среда", чрез включване, поне отчасти, на външни фактори с позитивно и негативно въздействие в рамките на пазара.</i>	
10. <i>Възможности за лансиране на иновативни технологични решения, по-специално в енергийния сектор</i>	
11. <i>Възможност за само-финансиране в значителна степен</i>	

ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)
<i>на проекти в комуналния сектор, чрез подходящо прилагане на възможностите за публично-частното партньорство.</i>	

Д. Стратегически цели и приоритетни направления на ОП

І. Стратегически цели на ОП

1 Главна стратегическа цел

Околната среда на България е един от най-ценните национални активи, който следва да бъде защитаван и опазван, с оглед бъдещите ползи от него. Същевременно нашата страна преминава през период на големи промени и много от тях излагат този актив на потенциален риск. За да защитим и запазим природните ресурси и за да подобрим екологичното състояние на страната, в бъдеще следва да осигурим устойчиво развитие – не само от социално-икономическа, но и от екологична гледна точка. Поради това основна стратегическа цел на политиката по околна среда за периода 2005 – 2015 г. е:

- *Подобряване на качеството на живот на населението в страната, чрез осигуряване на здравословна и благоприятна среда и запазване на богатото природно наследство на основата на устойчиво развитие на страната.*

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е един от инструментите за реализация на националната политика за развитие на страната и в частност на националната политика за околна среда. Целите и приоритетите на националната политика по околна среда ще бъдат допълвани и от други инструменти, респективно финансови средства, съгласно национални секторни и регионални програми и планове (например ОП “Регионално развитие”, “Развитие на конкурентноспособността на българската икономика”, “Административен капацитет”, програмата за развитие на селските райони, програма “Рибарство и аквакултури”).

В този смисъл реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е насочена и към постигане на стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рамка 2007 – 2013 г. , а именно:

- *Засилване на конкурентноспособността на икономиката с оглед постигане на висок и устойчив растеж;*
- *Развитие на човешкия капитал с цел осигуряване на висока заетост, доходи и социална интеграция.*

Както Националната стратегия по околна среда, така и Националният план за развитие и поетите ангажименти по време на преговорния процес за членство в ЕС директно или индиректно определят развитието на екологичната инфраструктура като условие за подобряване на качеството на околната среда. Националната стратегическа референтна рамка на страната за периода 2007 – 2013 г. определя общо 4 приоритетни области за интервенции през следващите 7 години, които са:

- *Приоритет 1 на НСРР: Подобряване на базисната инфраструктура;*
- *Приоритет 2 на НСРР: Повишаване качеството на човешкия капитал с акцент върху заетостта;*
- *Приоритет 3 на НСРР: Насърчаване на предприемачеството, благоприятната бизнес среда и доброто управление;*
- *Приоритет 4 на НСРР: Подкрепа за балансирано териториално развитие.*

С оглед постигането на горепосочените цели, идентифицирани в основните национални документи е определена следната **главна стратегическа цел на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”:**

- ***Подобряване, запазване и възстановяване на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура.***

Изпълнението на главната цел на ОП ще доведе до подобряване на качеството на живот на населението и повишаване на възможностите за инвестиции в страната. Следователно, ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще допринесе за изпълнението на приоритети 1 и 4 на НСРР. Главната стратегическа цел на ОП допринася и за постигане на следния приоритет на Общността за кохезионната политика 2007-2013 г.: ***повишаване на привлекателността на регионите и градовете на страните - членки, чрез подобряване на достъпността, осигуряване на адекватно качество и ниво на услугите и опазване на техния екологичен потенциал.***

2 Специфични стратегически цели

Изминалото десетилетие се характеризира с благоприятни за околната среда в България промени. Значителните подобрения в страната по отношение на околната среда допринесоха за намаляване на различията със средното ниво за ЕС по редица показатели. Въпреки това са необходими допълнителни усилия, с оглед постигане на напредък по редица въпроси.

В областта на инфраструктурата, свързана със защитата и рационалното използване на водите, основните въпроси в страната са свързани с повишаване дела на населението, включено към канализационната мрежа на страната и към селищните пречиствателни станции за отпадни води. Състоянието на водоснабдяването в някои райони е влошено, поради лошото състояние на водоснабдителните системи. Освен това водните ресурси не са разпределени равномерно по територията на страната и населението в някои региони изпитва сезонен (в някои случаи и целогодишен) недостиг на вода. Има изразена нужда от подобряване на водния баланс, повишаване на достъпните водни ресурси и не на последно място подобряване на инфраструктурата и мерките за предотвратяване на наводненията, което се превърна в съществен въпрос в страната през последната година. Развитие на алтернативно водоснабдяване, схеми на водопотребление, включително нови водоизточници и мерки за превенция или елиминиране на негативното влияние от наводненията, също изискват значителни инвестиции. Тези нужди ще бъдат покрити от няколко оперативни програми. ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде основно насочена към постигане на съответствие с изискванията на Европейското екологично законодателство в областта на изграждане на канализационни системи, включително и СПСОВ.

В областта на инфраструктурата, свързана с управлението на отпадъците основните въпроси в страната, които следва да намерят решение са свързани с изграждането на необходимата инфраструктура за третиране на отпадъците, разширяването и модернизирането на системите за организирано сметосъбиране и сметоизвозване, намаляване генерирането на отпадъците от бита, въвеждането на тяхното разделно събиране и изпълнение на дейности, насочени към повторна употреба на генерираните отпадъци. Решение изискват и въпросите, свързани с управлението на строителните отпадъци и тези от разрушаване на сгради. Не на последно място стоят въпросите свързани със съществуващите депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на законодателството, както и тези свързани със съществуващите стари замърсявания и подобряване на управлението на нерегламентираните сметища за битови отпадъци. ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде приоритетно насочена към постигане на съответствие с изискванията на Европейското екологично законодателство и по - специално Директива 1999/31/ЕС.

България е една от най-богатите страни в Европа от гледна точка на уникална флора и фауна (биологично разнообразие), разнообразие от местообитания, обширни гори и други ресурси с биологично значение. Опазването на биологичното разнообразие изисква дългосрочно опазване на местообитанията, където оцеляват редките видове. Съответната политика в

България включва мерки като създаване на мрежа по НАТУРА 2000; увеличаване на защитените територии и създаването на механизми за тяхното управление. В допълнение към опазването и възстановяването на местообитанията са необходими също и специални усилия за опазване на специфичните видове, които са изключително застрашени от изчезване. Част от предвидените действия са насочени към разработване, приемане и изпълнение на планове за действие за всички застрашени видове, които са от световно/Европейско значение. ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде насочена към опазване на местообитанията чрез разработване, актуализиране и изпълнение на планове за управление на защитени територии и на планове за управление на защитените зони от НАТУРА 2000.

Таблица 13: Основни различия между България и ЕС по отношение на околната среда

	Индикатор ¹⁷	Дефиниция на индикатора	България	ЕС – 25 (средно)
1	Общи емисии на парникови газове	Агрегираните емисии на 6-те основни газове (CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFC, PFC и SF ₆) в CO ₂ еквивалент. Базовата година е равна на 100. (1990 = 100 за CO ₂ , CH ₄ и N ₂ O); (1995 = 100 за HFC, PFC и SF ₆)	44.0 (2002)	91.0 (2002)
2	Емисии на CO ₂	Индикаторът сравнява нивото на емисиите на CO ₂ в страните от ЕС и останалите (развиващи се страни, съгласно дефиниция на OECD). Представен в тонове CO ₂ емисии на глава от населението.	5.9 (2002)	8.8 (2002)
3	Общи емисии на SO ₂ ¹⁸	Индикаторът представлява общите емисии на серен двуокис в съответната страна за 2001 г., измерени в килотонове.	849.0 (2001)	Австрия – 37 (2001) Португалия – 301 (2001) Унгария – 401 (2001) Чехия – 251 (2001) Полша – 1564 (2001)
4	Събрани битови отпадъци	Индикаторът представлява количеството събрани битови отпадъци от населението, включително от търговията, офисите и публичните институции (измерени в кг/човек/год.)	500 (2002)	531 (2002)
5	Депонирани битови отпадъци	Индикаторът представлява делът на събраните битови отпадъци, включително от търговията, офисите и публичните институции, които са третирани, чрез депониране (измерени в кг/човек/год.)	404 (2002)	267 (2002)
6	Битови отпадъци обезвредени чрез изгаряне	Индикаторът представлява делът на събраните битови отпадъци, включително от търговията, офисите и публичните институции, които са третирани, чрез инсинерирание (измерени в кг/човек/год.)	0 (2002)	91 (2002)
7	Население включено в канализационната мрежа	Индикаторът представлява процент на населението, включено в канализационната мрежа, спрямо общия брой на населението в страната.	67.0 (2000)	Австрия – 85.0 (2000) Унгария – 51.0 (2000) Чехия – 75.0 (2000)
8	Население свързано към ПСОВ	Индикаторът представлява процент на населението, свързано към селищна ПСОВ, спрямо общия брой на населението в страната	39.0 (2001)	Австрия – 86.0 (2001) Чехия – 68.0 (2001)

Източник: МОСВ, НСИ, ЕВРОСТАТ

Постепенното намаляване на различията изисква хармонизиране на екологичното законодателство, както и изграждане и укрепване на административния капацитет, от една страна, и значителни инвестиции за опазването и подобряването на околната среда от друга страна.

На базата на стратегическите насоки на Европейската общност за кохезионната политика за периода 2007 – 2013 г. и за да реализират основните приоритети на ЕС по отношение на заетостта, растежа и устойчивостта (Лисабон, Гьотеборг), са дефинирани следните **специфични стратегически цели на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”:**

¹⁷ Всички данни (с изключение на данните за общи емисии на SO₂) са взети от интернет страницата на ЕВРОСТАТ: www.epp.eurostat.ec.eu.int – статистика за сектор “околна среда”

¹⁸ Данните са взети от интернет страницата на Европейската агенция по околна среда (European Environment Agency) www.themes.eea.eu.int/Specific_media/air

- **Опазване и подобряване състоянието на водните ресурси;**
- **Подобряване на управлението на отпадъците и на защитата на почвите;**
- **Опазване на биоразнообразието и защита на природата;**

Тези специфични стратегически цели трябва да осигурят и допълняемост с останалите политики на ЕС. Не на последно място, те се базират на анализа на настоящата ситуация в сектор “околна среда”, описан в предходната глава.

Главната стратегическа цел и произтичащите от нея специфични стратегически цели ще допринесат за **засилване на единството между опазването на околната среда и растежа**, в съответствие със Стратегическите насоки на ЕО.

Стратегията за изпълнение на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е разработена на основата на (1) анализа на настоящата ситуация, обхващащ периода 1999 – 2004 г., (2) анализа на силните и слабите страни, възможностите и заплахите, изготвен за целите на програмата и (3) идентифицираните основни различия между Европейския съюз и Република България по ключови показатели за околната среда. Тя е описана, чрез дефинирането на определен брой приоритетни направления (оси), всяко от които обхваща определени видове дейности.

Реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е насочена към целите на политиката на Европейската Общност по отношение на околната среда, които съгласно чл. 174 от Договора за създаване на ЕО са: запазване, защита и подобряване качеството на околната среда, предпазливо и рационално използване на природните ресурси и защита на човешкото здраве.

II. Приоритетни оси на ОП

В ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” са идентифицирани 4 приоритетни направления, които ще се финансират със средствата на два фонда на Европейския съюз: (1) Кохезионния фонд и (2) Европейския фонд за регионално развитие.

Посредством дефинирането на приоритетни направления за финансиране в областта на водите, отпадъците и биологичното разнообразие, оперативна програма “Околна среда 2007 – 2013 г.” отговаря на необходимостта от инвестиции в екологичната инфраструктура, с цел постигане на съответствие с екологичното законодателство на ЕС. По този начин, приоритетите на ОП са дефинирани в съответствие с предложените от Стратегическите насоки дейности за финансиране, за да се засилва единството между опазването на околната среда и растежа.

ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” ще се фокусира върху реализация на приоритети, които са насочени към изпълнение на директивите, изискващи най – големи финансови ресурси. Изпълнението на приоритетите ще допринесе и за прилагане на изискванията, както на законодателството на Европейската Общност, така и на националното законодателство в областта на околната среда.

Приоритет 4 от програмата е насочен към осигуряване на необходимата техническа помощ за цялата оперативна програма.

1 Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 екв.ж.

1.1 Обосновка и описание на приоритетната ос

Приоритетната ос се основава на целите на Директива на Съвета 2000/60/ЕС, която установява рамката за действията на Общността в областта на политиката за водите –

Рамковата Директива за водите (РДВ), както и на целите на Директива на Съвета 91/271/ЕЕС за пречистването на градските отпадъчни води.

България следва да изпълни изискванията на Директива 91/271/ЕЕС за пречистването на градските отпадъчни води до 31 декември 2010 г. за всички агломерации с над 10 000 е. ж., и до 31 декември 2014 г. за агломерации с е.ж. от 2 000 до 10 000. Това изисква разширение, реконструкция и модернизация, както и изграждане на нови канализационни системи, вкл. СПСОВ в съответните населени места. Горепосочените срокове съставляват графика за пречистване на отпадъчните води в съответствие с изискванията на тази Директива.

В същото време, България е обявила водите на цялата си територия за чувствителни зони /с изключение на р. Места и поречието на Добруджанските реки и дерета/. За агломерациите с над 10 000 е. ж., които заувстват в чувствителна зона се изисква отстраняване на азота и фосфора.

През 2003 г. в България бе разработена Програма за прилагане на изискванията на Директива 91/271/ЕЕС. В съответствие с нея, за 430 агломерации (населени места или групи населени места, курорти, вилни селища, квартали на големи градове) се изисква изграждането на цялостна канализационна инфраструктура, завършване на изграждането или реконструкция на канализационни мрежи и ПСОВ.

Горепосочените 430 агломерации, обхващат 20 агломерации с повече от 100 000 екв. ж., 101 агломерации с екв.ж. между 10 000 и 100 000, като повечето агломерации (309) попадат в категорията от 2 000 до 10 000 екв.ж. Общата стойност на инвестиционните разходи по програмата е 4 337 млн. лева. Към 2006 г. общата стойност на необходимите инвестиционни разходи възлиза на 3 461 млн. лева (1 770 млн. евро). За остатъка е осигурено финансиране главно по ИСПА и ФАР, както и по линия на държавния бюджет.

Приблизително 70% от общия бюджет на настоящата оперативна програма е предназначен за тази приоритетна ос. Това ще осигури приблизително 68% от необходимите финансови ресурси, определени в Програмата за прилагане на Директива 91/271/ЕС.

Рамковата Директива за водите се явява важен етап в политиката на ЕС за водите и е от значение и за други области, тъй като установява рамка и инструментариум за интегрираното управление на водите на басейнов принцип. Целта на Директивата е предотвратяването на "по-нататъшното влошаване" (т.е. състоянието на водите да не се влошава) и постигането на "добро екологично и химично състояние" (т.е. подобряване на текущото състояние) на всички водни ресурси в рамките на ЕС до декември 2015 г.

Интегрираното управление на водите на басейнов принцип се основава на естественото функциониране на сладководните екосистеми, които включват влажните зони и подпочвените води, като източник на прясна вода, от която населението зависи. Изпълнението на изискванията на РДВ обхваща няколко периода на планиране. Първият обхваща 15 години (от 2000 г. до 2015 г.), а всеки следващ - 6 години. По време на тези периоди трябва да се създадат басейновите дирекции, които следва да разработят и изпълняват набор от различни задачи. Всеки период следва да намери отражение в План за управление на речния басейн, който включва всички необходими мерки за предотвратяване влошаването на състоянието на водите и постигането на "добро състояние". Първите Планове за управление на речните басейни съгласно Рамковата Директива за водите следва да бъдат завършени до 2009 г., като първите мерки започват да се изпълняват през 2012 г. България не е заявявала преходни периоди, във връзка с изпълнението на изискванията на РДВ.

Съгласно Насоките на Европейската Общност за структурните фондове и тяхната координация с кохезионния фонд (COM (2003) 499 final) специфичните мерки, насочени към пречистването на отпадъчните води, следва да се разглеждат като част от цялостна стратегия

за осигуряване на екологичното състояние и химичното качество на целия речен басейн. Програмите за интегрирано управление на речните басейни, вкл. разработването на планове за управление, предвидени от РДВ, също ще бъдат допустими за финансиране.

1.2 Цел на приоритетната ос

Основната цел на приоритетната ос е **опазване и подобряване на екологичното състояние на водите в страната.**

В рамките на приоритета, ще се подпомага намаляването на несъответствията по отношение на дела от населението, включено към канализационна система, както и постигането на съответствие с Директива 91/271/ЕЕС, посредством осигуряване на (екологосъобразно) заустване на битовите отпадъчни води от агломерации с над 2 000 екв. ж. В допълнение, приоритетът ще финансира още прилагането на басейновия подход за управление на водите, с оглед опазване и подобряване на водната околна среда в страната, както и постигане на устойчиво ползване на водите.

1.3 Индикатори за измерване изпълнението на приоритетната ос

Идентифицирани са следните индикатори за резултат и изпълнение (result, output), с цел измерване напредъка по изпълнение на приоритета.

Таблица 14 – Индикатори за приоритетна ос 1

Дефиниция на индикаторите	Мярка	Стойност през базовата година (2007)	Стойност в края на периода (2013)	Източници на информация
Индикатори за резултат (Result indicators)				
Население свързано към СПСОВ	%	40,5 % ¹⁹	66,46 %	НСИ
Допълнително население, обслужвано от проекти за отпадъчни води	брой жители	0	1 800 000	МОСВ; бенефициент; апликационни форми; доклади за напредъка по одобрените проекти
Индикатори за изпълнение (Output indicators)				
Нови и рехабилитирани ПСОВ	брой	0	64	МОСВ; бенефициент, апликационни форми

1.4 Типология на дейностите, включени в приоритетната ос.

В рамките на тази приоритетна ос, се предвиждат за финансиране следните индикативни типове дейности:

- (1) Имайки предвид потенциалните финансови ресурси на програмата (отнесени към съществуващите нужди), като **първи приоритет** в рамките на тази приоритетна ос, ще се финансират (1) строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, включително въвеждане на третично пречистване, където е необходимо, за агломерации от населени места с население повече от 10000 екв.ж. и (2) строителство/ разширение/реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации. Там, където съществува доказана необходимост за подобряване качеството и/или количеството на доставяната питейна вода, тези интервенции могат да бъдат допълвани със съответните компоненти (съгласно конкретните нужди на същите тези агломерации) за строителство/ реконструкция/ разширение на водоснабдителните мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника за осигуряване на

¹⁹ Годишна публикация на НСИ „Околна среда” – данните са за 2004 г.

необходимото количество и/или качество, помпени станции, както и строителство/реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за питейни води, както и необходимите рехабилитационни дейности с оглед минимизиране на загубите при водопреноса и съхранението.

Тези интервенции ще бъдат изпълнявани с оглед изпълнение на изискванията за прилагане на интегриран подход при разрешаването на проблемите в областта на „водоснабдяването и канализацията” във водния сектор и с цел да бъде осигурено достатъчно количество вода, с необходимото качество, подходящо за консумация от населението. Такава приоритизация отразява договорените преходни периоди за изпълнение на директива 91/271/ЕС. Предимство ще бъде давано на операции (проекти), които прилагат (цялостен или фазов) интегриран подход за разрешаване на въпросите.

- (2) Като **втори приоритет** в рамките на тази приоритетна ос ще се финансира следното:
- (1) строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, където е необходимо, за агломерации от населени места с **население 2000 - 10000 екв.ж.** и (2) строителство/разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в рамките на същите агломерации. Там, където съществува доказана необходимост за подобряване качеството и/или количеството на доставяната питейна вода, тези интервенции могат да бъдат допълвани със съответните компоненти (съгласно конкретните нужди на същите тези агломерации) за строителство/ реконструкция/ разширение на водоснабдителните мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника за осигуряване на необходимото количество и/или качество на водите, помпени станции, както и строителство/реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за питейни води, както и необходимите рехабилитационни дейности с оглед минимизиране на загубите при водопреноса и съхранението.
- (3) Като **трети приоритет** в рамките на тази приоритетна ос финансиране могат да получат операции (проекти), които съдържат само част(и) от следните компоненти:
- Строителство/ реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за отпадъчни води, както и разширение/ реконструкция на канализационни мрежи в агломерации от населени места (1) с повече от 10000 екв.ж. и (2) с 2000 – 10000 екв.ж.
 - Строителство/ реконструкция/ разширение на водоснабдителни мрежи, нови резервоари за питейна вода, основни водопроводи, свързващи водоснабдителната мрежа на населеното място с водоизточника, за осигуряване на необходимото количество и/или качество на водите, помпени станции, както и строителство /реконструкция/ модернизация на пречиствателни станции за питейни води в агломерации от населени места (1) с повече от 10000 екв.ж. и (2) с 2000 – 10000 екв.ж.
- (4) Дейности, свързани с доставката на оборудване за откриване и измерване на течове, както и осигуряване на съоръжения за третиране на утайките от селищните пречиствателни станции за отпадъчни води. Тези дейности ще бъдат финансирани само в рамките на поректи за изграждане на нови и/или разширение, реконструкция и модернизация на съществуващи канализационни мрежи, включително СПСОВ.
- (5) Разработване и актуализиране на планове за управление на речните басейни. В рамките на този вид дейност ще се подготвят плановете за управление на речните басейни, необходими за всяка една от четирите дирекции за управление на речните басейни.
- (6) Подкрепа за изпълнението на инвестиционни проекти в рамките на приоритета, вкл.: (1) необходимите проучвания за оценка на техническите и управленски нужди, свързани с активите, които се изграждат в рамките на приоритета, (2) определяне на

необходимостта от обучения и свързаните с тях разходи и (3) осигуряване на обучения за бенефициентите по приоритета с оглед укрепване на капацитета им за подготовка и представяне на проекти, провеждане на тръжни процедури, договаряне, точно изпълнение и управление на одобрените проекти, както и по-нататъшна правилна експлоатация и поддръжка на придобитите активи;

- (7) Подготовка на инвестиционни проекти за последващо финансиране в рамките на приоритет 1 от ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”.

Така описаните дейности ще бъдат допълнително групирани и разработени (в отделен документ) в мерки за изпълнение на ОП, с всички необходими и съпътстващи ги компоненти.

Важна предпоставка за успешната реализация на поставените дейности и цели е създаването и прилагането на адекватно ново законодателство, което да урежда отношенията със собствеността на водностопанските системи и съоръжения. Последното е и условие за реализация на разнообразни форми за осигуряване на необходимите инвестиции (напр. публично-частното партньорство).

1.5 Източници на финансиране:

- **Кохезионен фонд** – финансирането от фонда ще бъде максимум 80% от общите допустими разходи. По отношение на проектите, които генерират приходи, съгласно Регламент 1083/2006, максималната норма на финансиране от фондовете на ЕС ще бъде изчислена в съответствие с изискванията на чл. 55 (проекти, генериращи приходи) и чл. 53 (допустимост на разходите).
- **Национални средства** – съ-финансирането от националния бюджет ще бъде минимум 20% от общите допустими разходи в рамките на настоящия приоритет, както и на ниво отделен проект.
- **Участие на МФИ** – допълнително финансиране се предвижда по линия на МФИ – ЕИБ, ЕБВР и др. На 10 октомври 2006 г. Правителството на Република България и Европейската инвестиционна банка подписаха Меморандум за разбирателство за развитие и финансиране на инфраструктура. Съгласно Меморандума, ЕИБ ще осигури (чрез индивидуални или общи заеми) 500 – 700 млн. евро годишно за периода 2007 – 2013 г. за подкрепа на инвестиционни планове в България в областта на транспорта и базисната инфраструктура. Посредством съществуващата система от кредити ЕИБ може да осигури финансов ресурс за съ-финансиране на проекти по СФ/КФ в рамките на настоящата ОП. Приносът на ЕИБ може да е максимум 50% от общите инвестиционни разходи. През 2006 г. държавата одобри гаранции за финансиране от ЕИБ на 3 интегрирани проекти за води, свързани с подобряването на водния цикъл на градовете Сливен, Враца и Габрово. Тези проекти се очаква да бъдат разглеждани за финансиране в рамките на приоритет 1 на ОП “Околна среда 2007 - 2013 г.”. ЕИБ има готовност да разгледа участието си в проекти, изпълнявани чрез ПЧП, които са вече подготвени, както и да подпомага българското правителство при разработване на бъдещи проекти по ПЧП.
- **Инициатива JASPERS²⁰** - осигурява допълнителна финансова и професионална помощ с оглед качествена подготовка на проекти в сектор “околна среда” за бъдещо финансиране от СФ/КФ на ЕС.

²⁰ Съвместна инициатива на ЕС, ЕБВР и ЕИБ, подписан финансов меморандум с България, 2006

1.6 Категории за подкрепа от фоновете²¹:

Във връзка с разработения списък с области на интервенция (категории за подкрепа) от фондовете 2007-2013, настоящият приоритет попада в обхвата на:

- Код № 45 – Управление и разпределение на води (*питейни води*)
- Код № 46 – Третиране на води (*отпадни води*)
- Код № 81 – Механизми за подобряване на подготовката на политики и програми, мониторинг и оценка на национално, регионално и местно ниво, укрепване на капацитета за управление на политики и програми;

1.7 Бенефициенти:

Общински администрации, ВиК дружества, басейновите дирекции.

1.8 Държавни помощи:

Всички дейности по този приоритет ще се изпълняват в съответствие с европейското законодателство и при спазване на правилата на свободната конкуренция. Всяка държавна помощ, произтичаща от този приоритет, се оценява в съответствие с действащото законодателство в областта, със Закона за държаните помощи и Правилника за неговото прилагане. Помощите, попадащи в обхвата на правилото *de minimis* ще бъдат предоставяни при спазване на изискванията на Регламент 69/2001/ЕС за прилагането на чл. 87 и 88 от Договора за създаване на Европейската общност.

Дейностите, включени в този приоритет могат да представляват схеми за държавна помощ, когато бенефициенти по тях са ВиК дружества и по тази причина следва да бъдат оценени по отношение на съответствието им с правилата за държавните помощи. Условието за получаване на финансиране по тези дейности ще бъдат еднакво приложими спрямо всички ВиК дружества в страната. Изградената инфраструктура ще бъде общодостъпна и ще се ползва при еднакви условия от всички реални и потенциални потребители на предоставяните услуги. Спазването на правилата на Закона за обществените поръчки следва да гарантира липсата на икономическо предимство на ниво изпълнител/подизпълнител на проектите, финансирани в рамките на този приоритет.

1.9 Координация с другите програмни документи²² за период 2007 – 2013 г.:

По отношение на сектор “води”, реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде основно насочена към постигане на съответствие с изискванията на Европейското екологично законодателство в областта на водите и изпълнение на поетите ангажменти по време на преговорния процес за членство в Европейския съюз (и по специално постигане на съответствие с изискванията на Директива 91/271/ЕС). Тя ще бъде насочена и към разрешаване на съществени проблеми в сектор водоснабдяване.

От друга страна ОП “Регионално развитие” в рамките на приоритет “Градско възстановяване и развитие” ще финансира дейности и инфраструктура свързани с превенция на риска и по специално към предотвратяване на наводненията, а така също и тези за борба със свлачищата, като например създаване и укрепване на инфраструктура за предпазване от

²¹ В Регламент на Съвета 1083/2006 г. не са обособени кодове за разходи по отношение на околната среда. Цитираните кодове са в съответствие с Регламент на Комисията 1828/2006, определящ подробните правила за прилагането на Регламент на Съвета 1083/2006 г. и Регламент 1080/2006 г.

²² Останалите оперативни програми, Националния стратегически план за развитие на селските райони и програмата за развитие на селските райони към него, Националния стратегически план за рибарство и аквакултури и програмата “Рибарство и аквакултури” към него.

наводнения и свличаща (диги, баражи и други поддържащи съоръжения); машини за поддръжка на линиите за защита от наводнения; машини за защита на дигите и речните корита от вредна растителност; малки инфраструктурни мерки за борба с ерозията на бреговете, създаване на малки резервоари за задържане на вода, бентове и т.н.; създаване и въвеждане на хидравлични структури за намаляване или елиминиране опасността от наводнения и последиците от тях; рехабилитация и строителство на дренажни съоръжения и инфраструктура;

Програмата за развитие на селските райони също предвижда дейности, насочени към подобряване на състоянието в сектор “води”. В рамките на тази програма ще се финансира:

- изграждане/реконструкция/рехабилитация на водоснабдителна и канализационна инфраструктура в населени места, определени за селски райони с население под 2 000 екв.ж.;
- рехабилитация и строителство на дренажни съоръжения и малка инфраструктура за защита от наводнения и брегова ерозия на територията на земеделското стопанство.

2 Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци.

2.1 Обосновка и описание на приоритетната ос

Приоритетът е насочен към постигане на съответствие с няколко директиви, чийто изисквания са транспонирани в националното законодателство. Приоритетът е основно насочен към постигане на съответствие с Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците и Директива 1999/31/ЕЕС за депониране на отпадъци.

Йерархията в управлението на отпадъците, формулирана с Общата Стратегия за управление на отпадъците в ЕС от 1996, описва предпочитаната последователност от операции и дейности с отпадъци, както следва:

- (1) Предотвратяване на образуването на отпадъците, чрез намаляване на количествата и/или съдържанието на опасните вещества в образуванияте отпадъци.
- (2) Повторна употреба/Рециклиране/Оползотворяване, чрез:
 - повторна употреба – многократно използване на продукти или предмети за същата или други цели;
 - рециклиране – преработка на отпадъците и използването им като суровини за производството на същите или други продукти;
 - оползотворяване – чрез прилагане на методите на компостиране, оползотворяване на енергията или други технологии;
- (3) Обезвреждане, чрез депониране или изгаряне на отпадъци, без оползотворяване на енергия, в случай, че няма друго подходящо решение.

Целта на йерархията е да илюстрира модел на интегриран подход за управление на отпадъците, като прилагането ѝ в посочената последователност ще допринесе за създаването на устойчива политика по управлението им.

В България, Законът за управление на отпадъците регламентира йерархия за управлението на отпадъците, която поставя като:

- приоритет 1 - предотвратяването на образуването на отпадъците,
- приоритет 2 - оползотворяването на отпадъците, чрез рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия;

- приоритет 3 - окончателно обезвреждане, чрез депониране или изгаряне на тези отпадъци, за които е невъзможно да бъдат предотвратени и/или оползотворени.

Образуването и обезвреждането на битови и строителни отпадъци е все още въпрос, който застрашава качеството на околната среда и представлява риск, както за околната среда, така и за човешкото здраве. Настоящите нива на образуване на отпадъци са високи и интегрираното им обезвреждане ще се насърчава в рамките на този приоритет, чрез интегрирано изпълнение на дейности, съответстващи на гореспоменатата йерархия за управление на отпадъците. Освен конкретните дейности, описани по-долу, приоритетът ще финансира също и подготовката и актуализирането на регионални планове за интегрирано управление на отпадъците, като предпоставка за въвеждането на схеми за интегрирано управление на отпадъци.

Досега, предпочитания метод за обезвреждане на отпадъците в България е депонирането на отпадъци. Настоящият приоритет ще се фокусира също и върху въвеждането на нови модели за управление на битови, строителни и отпадъци от разрушението на сгради в България, които също ще спомогнат за намаляване на общото количество депонирани отпадъци, както и за тяхното екологосъобразно оползотворяване.

Изгарянето на отпадъци не е разпространена практика в страната, а и значителна част от съществуващите инсталации за изгаряне не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти. Към момента в страната няма изградена инсталация за изгаряне на битови отпадъци, основно поради високите разходи за изграждане на съоръженията за изгаряне, съпоставени със съществуващата практика за депониране на отпадъците; относително ниската калоричност на смесените битови отпадъци в страната; ограничените финансови възможности на общините за инвестиции в общинската инфраструктура за обезвреждане на отпадъците.

През последните години, предимствата и недостатъците на оползотворяването на енергия, получена от отпадъци, се превърна в широко дискутирана тема. Въпреки потенциалните рискове, използването на отпадъци като алтернативни горива и/или тяхното изгаряне с оползотворяване на енергията, би могло да бъде една приложима възможност с реални ползи за околната среда и националната икономика. Изгарянето на отпадъци следва да се извършва само в инсталации, които са в съответствие с изискванията на законодателството и по този начин да бъде гарантирана най-висока степен на опазване на околната среда. Отделената топлина следва да бъде оползотворявана във възможно най-висока степен. Отчитайки факта, че настоящите нива на използване на отпадъци за оползотворяване на енергия са незначителни, ще се подкрепят инициативи и инвестиции в тази сфера. Отпадъците с високо енергийно съдържание, които не са подходящи за рециклиране, следва да бъдат ориентирани към изгаряне с оползотворяване на енергията.

Понастоящем значителна част от съществуващите в страната депа за битови отпадъци, обслужващи населените места с организирано събиране на отпадъци, не отговарят на изискванията на националното и Европейското законодателство. Изключение правят тези, които са изградени, реконструирани, модернизирани и въведени в експлоатация след 1997 г. Поради потенциалния риск, произтичащ от съществуващите депа, от първостепенна важност е те да бъдат рехабилитирани, с цел обезпечаване на бъдещата им експлоатация или да бъдат закрити и изградени съответни нови съоръжения, така както това е предвидено в "Програмата за прилагане на Директива 1999/31/ЕС за депониране на отпадъците".

През изминалите години беше изготвена "Национална програма за намаляване на броя и опасността от депата и старите замърсявания с отпадъци", като предмет на нейния първи етап са депата за твърди битови отпадъци. Създаден е "Регистър на депата и старите замърсявания с отпадъци" в рамките на Националната система за екологичен мониторинг (НАСЕМ) поддържана от ИАОС, като в него е въведена информация за над 275 депа.

Разработена е методика за приоритизация, като петдесет и девет (59) от съществуващите депа за битови отпадъци, обслужващи населените места с население над 20000 жители, т.е. приблизително 70% от населението в страната, са обследвани, инвентаризирани, оценени и приоритизирани въз основа на изготвената оценка на риска за околната среда (за води и почви) и свързания с това риск за човешкото здраве. Резултатите показват, че от една страна основната част от депата за битови отпадъци не отговарят на съвременните изисквания като технически съоръжения, а от друга страна те са ситуирани така в пространството, че създават повишен здравно-екологичен риск. Инвентаризираните депа са категоризирани по степен на риск в четири групи:

а. I – ва група	–	много голям риск	– 12 депа;
б. II – ра група	–	голям риск	– 17 депа;
в. III – та група	–	среден риск	– 28 депа;
г. IV – та група	–	минимален риск	– 2 депа

От съществуващите депа за битови отпадъци, обслужващи населените места с население над 20000 жители до края на 2006 г. се очаква да бъдат закрити 12 депа (3 бр. с много голям риск, 2 бр. с голям риск и 7 бр. със среден риск). **Закриването на останалите 47 депа може да намери финансиране в рамките на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”.**

Постепенната рекултивация и затварянето на съществуващи депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти е обвързана с въвеждането в експлоатация на съответното ново регионално съоръжение/инсталация за третиране на битови отпадъци, като с приоритет ще бъдат закривани депата с по-голям риск за околната среда и човешкото здраве.

Приблизително 21% от общия бюджет на настоящата оперативна програма е предназначен за тази приоритетна ос. Това ще осигури приблизително 57% от необходимите финансови ресурси, определени в съответните програми за компонентите, в рамките на настоящата приоритетна ос.

2.2 Цел на приоритетната ос

Основните цели на приоритетната ос са:

- подобряване на управлението на отпадъците в страната в съответствие с определената йерархия за управление на отпадъците (превенция, оползотворяване и крайно депониране).
- подобряване състоянието на почвите и подземните води и намаляване на частта от територията на страната покрита със стари депа за битови отпадъци.

Приоритетната ос е насочена също и към осигуряване на условия за екологосъобразно обезвреждане на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради. Това ще бъде постигнато чрез подобрене и развитие на инфраструктурата за тяхното обезвреждане и намаляване на количеството на депонираните отпадъци.

2.3 Индикатори за измерване изпълнението на приоритетната ос

Идентифицирани са следните индикатори за резултат и изпълнение (result, output), с цел измерване напредъка по изпълнение на приоритета.

Таблица 15 - Индикатори за приоритетна ос 2

Дефиниция на индикаторите	Мярка	Стойност през базовата година (2007)	Стойност в края на периода (2013)	Източници на информация
Индикатори за резултат (Result indicators)				
Население, обслужвано от регионални системи за управление на отпадъците	брой	0	3 500 000	МОСВ; бенефициентг; апликационни форми; доклади за напредъка по одобрените проекти
Индикатори за изпълнение (Output indicators)				
Изградени и завършени интегрирани системи за управление на отпадъците	брой	0	22	МОСВ; бенефициенти; апликационни форми

2.4 Типология на дейностите, включени в приоритетната ос

В рамките на тази приоритетна ос се предвиждат за финансиране следните индикативни типове дейности:

- (1) доизграждане на системи от “поносими”²³ регионални съоръжения/инсталации за обезвреждане на битови отпадъци с достатъчен капацитет за нуждите на страната в 54-те региона за управление на отпадъците (например регионални депа и претоварни станции);
- (2) изграждане на “поносими” съоръжения за предварително третиране, включително за компостиране, сортиране и сепариране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;
- (3) изграждане на центрове за рециклиране на отпадъци, едновременно с въвеждането в експлоатация на новоизграждащите се регионални депа за битови отпадъци;
- (4) изграждане на инсталации за оползотворяване на отделените газови емисии (метан) от депата за битови отпадъци, чрез производство на електрическа енергия;
- (5) изграждане на регионални съоръжения за рециклиране на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради;
- (6) поэтапно прекратяване на експлоатацията и последващо закриване на съществуващи депа за битови отпадъци, които не отговарят на изискванията на нормативната уредба и съвременните технически стандарти. Тяхното закриване в общините от даден регион ще бъде съобразено с въвеждането в експлоатация на съответното ново регионално съоръжение/инсталация за третиране на битови отпадъци;
- (7) разработване/преглед и актуализация на регионални/общински планове за управление на отпадъците;
- (8) подкрепа за изпълнението на инвестиционни проекти в рамките на приоритета, вкл.: (1) необходимите проучвания за оценка на техническите и управленски нужди, свързани с активите, които се изграждат в рамките на приоритета, (2) определяне на необходимостта от обучения и свързаните с тях разходи и (3) осигуряване на обучения за бенефициентите по приоритета с оглед укрепване на капацитета им за подготовка и представяне на проекти, провеждане на тръжни процедури, договаряне, точно изпълнение и управление на одобрените проекти, както и по-нататъшна правилна експлоатация и поддръжка на придобитите активи;

²³ Тук и по-нататък в рамките на текста терминът ”поносим” се използва от гледна точка на засегнатото население.

- (9) подготовка на инвестиционни проекти за последващо финансиране в рамките на приоритет 2 от оперативна програма “Околна среда 2007 – 2013 г.”.

Така описаните дейности ще бъдат допълнително групирани и разработени (в отделен документ) в мерки за изпълнение на ОП, с всички необходими и съпътстващи ги компоненти.

2.5 Източници на финансиране:

- **Европейски фонд за регионално развитие** – финансирането от фонда ще бъде максимум 85% от общите допустими разходи. По отношение на проектите, които генерират приходи, съгласно Регламент 1083/2006, максималната норма на финансиране от фондовете на ЕС ще бъде изчислена в съответствие с изискванията на чл. 55 (проекти, генериращи приходи) и чл. 53 (допустимост на разходите).
- **Национални средства** - съ-финансирането по линия на националния бюджет ще бъде минимум 15% от общите допустими разходи в рамките на настоящия приоритет, както и на ниво отделен проект.
- **Участие на МФИ** – допълнително финансиране се предвижда по линия на МФИ – ЕИБ, ЕБВР и др. На 10 октомври 2006 г. правителството на Република България и Европейската инвестиционна банка подписа Меморандум за разбирателство за развитие и финансиране на инфраструктура. Съгласно Меморандума, ЕИБ ще осигури (чрез индивидуални или общи заеми) 500 – 700 млн. евро годишно за периода 2007 – 2013 г. за подкрепа на инвестиционни планове в България в областта на транспорта и базисната инфраструктура. Посредством съществуващата система от кредити ЕИБ може да осигури финансов ресурс за съ-финансиране на проекти по СФ/КФ в рамките на настоящата ОП. Приносът на ЕИБ може да е максимум 50% от общите инвестиционни разходи. ЕИБ има готовност да разгледа участието си в проекти, изпълнявани чрез ПЧП, които са вече подготвени, както и да подкрепя българското Правителство при разработването на бъдещи проекти за изпълнение чрез ПЧП.
- **Инициатива JASPERS²⁴** - осигурява допълнителна финансова и професионална помощ с оглед качествена подготовка на проекти в сектор “околна среда” за бъдещо финансиране от СФ/КФ на ЕС.

Финансирането, в рамките на приоритета, на самостоятелни операции (проекти) за подготовка на проекти, които на по – късен етап да бъдат представяни за финансиране по тази приоритетна ос на програмата, може да бъде ограничено до 3% от общия бюджет, одобрен за тази приоритетна ос, в случай, че това се налага от Регламентите на ЕС.

2.6 Категории за подкрепа от фондовете²⁵:

Във връзка с разработения списък с области на интервенция (категории за подкрепа) от фондовете 2007-2013, настоящият приоритет попада в обхвата на:

- Код № 44 - Управление на битови и промишлени отпадъци
- Код № 50 –Рехабилитация на производствени площадки и замърсени терени

²⁴ Съвместна инициатива на ЕС, ЕБВР и ЕИБ, подписан финансов меморандум с България, 2006

²⁵ В Регламент на Съвета 1083/2006 г. не са обособени кодове за разходи по отношение на околната среда. Цитираните кодове са в съответствие с Регламент на Комисията 1828/2006, определящ подробните правила за прилагането на Регламент на Съвета 1083/2006 г. и Регламент 1080/2006 г.

- Код № 81 – Механизми за подобряване на подготовката на политики и програми, мониторинг и оценка на национално, регионално и местно ниво, укрепване на капацитета за управление на политики и програми;

2.7 Бенефициенти:

Общински администрации, регионални асоциации/сдружения на общини;

2.8 Държавни помощи:

В рамките на този приоритет не се предвижда бенефициенти да са предприятия по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗДП, поради което включените в него дейности не формират схема за държавна помощ съгласно чл. 87 от Закона за създаване на Европейската общност и на Закона за държавните помощи.

2.9 Координация с другите програмни документи²⁶ за период 2007 – 2013 г.:

По отношение на сектор “отпадъци”, реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде основно насочена към постигане на съответствие с изискванията на Европейското екологично законодателство в областта на управление на отпадъците и изигъланение на поетите ангажименти по време на преговорния процес за членство в Европейския съюз (и по специално постигане на съответствие с изискванията на следните директиви на ЕС: Директива 75/442/ЕЕС за отпадъците, Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци и Директива 2000/76/ЕС за изгарянето на отпадъци.

От друга страна **програмата за развитие на селските райони** също предвижда мерки, насочени към подобряване на състоянието в сектор “отпадъци”. По специално, чрез нея ще се финансира изграждането на трупосъбирателни площадки, екарисажи и друга инфраструктура за обезвреждане на селскостопански отпадъци.

3 Приоритетна ос 3: Опазване и възстановяване на биологичното разнообразие

3.1 Обосновка и описание на приоритетната ос

Реализацията на тази приоритетна ос е насочена към опазване, възстановяване и подпомагане цялостното управление на видове и природни местообитания, попадащи в обхвата на националната екологична мрежа, изградена от защитени територии и защитени зони от НАТУРА 2000. Създаването на националната екологична мрежа има за цел опазването на приоритетни местообитания и видове. В случаите на унищожени или силно повлияни местообитания и видове се прилагат мерки за тяхното възстановяване, като типичен пример в това отношение са влажните зони, които са важни местообитания за различни растителни и животински видове, както и за мигриращи птици.

С цел по-доброто и благоразумно управление на защитените зони от НАТУРА 2000 трябва да се разработят планове за управление. Тези планове за управление са особено необходими в случаите, когато в зоните с местообитания и видове от Европейско значение се засягат много интереси и съществуват различни заинтересовани лица. Плановите за управление ще определят същинските зони и зоните където могат да се развиват различни дейности, както и специфичните мерки, които да осигурят опазването на природата.

²⁶ Останалите оперативните програми, Националния стратегически план за развитие на селските райони и програмата за развитие на селските райони към него Националния стратегически план за рибарство и аквакултури и програмата “Рибарство и аквакултури” към него.

В допълнение, при наличие на инвестиционни дейности, изпълнявани в защитените зони и територии от НАТУРА 2000 те трябва да се синхронизират със специфичните им консервационни цели и мерките дефинирани от планове за управление. Финансирането и изпълнението на инвестиционни дейности не трябва да противоречи на консервационните цели на зоните и техните планове за управление.

С цел наблюдаване на ефекта от мерките за опазване върху местообитанията от НАТУРА 2000, трябва да се направи картиране и оценка на настоящото разпространение на местообитанията в национален мащаб. Докладът за оценка ще даде основна информация за консервационния статус на видовете и местообитанията от директиви 79/409/ЕЕС и 92/43/ЕЕС.

Основната цел на НАТУРА 2000 е опазването на видовете и местообитанията, един от инструментите за постигане на тази цел е чрез повишаване информираността на обществото. Информационността на обществото за важността на местообитанията и видовете ще се повиши чрез няколко кампании.

Много видове са застрашени от редица фактори и съществува необходимост от бързи мерки за осигуряване на тяхното оцеляване и опазване. Тези мерки ще бъдат дефинирани в отделен план за действие за всички видове. Планове ще предвидят, както краткосрочните, така и дългосрочните мерки за изкореняване на отрицателните фактори и ще осигурят на тези видове подходяща околна среда.

Някои от важните местообитания от Директива 92/43/ЕЕС са значително повлияни от антропогенните действия, което изисква мерки и действия за възстановяването им. Примери за подобни мерки могат да бъдат възстановяването на влажните зони или залесяването с местни видове.

Инвазивните видове са един от факторите, които застрашават оцеляването както на видовете, така и на местообитанията. На този етап има малко данни на национално ниво за инвазивните видове и изследването ще помогне да се ограничи въздействието им. В допълнение, това може да допринесе за разработване на насоки за бъдещи мерки и насоки за предпазване.

Естественията способност на видовете и местообитанията да се приспособяват към новите условия на средата (в този случай климатични) също се нуждае от подкрепа. Извънредни условия като температурата и промяната във влажността, сушите, наводненията и др. могат да доведат до изчезване на видовете и разрушаване на местообитанията, това е възможно особено в случаите, когато видовете и местообитанията имат малка способност за приспособяване. Приблизително 6 % от общия бюджет на настоящата оперативна програма е предназначен за тази приоритетна ос.

3.2 Цел на приоритетната ос

Основната цел на приоритетната ос е **намаляване и спиране загубата на биоразнообразие в страната.**

Тази цел ще се постига чрез развитие на националната екологична мрежа НАТУРА 2000, устойчиво управление, опазване и възстановяване.

3.3 Индикатори за измерване изпълнението на приоритетната ос

Идентифицирани са следните индикатори за резултат и изпълнение (result, output), с цел измерване напредъка по изпълнение на приоритетната ос.

Таблица 16 - Индикатори за приоритетна ос 3

Дефиниция на индикаторите	Мярка	Стойност през базовата година (2007)	Стойност в края на периода (2013)	Източници на информация
Индикатори за резултат (Result indicators)				
Процент от НАТУРА 2000 (защитени зони и защитени територии), които да бъдат картирани/управлявани	%	0	8%	МОСВ, бенефициенти - апликационни форми; доклади за напредък по одобрени проекти
Индикатори за изпълнение (Output indicators)				
Брой картирани защитени територии и зони от мрежата НАТУРА 2000	брой	0	44	МОСВ, бенефициенти - апликационни форми; доклади за напредък по одобрени проекти
Брой разработени планове за управление на защитени територии и защитени зони от мрежата НАТУРА 2000	брой	0	44	МОСВ, бенефициенти - апликационни форми; доклади за напредък по одобрени проекти

3.4 Типология на дейностите, включени в приоритетната ос:

В рамките на тази приоритетна ос са предвидени за финансиране следните индикативни типове дейности:

- (1) Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на планове за управление на защитените зони от НАТУРА 2000. Горепсоченото включва пълен набор от научни изследвания (проучвания)/подробни инвентаризации, необходими за окончателното завършване на процеса на определяне на местата. Дейността обхваща и оценка на състоянието и картиране на местообитанията от НАТУРА 2000 и тяхното географско разпространение в страната, както и изготвянето на доклад за благоприятния консервационен статус на видовете и местообитанията, включени в директиви 79/409/ЕЕС и 92/43/ЕЕС. Предвиждат се още помощни срещи, семинари, наемане на персонал за изследванията/проучванията и набирането на бази данни, както и изследователски програми за определяне на ефективността на разработените планове. Консултациите със съответните заинтересовани страни и организацията на необходимите срещи и семинари за провеждане на дискусиите също ще бъдат възможни за финансиране.
- (2) Повишаване на информираността на общините и населението за мрежата НАТУРА 2000²⁷ (напр. подготовка и организиране на информационни кампании и необходимите информационни материали (справочници, брошури, карти), семинари, симпозиуми, информационни материали за обучения, дейности за укрепване на капацитета, провеждане на проучвания за равнището на информираност по съответните теми, в случай, че необходимостта от това е обоснована).
- (3) Създаване на управителни органи на определените места от НАТУРА 2000 и по-нататъшната им подкрепа с оглед повишаване на административния капацитет и ефективността на публичната администрация. Дейностите могат да включват първоначално финансиране (пилотни проекти), предпроектни проучвания, управленски и институционални проучвания, създаване на мрежи за комуникация, създаване и поддръжка на интернет страници, обмяна на добри практики. Предвижда се и придобиването на оборудване, в случай, че се изисква за целите на създаването и

²⁷ Тези типове дейности не са насочени към специфични целеви групи като фермери, рибари и др. заинтересовани лица, които могат да бъдат засегнати от планове за управление по НАТУРА 2000. Техните нужди ще се покриват от други финансови инструменти/програми (напр. Програмата за развитие на селските райони).

управлението на управителните органи (вкл. офис и компютърно оборудване, оборудване за мониторинг, екипировка за гмуркане, фотоапарати и т.н.)

- (4) Изпълнение на дейности (вкл. инвестиционни и покупка на оборудване), в съответствие с идентифицираните нужди (мерки) в одобрените планове за управление за (1) защитени зони от мрежата НАТУРА 2000 (2) защитени територии, свързани с опазване и възстановяване на местообитания и регулирано използване на видовете (включени в одобрените планове за управление). Дейностите могат да бъдат:
 - Пряко свързани и необходими за управлението на защитените зони и защитените територии и достигането на благоприятен консервационен статус на местообитания и видове (например възстановяване на влажни зони, поддържане на високопланински тревни съобщества, подпомагане на гнездовия успех на застрашени видове птици и др., включително инфраструктурни дейности);
 - Свързани с устойчивото ползване на ресурсите в защитени територии и защитени зони (например еко-пътеки, създаване/реконструкция на центрове за информация/посетителски центрове, маркировка, наблюдателни платформи, осигуряване на лесен достъп за хора с увреждания до природните дадености/природните забележителности в съответните зони, покупка на земя²⁸, разполагане на знаци и табели и др.).
- (5) Финансиране на дейности, свързани с опазване и възстановяване на биологичното разнообразие в страната, като разработване на планове за действие за всички застрашени видове, които са от световно/европейско значение и изпълнение на залягащите в тях дейности; изпълнение на дейности по възстановяване на унищожени или антропогенно повлияни местообитания; проучване на влиянието на инвазивни видове и реализация на дейности за тяхното ограничаване;
- (6) Изпълнение на дейности, целящи смекчаване на влиянието на климатичните промени върху биологичното разнообразие. Горепосоченото включва, например финансирането на изследователски проекти, насочени към изпробване на нов метод на управление, който ще подпомага опазването на биоразнообразието и околната среда в широк смисъл (например сравнение на различни начини за управление на пасища, за определяне на този начин, който влияе най-добре на местните видове пеперуди в страната; възможно е и сравнение в рамките на Европа);
- (7) Подкрепа за изпълнението на бъдещи проекти (включително проекти, които предвиждат изграждане на инфраструктура) в рамките на приоритета, вкл.: (1) необходимите проучвания за оценка на техническите и управленски нужди, свързани с активите, които ще се изграждат като част от приоритета, (2) определяне на необходимостта от обучения и свързаните с тях разходи и (3) осигуряване на обучения за бенефициентите по приоритета с оглед укрепване на капацитета им за подготовка и представяне на проекти, провеждане на тръжни процедури, договаряне, точно изпълнение и управление на одобрените проекти, както и по-нататъшна правилна експлоатация и поддръжка на придобитите активи.
- (8) Подготовка на бъдещи проекти за последващо финансиране в рамките на приоритет 3 от ОП "Околна среда 2007 – 2013 г." (например технически задания, предпроектни, технически, институционални и други проучвания, проектиране и др.).

²⁸ В съответствие с правилата за допустимост за СФ и КФ за 2007-2013 г. (Регламент 1083/2006 г., Регламент 1080/2006 за ЕФРР).

Така описаните дейности ще бъдат допълнително групирани и разработени (в отделен документ) в мерки за изпълнение на ОП, с всички необходими и съпътстващи ги компоненти.

3.5 Източници на финансиране:

- **Европейски фонд за регионално развитие** – финансирането от фонда ще бъде максимум 85% от общите допустими разходи. По отношение на проектите, които генерират приходи, съгласно Регламент 1083/2006, максималната норма на финансиране от фондовете на ЕС ще бъде изчислена в съответствие с изискванията на чл. 55 (проекти, генериращи приходи) и чл. 53 (допустимост на разходите).
- **Национални средства** - съ-финансирането по линия на националния бюджет ще бъде минимум 15% от общите допустими разходи в рамките на настоящия приоритет, както и на ниво отделен проект.

3.6 Категории за подкрепа от фондовете²⁹:

Във връзка с разработения списък с области на интервенция (категории за подкрепа) от фондовете 2007 -2013 г., настоящият приоритет попада в обхвата на:

- Код № 51 – Насърчаване на биоразнообразието и защита на природата (вкл. НАТУРА 2000)
- Код № 81 – Механизми за подобряване на подготовката на политики и програми, мониторинг и оценка на национално, регионално и местно ниво, укрепване на капацитета за управление на политики и програми;

3.7 Бенефициенти:

Общински администрации, асоциации/сдружения на общини, дирекции/отдели в рамките на Министерството на околната среда и водите и Министерството на земеделието и горите, които отговарят за управлението на съответно национални и природни паркове и за НАТУРА 2000, както и регионални структури на МОСВ и МЗГ, администрации управляващи НАТУРА 2000, неправителствени организации.

3.8 Държавни помощи:

В рамките на този приоритет не се предвижда бенефициенти да са предприятия по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗДП, поради което включените в него дейности не формират схема за държавна помощ съгласно чл. 87 от Договора за създаване на Европейската общност и на Закона за държавните помощи.

3.9 Координация с другите програмни документи³⁰ за период 2007 – 2013 г.:

По отношение на сектор “биоразнообразие и опазване на природата”, реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде основно насочена към постигане на съответствие с изискванията на Европейското екологично законодателство в областта на националната екологична мрежа, изградена от защитени територии и защитени зони от НАТУРА 2000 (и по специално постигане на съответствие с изискванията на следните директиви на ЕС:

²⁹ В Регламент на Съвета 1083/2006 не са обособени кодове за разходи по отношение на околната среда. Цитираните кодове са в съответствие с Регламент на Комисията 1828/2006, определящ подробните правила за прилагането на Регламент на Съвета 1083/2006 г. и Регламент 1080/2006 (от 31 юли 2006 г.).

³⁰ Останалите оперативни програми, Националният стратегически план за развитие на селските райони и програмата към него, Националният стратегически план за рибарство и аквакултури и програмата “Рибарство и аквакултури” към него.

Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (наричана кратко Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (наричана кратко Директива за птиците).

От друга страна **програмата за развитие на селските райони** също предвижда дейности, насочени към подобряване на състоянието на сектор земеделие. По специално, чрез нея ще се финансира компенсирането на земеделските производители, чиито места попадат в Националната екологична мрежа Натура 2000. Това ще е от съществено значение за изпълнението на мерките за опазване на различните местообитания и видове, включени в планове им за управление. Програмата ще финансира дейности, насочени към еко-туризъм, както и дейности за популяризиране на природни/културни забележителности с **местно значение**, но само на територии, които попадат извън местата по НАТУРА 2000. В рамките на **програмата за развитие на селските райони** ще се осигурява и финансова подкрепа за устойчиво използване на горите, с цел опазване на околната среда и съхраняване на селския пейзаж. Предвидените мерки за залесяване на земеделски и неземеделски земи ще подпомогнат борбата срещу водната и ветрова ерозия, опустиняването и намаляване на неблагоприятните последици от затоплянето на климата. Ще повишат лесистостта на страната и ще се увеличат източниците на възобновяеми енергийни ресурси. Възстановяването на потенциала за производство и въвеждането на превантивни мерки за недържавните собственици на гори ще играят основна роля в защитата срещу горските пожари.

ОП “Регионално развитие” също ще осигурява финансова подкрепа за обновяване на природни забележителности, представляващи туристически интерес. Програмата ще осигурява средства за популяризиране на природни/културни забележителности с **национално значение**, но само на територии извън НАТУРА 2000 (т.е. допустими ще бъдат само дейности, които се извършват извън границите на Националната екологична мрежа НАТУРА 2000).

4 Приоритетна ос 4: Техническа помощ

4.1 Обосновка и описание на приоритетната ос

Техническата помощ в рамките на ОП ще осигури необходимата подкрепа за управлението на програмата, нейното, изпълнение, контрол, наблюдение и оценка, както и за мерки за публичност и рекламиране на програмата и за обмяна на опит. Всички дейности, свързани с правилното администриране на ОП (подготовка, управление, наблюдение, контрол и оценка) трябва да са в съответствие с Регламент на Съвета 1083/2006 съдържащ основните разпоредби за кохезионния и структурните фондове. Този приоритет ще подкрепя тяхното осъществяване, а така също и извършването на всички проучвания, сметени за необходими от управляващия орган за правилното изпълнение на програмата и нейните приоритети.

От друга страна ефективната реализация на ОП изисква наличие на определен специфичен капацитет за подготовка и изпълнение (включително управление) на проекти от сектор “околна среда”. Тази приоритетна ос ще подкрепя и укрепването на съществуващия капацитет в страната, както и засилване на съществуващия капацитет по отношение на структурите, включени в общата система за управление на оперативната програма и не на последно място общините като основен краен бенефициент на програмата. Приблизително 2,7 % от общия бюджет на настоящата ОП е определен за тази приоритетна ос.

4.2 Цел на приоритетната ос

Основната цел на приоритетната ос е **ефективно управление на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”** с цел повишаване на капацитета за усвояване в рамките на програмата.

4.3 Типология на дейностите, включени в приоритетната ос:

В рамките на тази приоритетна ос се предвиждат за финансиране следните индикативни типове дейности:

- (1) Дейности, насочени към **осигуряване на необходимата подкрепа за изпълнение на ОП**. Основните дейности са свързани с:
 - оценка на постъпили проекти и техния подбор/приоритизация (включително организация на сесиите на Комитета за избор и координация на проекти);
 - организация и провеждане на срещите на Комитета за наблюдение на ОП (и работните групи/под-комитети към Комитета за наблюдение);
 - събиране и анализиране на данни за изпълнението и мониторинга на ОП;
 - финансиране на необходимите човешки ресурси, ангажирани изключително с изпълнението на стриктно посочени задачи за управлението, изпълнението, мониторинга, оценката, осигуряването на информация и публичност, контрола и одита на ОП (в съответствие с разработените национални правила.);
 - извършване на одит и контрол на ОП и други разходи, свързани с тях (напр. разходи, свързани с проверки на място по операциите, изпълнявани в рамките на ОП);
 - преглед/подобрения и/или поддръжка на цялостната информационна система за наблюдение и управление и осигуряване на необходимото оборудване за управлението и изпълнението на ОП;
 - подготовка, организиране и провеждане на обучения за управляващия орган на оперативната програма, междинното звено, звеното за вътрешен одит, Комитета (под-комитетите) за наблюдение и Комитета за избор и координация на проекти в рамките на програмата, с оглед укрепване на капацитета им;
 - извършване на проучвания, подготовка на експертни доклади, статистически анализи, тестове и оценки, включително такива от общ характер, свързани начина на управление на ОП, както и наемане на външна експертна помощ за подобряване системата за изпълнение на ОП, а също и за подготовка на програмните документи за следващия програмен период;
- (2) Дейности, насочени към **осигуряване на необходимата подкрепа за публичност и информираност за ОП**. Основните дейности са свързани с:
 - подготовка, организиране и изпълнение на комуникационния план за ОП, включително и предвидените дейности за информация и публичност, и разпространение на програмата, създаването и поддържането на интернет страница за ОП, информираща потенциалните бенефициенти за наличната помощ по програмата и резултатите от нейното изпълнение, създаване на информационен офис (център), наемане на необходимите човешки ресурси за информационните и рекламни дейности;
 - подготовка, превод и разпространение на официалните документи, свързани с цялостното управление и изпълнение на ОП (например одобрената ОП, програмното допълнение, ръководства/наръчници/насоки и др., брошури и различни пакети документи) до потенциалните крайни бенефициенти и/или обществеността;
- (3) Подготовка на бъдещи проекти за последващо финансиране в рамките на приоритет 4 от ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”.

Така описаните дейности ще бъдат допълнително групирани и разработени (в отделен документ) в мерки за изпълнение на ОП, с всички необходими и съпътстващи ги компоненти.

4.4 Източници на финансиране:

- **Европейски фонд за регионално развитие.** Финансирането от фонда ще бъде максимум 85% от общите допустими разходи.
- **Национално съ-финансиране** – съ-финансирането по линия на националния бюджет ще бъде минимум 15% от общите допустими разходи в рамките на настоящия приоритет, както и на ниво отделен проект.

4.5 Категории за подкрепа от фондовете³¹:

Във връзка с разработения списък с области на интервенция (категории за подкрепа) от фондовете 2007-2013, настоящата приоритетна ос попада в обхвата на:

- Код № 81 – Механизми за подобряване на подготовката на политики и програми, мониторинг и оценка на национално, регионално и местно ниво, укрепване на капацитета за управление на политики и програми;
- Код № 85 – Подготовка, изпълнение, мониторинг и проверки
- Код № 86 – Оценка и проучвания; информация и комуникация;

4.6 Крайни бенефициенти:

Управляващият орган на ОП, междинното звено, Комитета за наблюдение на ОП/под-комитетите към него, Комитета за избор и координация на проекти, дирекция “Вътрешен одит” в МОСВ, работни групи създадени за целите на ОП.

4.7 Държавни помощи:

В рамките на този приоритет не се предвижда бенефициенти да са предприятия по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на ЗДП, поради което включените в него дейности не формират схема за държавна помощ по смисъла на чл. 87 от Договора за създаване на Европейската общност и на Закона за държавните помощи.

4.8 Координация с другите програмни документи³² за период 2007 - 2013:

В рамките на тази приоритетна ос не са открити потенциални области на припокриване, които да изискват допълнителни координационни мерки с останалите ОП, разработвани в страната.

³¹ В Регламент на Съвета 1083/2006 не са обособени кодове за разходи по отношение на околната среда. Цитираните кодове са в съответствие с Регламент на Комисията 1828/2006, определящ подробните правила за прилагането на Регламент на Съвета 1083/2006 г. и Регламент 1080/2006.

³² Останалите оперативни програми, Националния стратегически план за развитие на селските райони и програмата за развитие на селските райони към него, Националния стратегически план за рибарство и аквакултури и програмата за рибарство и аквакултури към него.

Е. Съгласуваност със законодателството и политиките на Европейската Общност

Съгласно изискванията на Регламент на Съвета 1083/2006, ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е съгласувана с политиките и приоритетите на Общността. Документът е разработен в сътрудничество с административните и социално-икономическите партньори, за да бъде осигурено по-добро качество на програмата и ефективно постигане на заложените в нея цели.

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е разработена в съответствие със Стратегическите насоки за сближаване и отразява целите на новата Лисабонска стратегия за растеж и заетост. Изпълнението на ОП ще допринесе за повишаване на привлекателността на градските райони и осигуряване на задоволително качество и равнище на услугите. Развитието на екологичната инфраструктура е предпоставка за постигане на устойчив икономически растеж и по-добро качество на живот на населението.

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е съгласувана с политиката на ЕС в сектор “околна среда” и отразява целите, дефинирани в чл. 174 от Договора за създаване на Европейската общност и Шестата екологична програма на Общността. В съответствие с новата стратегия на ЕС за устойчиво развитие, програмата ще подкрепя интегрираното управление на водните ресурси, ще поощрява повторната употреба и рециклирането, опазването на природните ресурси и по този начин ще допринася за по-добро управление и ограничаване на прекомерното използване на природните ресурси, както и за осъзнаването на ползите от екосистемите.

Всички операции, финансирани чрез ОП “Околна среда 2007-2013 г.” следва да бъдат съобразени с европейското и национално законодателство в областта на околната среда, конкуренцията, държавните помощи, обществените поръчки. В рамките на ОП следва да се спазват и прилагат принципите на партньорство, устойчиво развитие и осигуряване на равни възможности.

1 Партньорство

В съответствие с регламентите на Европейския съюз за кохезионния и структурните фондове, ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е подготвена в сътрудничество и чрез консултации с административните, социалните и икономически партньори. За разработването ѝ бе създадена работна група, в която бяха включени представители на заинтересовани министерства, общини, областни администрации, екологични неправителствени организации, организации на и за хората с увреждания, научни организации, представители на работодателите, синдикатите и бизнеса.

Прилагането на принципа на партньорство беше разширено, чрез участие на представители на работната група в открити обществени форуми за обсъждане и постигане на съгласие по основните цели и приоритети на различните ОП и съгласуваността между тях и Националния план за развитие.

Принципът на партньорство следва да се прилага и при изпълнението, наблюдението и оценката на ОП. Участието на идентифицираните при разработването на програмата административни, социални и икономически партньори е осигурено чрез прерастването на работната група в Комитет за наблюдение на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”. Той ще осъществява мониторинг по отношение на напредъка в постигането на целите на ОП и по този начин ще гарантира нейното ефективно и качествено изпълнение.

2 Устойчиво развитие

Политиката на Република България в сектор “околна среда” е насочена към постигането на хармонично, балансирано и устойчиво развитие. За преодоляването на основните заплахи за устойчивото развитие, Европейската стратегия от Гьотеборг определя цели и мерки, които да доведат до ограничаване на климатичните промени и увеличаване на използването на чиста енергия, повишено внимание към заплахите за човешкото здраве, по-отговорно управление на природните ресурси, подобряване на транспортната инфраструктура и управлението на земите. През м. юни 2006 г. бе приета новата Стратегия за устойчиво развитие, която определя общите цели по отношение на изменението на климата и чистата енергия, устойчивия транспорт, устойчивото производство и потребление, разглежда опасностите за човешкото здраве, по-доброто управление на природните ресурси, социалната интеграция, демографската структура и миграцията, както и борбата с бедността в световен мащаб.

Шестата екологична програма на Европейския съюз, с която са установени екологичните приоритети на Общността, е насочена към постигането на цели, свързани със:

- стабилизиране на концентрациите на парникови газове в атмосферния въздух до ниво, което би предотвратило опасното антропогенно въздействие върху климата;
- опазване, съхраняване, възстановяване и развитие на функционирането на екосистемите, на природните местообитания, дивата флора и фауна, за да бъде спряно опустиняването и загубата на биологично разнообразие до 2010 г., включително разнообразието от генетични ресурси;
- постигане на високо качество на живот и социално благосъстояние на гражданите чрез осигуряването на околна среда, в която нивото на замърсяване не оказва вредно въздействие върху човешкото здраве и природата и чрез насърчаването на устойчиво развитие на населените места. За целта е необходимо да бъде постигнато високо качество на повърхностните и подземни води и на атмосферния въздух, устойчиво използване на водите и водните ресурси; замяна на опасните химични вещества с по-безопасни химични вещества или по-безопасни алтернативни технологии, ограничаване на негативното въздействие на пестицидите и по-устойчивото им използване, значително ограничаване на броя на хората, изложени редовно на шумово замърсяване.
- по-ефективно управление и използване на ресурсите и управление на отпадъците, което да доведе до създаването на по-устойчиви модели на производство и потребление. По този начин ще бъде прекъсната връзката между използването на природните ресурси и образуването на отпадъци с нивото на икономически растеж и ще бъдат предоставени гаранции, че използването на природните ресурси не надвишава капацитета за възстановяване на околната среда. Индикативна задача за постигането на целта е до 2010г. 22% от произведената в рамките на Европейската общност електрическа енергия да е от възобновяеми енергийни източници. За целта е необходимо и значително намаляване на количеството на отпадъците за депониране, на опасните отпадъци, безопасно депониране и обработване, насърчаване на повторната им употреба.

Очертавайки рамката на европейската екологична политика и в изпълнение на чл. 6 от Договора за създаване на Европейската общност, Шестата екологична програма следва да допринесе за интегрирането на изискванията за опазване на околната среда в политиките на Общността. Привличането на обществеността в процеса на вземане на решения и осигуряването на достъп до информацията, свързана със състоянието на околната среда са решаващи за успеха на Програмата.

В съответствие с екологичната политика на ЕС, Националната стратегия по околна среда 2005-2014 г. е насочена към:

- решаване на глобалните екологични проблеми: изпълнение на ангажиментите по протокола от Киото и Конвенцията на ООН по изменение на климата, прекратяване употребата опасни химични вещества и препарати, които разрушават озоновия слой и ограничаване и противодействие на процесите на опустиняване и деградация на почвите;
- опазване на природното наследство и поддържане на богато биологично разнообразие: опазване и възстановяване на биологичното разнообразие и спиране на загубата на биологично разнообразие до 2010г.; устойчивото използване на природните ресурси, опазване и възстановяване на природните местообитания и екосистеми, опазване на разнообразието на видовете, на генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност
- достигане и поддържане на високо качество на околната среда в населените места, чрез постигане на съответствие с европейските стандарти за качество на атмосферния въздух; подобряване на управлението на отпадъците, включително чрез въвеждането на системи за разделно събиране, повторна употреба и рециклиране; подобряване на чистотата в населените места, намаляване на шумовото замърсяване и развитие на устойчиви системи за градски транспорт, щадящи околната среда;
- осигуряване на добро качество и достатъчно количество вода, включително чрез рационално използване на водните ресурси от стопанските сектори и обществото;
- по-тясно интегриране на политиката в областта на околната среда в секторните и регионални политики: намаляване на замърсяването и превенция на бъдещи въздействия върху околната среда в промишления и енергийния сектори, увеличаване употребата на възобновяеми енергийни източници и подобряване на ефективното използване на енергия, екологосъобразно управление на опасните химични вещества и препарати и контрол на риска от емисии на разтворители, екологосъобразно управление на производствени и опасни отпадъци, минимизиране на екологичните рискове от стари замърсявания, прилагане на екологосъобразни практики в селското стопанство и опазване на екологично чистите земи, развитие на устойчив туризъм и на екологично чисти транспортни системи с намалено въздействие върху околната среда.
- ефективното управление на околната среда, включително чрез подобряване на административния капацитет на институциите, прилагане на екологичното законодателство, привличане на обществеността в процеса на вземане на решения, касаещи околната среда и разширяване на достъпа до информация.

В ОП “Околна среда 2007-2013 г.” като инструмент за реализация на националната екологична политика са формулирани цели и приоритети, чието изпълнение ще доведе до ограничаване на замърсяването на водите и подобряване на качеството на питейните води чрез изграждането, реконструкцията, разширението и модернизацията на водоснабдителни и канализационни мрежи и селищни пречиствателни станции за отпадъчни води и пречиствателни станции за питейни води; по-ефективно управление на отпадъците и насърчаване на тяхното рециклиране и екологосъобразно оползотворяване; спиране на загубата на биологично разнообразие посредством опазване и възстановяване на видовете и природните местообитания. В този смисъл изпълнението на програмата е насочено към постигането на екологичните приоритети на Общността.

Изпълнението на оперативна програма “Околна среда 2007-2013 г.” ще съдейства за прилагане на изискванията на екологично законодателство на ЕС, както и за повишаване на

атрактивността на градските райони и съхраняване на техния екологичен потенциал. Инвестициите в екологична инфраструктура са свързани с устойчивост на икономическия растеж и създаването на нови работни места. Те допринасят и за повишаване на сближаването и конкурентноспособността на регионите.

Реализацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще доведе до подобряване на качеството на живот на населението. Изграждането на необходимата инфраструктура за водоснабдяване и за събиране, отвеждане и пречистване на битовите отпадъчни води и за третиране на отпадъци е свързано както с преодоляване на здравно-екологичните рискове, така и с предоставянето на качествени екологични услуги на гражданите. Дейностите, свързани с опазването, възстановяването и подпомагането на цялостното управление на видовете и природните местообитания допринасят за по-отговорно управление на природните ресурси и по този начин, за постигането на целите на Стратегията за устойчиво развитие на Европейския съюз.

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е насочена към подобряването, запазването и възстановяването на естествената околна среда и развитие на екологичната инфраструктура в страната, водещи до подобряването на качеството на живот на населението и повишаването на възможностите за инвестиции в икономиката. По този начин реализацията на ОП ще допринесе за постигането на стратегическите цели на Националната стратегическа референтна рамка 2007-2013 г., насочени към постигане на висок и устойчив растеж и висока заетост.

3 Опазване на околната среда

Националната политика по околна среда отразява принципите на ЕС, свързани с опазването и подобряването на състоянието на околната среда и защитата на човешкото здраве, включително принципите “замърсителят плаща”, “обществеността има право да знае” и “превантивен контрол”. Тези принципи са в основата на действащото българско законодателство в областта на околната среда.

Законът за опазване на околната среда транспонира изискванията на Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда, с което се създава правната рамка за интегриране на изискванията за опазване на околната среда в секторните и регионални политики.

Екологичната оценка (ЕО) е насочена към идентифицирането на възможните значителни въздействия на плана/програмата върху околната среда в национален и транс-граничен контекст и неговия потенциален ефект върху човешкото здраве. В рамките на законоустановената процедура, възложителят на плана или програмата носи отговорност за разработването на доклад за ЕО. Екологичната оценка се извършва едновременно с разработването на съответния план/програма, преди той да бъде окончателно приет. Целта е да бъде осигурена съгласуваност на плана/програмата с целите и приоритетите на националната политика в областта на околната среда и с поетите от страната международни ангажименти. За да бъде гарантирана прозрачност в процеса на вземане на решения, касаещи опазването на околната среда, в рамките на процедурата за извършване на ЕО следва да се проведат консултации с компетентните органи на централна и местна власт и засегнатата общественост.

В съответствие с разпоредбите на европейското и национално екологично законодателство, ОП “Околна среда 2007-2013 г.” е обект на ЕО. Целта е да бъде идентифицирано, описано и оценено въздействието на програмата върху околната среда и нейния принос за постигането на устойчиво развитие.

За да осигури прилагането на принципа за превантивен контрол, Законът за опазване на околната среда предвижда и процедура за извършването на оценка за въздействието върху околната среда на инвестиционни предложения за строителство, дейности и технологии, която е в съответствие с изискванията на европейското законодателство и ратифицираната от Република България Конвенция по оценка на въздействието върху околната среда в трансграничен контекст. Тази процедура ще бъде прилагана при изпълнението на ОП "Околна среда 2007-2013 г.". Финансираните, чрез оперативната програма операции, които попадат в обхвата на Директива 85/337/ЕЕС, изменена и допълнена с Директива 97/11/ЕС, ще бъдат обект на оценка за въздействието върху околната среда (ОВОС).

4 Равни възможности

Финансираните чрез ОП "Околна среда 2007-2013 г.", операции следва да бъдат изпълнявани при спазване на принципите, залегнали в хармонизираното с европейското законодателство по отношение на осигуряването на равни възможности и предотвратяване на всички форми на дискриминация.

С цел да осигури ефективното прилагане на принципа на равните възможности, Република България транспонира достиженията на *acquis communautaire* в своето национално трудово и анти-дискриминационно законодателство. Анти-дискриминационни разпоредби се съдържат и в нормативни актове като Кодекса за социалното осигуряване, Закона за насърчаване на заетостта, Закона за защита, рехабилитация и социална интеграция на инвалидите, Закона за здравословни и безопасни условия на труд и Закона за защита срещу домашното насилие.

Кодексът на труда е нормативен акт, обединяващ разпоредбите на българското трудово право. Приетият закон за неговото изменение и допълнение, в сила от 01.08.2004г., въвежда допълнителни гаранции за предоставянето на равни права на работещите по срочни и безсрочни трудови договори и при пълно и непълно работно време, обявява за недопустимост на дискриминация, проявена чрез установяването на различия в срока на трудовите договори и в продължителността на работния ден и задължава работодателите да предоставят на работниците и служителите своевременно достъп до информацията за свободните работни места. С приетите изменения се създават и нови видове отпуски за отглеждане на малко дете до навършване на определена възраст, които при равни условия могат да бъдат ползвани от всеки от родителите и осиновителите.

Законът за защита срещу дискриминацията създава правната рамка на българското анти-дискриминационно законодателство. Неговият текст е съобразен с международните актове в областта на правата на човека, по които Република България е страна. Законът за защита срещу дискриминацията цели осигуряването на равенство на лицата пред закона, равенство в третирането и във възможностите за участие в общественния живот, както и ефективна защита срещу дискриминация. Той отразява изискванията на директивите на Европейския съюз като определя пряката и непряка дискриминация, преследването (виктимизацията), подбуждането към дискриминация, сексуалния тормоз и расовата сегрегация.

Осъществяването на контрол върху прилагането на Закона за защита срещу дискриминация е възложено на Комисия за защита от дискриминация, която разполага с компетентност във връзка с установяване на нарушенията, налагане на санкции и даване на становища по проекти на нормативни актове за съответствието им със законодателството за предотвратяване на дискриминацията.

С Постановление № 313 на Министерския съвет от 26.11.2004 г. е създаден Национален съвет по равнопоставеност на жените и мъжете, като постоянен орган към Министерски съвет. Съветът осъществява консултации, сътрудничество и координация между правителствените органи и неправителствените организации при разработването и провеждането на националната политика за равнопоставеност на половете. Той се председателства от

Министърът на труда и социалната политика, в качеството му на централен едноличен орган на изпълнителната власт, който разработва, организира, координира и контролира осъществяването на държавната политика в областта на социалната закрила и социалната интеграция на рисковите групи и равните възможности за жените и мъжете. Създаденият с Постановление № 333 на Министерския съвет от 10.12.2004г. Национален съвет за сътрудничество по етническите и демографските въпроси е консултативен и координиращ орган, който подпомага дейността на Министерски съвет свързана с утвърждаване на ефективно равенство по отношение на всички български граждани, независимо от тяхната етническа принадлежност.

Интегрирането на принципа за равните възможности в ОП "Околна среда 2007-2013 г." включва всички мерки и дейности в периода на планиране, изпълнение, мониторинг и оценка, които директно въздействат или допринасят за осигуряването на равнопоставеност на жените и мъжете и интегрирането на социалните групи в неравностойно положение. В процеса на програмиране, като партньор в работната група за разработване на ОП е конституирано Министерството на труда и социалната политика. В качеството им на социални партньори са привлечени също представители на Национален съвет на и за хората с увреждания, на браншови организации и на национално представените организации на трудещите се. Този механизъм на представителство ще бъде приложен и при структурирането на Комитета по мониторинг на ОП "Околна среда 2007-2013 г.".

Реалното приложение на принципа за равните възможности ще бъде гарантирано при изпълнението на ОП "Околна среда 2007-2013 г.", чрез прилагане на индикатори, с които да се планира и оценява приноса на операциите към осигуряването на равни възможности, където това е приложимо и подходящо. Той ще бъде включен и в критериите за оценка на операциите финансирани чрез ОП "Околна среда 2007-2013 г.".

5 Защита на конкуренцията

В изпълнение на чл. 19, ал. 2 от Конституцията на Република България, законодателството създава и гарантира еднакви правни условия за стопанска дейност на всички граждани и юридически лица, като предотвратява злоупотребата с монополизма, нелоялната конкуренция и защитава потребителя. Законът за защита на конкуренцията, в сила от 08.05.1998г., създава условия за разширяване на конкуренцията и свободната инициатива в икономиката. Той предвижда мерки за защита срещу забранени споразумения, решения и съгласувана практика, злоупотреба с монополно и господстващо положение на пазара, концентрация на стопанската дейност, нелоялна конкуренция и други действия, които могат да доведат до предотвратяване, ограничаване или нарушаване на свободната конкуренция.

За прилагането на закона е създадена Комисия за защита на конкуренцията, която разполага с правомощия във връзка с упражняването на контрол, установяването на нарушения и налагането на имуществени санкции на нарушителите. По този начин тя регулира създаването на условия за свободна стопанска инициатива в реална конкурентна среда. Постановените от Комисията за защита на конкуренцията решения подлежат единствено на съдебен контрол от Върховния административен съд.

През 2003 г. беше приет Закон за изменение и допълнение на Закона за защита на конкуренцията, което бе продиктувано от необходимостта за усъвършенстване на нормативната уредба на анти-монополното право и по-пълното ѝ хармонизиране с европейското законодателство. Той допълва действащите правни норми, регламентиращи противодействието срещу вертикалните и хоризонталните картелни споразумения, злоупотребите с монополно и господстващо положение и икономическата концентрация на стопанската дейност и въвежда института на "съвместно господстващо положение".

Разширени са и правомощията на Комисията за защита на конкуренцията по отношение на събирането на информация и доказателства в процеса на разследване.

5.1 Прилагане на правилата за държавни помощи

Финансираните, чрез ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, операции следва да бъдат изпълнявани при спазване на законодателство на ЕС за държавните помощи, както и българското законодателство по отношение правилата за държавни помощи, което е хармонизирано с европейското.

Приетите от Република България нормативни актове гарантират пълноценното функциониране на системата за наблюдение, оценка и контрол върху предоставянето на държавни помощи. С измененията в Правилника за прилагане на Закона за държавните помощи от април 2005 г. бяха транспонирани разпоредбите на Насоките на Общността относно държавната помощ за оздравяване и реструктуриране (2004/С 224/02), с което приключи процеса на хармонизиране на българското законодателство с *acquis communautaire*.

Новият Закон за държавните помощи е приет и е в сила от 1 януари 2007 г. Той е резултат от необходимостта за въвеждане на нова национална правна рамка, която е в съответствие с условията на Договора за създаване на ЕО и Регламентите на ЕС, които ще бъдат директно приложими в България след присъединяването ѝ към Съюза.

По силата на Закона за държавните помощи, Министърът на финансите носи отговорност за координацията, наблюдението и осигуряването на прозрачност при предоставянето на държавни помощи, с изключение на схемите за държавна помощ и индивидуална помощ в секторите “земеделие” и “рибарство”, при които компетентен национален орган е Министърът на земеделието и горите. Министърът на финансите издава становища за съответствието на проекти на нормативни актове със законодателството за държавните помощи, съветва органите предоставящи държавна помощ по отношение на съвместимостта на планираната държавна помощ с нормативните изисквания и, при необходимост, предлага изменения, разглежда и предава уведомления за държавна помощ на Европейската Комисия, издава становища за предоставянето на държавна помощ по груповите освобождавания и минималната помощ. В съответствие със своите компетенции, Министърът на финансите подготвя консолидиран годишен доклад за държавните помощи предоставени на територията на Република България, и го представя на Народното събрание, Министерския съвет и Европейската Комисия. Той е отговорен и за разработването и представянето на ЕК на уведомление на регионалната карта за държавните помощи на България.

Министърът на финансите поддържа и актуализира централен регистър на държавните помощи, в който се вписват предложените и отпуснатите помощи на национално, областно и общинско ниво. Регистърът съдържа данни и за предоставените минималните помощи (*de minimis aid*), с цел осъществяването на ефективен контрол върху установените за тях прагове и предотвратяване на евентуалното им натрупване над разрешените лимити в полза на определено предприятие.

С приемането на Република България в Европейския съюз директно приложение намират разпоредбите на чл. 87 и чл. 88 от Договора за Европейската общност и Регламентите в областта на държавните помощи. Европейската комисия ще разполага с изключителни правомощия във връзка с оценката и контрола на съвместимостта на държавните помощи с общия пазар.

След приемането на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” от ЕС, управляващият орган на програмата носи отговорност за съответствието на всяка финансирана операция с правилата за държавните помощи. Следователно, управляващият орган следва да се консултира с Министерството на финансите относно приложимата процедура, с оглед осигуряване на

спазването на европейското и националното законодателство за държавните помощи. По време на изпълнението на програмата, управляващият орган ще следи за спазването на установените тавани, за прилагането на правилото *de minimis* и за груповите освобождавания по смисъла на Регламент на Съвета № 994/1998.

6 Обществени поръчки

Финансираните, чрез ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, операции следва да бъдат изпълнявани при спазване на хармонизираното с европейското законодателство по отношение правилата за възлагане на обществени поръчки.

Законодателството на Република България в областта на обществените поръчки напълно транспонира изискванията на новите Директиви 2004/18 и 2004/17 на Европейския съюз. С приемането на Закона за изменение на Закона за обществените поръчки (ДВ, бр. 18/28.02.2006 г.) и съответните подзаконовни нормативни актове бе установена нова законодателна рамка в областта на обществените поръчки. Тя е изградена на принципите за свободна и честна конкуренция, публичност и прозрачност, равнопоставеност и недискриминация. Тя съдържа постановки, въвеждащи процедурата на състезателен диалог, нови средства за обмен на информация и комуникация и ефективна система на обжалване. Всяко решение, действие или бездействие от страна на български възложители на процедура за обществена поръчка се разглежда от Комисията за защита на конкуренцията.

Законът за обществените поръчки и подзаконовите нормативни актове към него, съдържат разпоредби, които определят категориите строителство, доставки на стоки и предоставяне на услуги, които са задължителен обект на обществени поръчки, видовете процедури и условията за избор на процедура за възлагане на дадена поръчка, методите за определяне на стойността на договора за обществена поръчка, критериите за оценка на оферти (най-ниска цена или икономически най-изгодна оферта) и специфичните условия, при които кандидатите могат да бъдат отстранени от участие в процедурата. Той осигурява на всички икономически оператори гаранции за свободен достъп до информацията във връзка с процедурите за обществени поръчки на територията на страната.

В съответствие с директивите на ЕС са създадени специфични правила за възлагане на обществени поръчки от възложители, които извършват дейности във водоснабдяването, енергетиката, транспорта и пощенските услуги. Законът за обществените поръчки предоставя на възложителите възможността да определят допълнителни изисквания за изпълнението на договорите за обществени поръчки, свързани с опазването на околната среда, безработицата и откриването на нови работни места за хора с увреждания. Тази възможност се допуска в рамките на общата забрана за предоставяне на предимство или необосновано ограничаване на участието на икономически оператори в процедурата за обществена поръчка.

С оглед осигуряване на точното и еднакво прилагане на закона, е създадена Агенция за обществени поръчки към Министъра на икономиката и енергетиката, която осигурява методически указания, разработва стандартни образци, събира и обобщава информация за съществуващата практика и осъществява мониторинг на системата за обществени поръчки, координира дейностите свързани с обучения за законодателството за обществените поръчки, поддържа процеса за електронно възлагане на обществени поръчки и популяризира добри практики. Агенцията отговаря още и за създаването и поддържането на Регистър на обществените поръчки и за предоставяне на информация на Европейската Комисия.

В съответствие с поетите от Република България задължения по глава 21 “Регионална политика и координация на структурните инструменти”, управляващият орган на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” отговаря за установяването на ясна и прозрачна система за осъществяване на процедури за възлагане на обществени поръчки, която следва да гарантира прилагането на съответните принципи и изисквания. Агенцията за държавна финансова

инспекция и Националната сметна палата осъществяват контрол за ефективното и правилно функциониране на системата.

Ж. Финансов план на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”

Финансовият план на оперативна програма “Околна среда 2007 – 2013 г.” е разработен въз основа на финансовия план, заложен в одобрената на 21.12.2006 г. Националната стратегическа референтна рамка на Република България за периода 2007–2013 г. Реализацията на оперативна програма “Околна среда 2007 – 2013 г.” ще се подпомага финансово от два фонда на ЕС: кохезионния фонд (в размер приблизително на 1,027 млн. евро) и европейския фонд за регионално развитие (в размер приблизително на 439 млн. евро).

Съгласно регламентите на ЕС за новия програмен период, делът на съ - финансирането от тези два фонда за даден проект не може да надвишава следните тавани:

- 85% от публичните разходи за проекти, съ - финансирани от кохезионния фонд в рамките на цел “Сходство”. Понастоящем очакваният принос от кохезионния фонд на ниво приоритет (в рамките на НСРР и ОП) е 80% от общия размер на допустимите разходи.
- 85% от публичните разходи за проекти, съ - финансирани от Европейския фонд за регионално развитие в рамките на цел “Сходство”.

Реализацията на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” ще се подпомага финансово и от национални средства в размер на 334,3 млн. евро, които представляват 20% национално съ-финансиране за средствата от КФ и 15% национално съ-финансиране за средствата от ЕФРР. Общият финансов пакет за реализацията на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” възлиза на 1 800 748 085 евро. В рамките на този финансов пакет, разпределението на средствата по приоритети е, както следва:

- **За приоритет 1** - Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2000 е.ж. - са определени **71.3 % от общите финансови средства по ОП**. Приоритетът ще бъде финансиран от кохезионния фонд.
- **За приоритет 2** – Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци - са определени **20.4% от общите финансови средства по ОП**. Приоритетът ще бъде финансиран от европейския фонд за регионално развитие.
- **За приоритет 3** – Опазване и възстановяване на биоразнообразието - са определени **5.80% от общите финансови средства по ОП**. Приоритетът ще бъде финансиран от европейския фонд за регионално развитие.
- **За приоритет 4** - Техническа помощ - са определени **2.5% от общите финансови средства по ОП**. Приоритетът ще бъде финансиран от европейския фонд за регионално развитие.

Общата финансова рамка на ОП е определена основно на база на подхода “отгоре-надолу”. Финансовото разпределение между идентифицираните приоритетни оси е определено главно въз основа на комбинацията от следните два подхода:

- подход “отгоре-надолу”, като следствие от изпълнението на установените срокове за реализация на поетите ангажменти по време на преговорния процес;
- подход “отдолу-нагоре”, като следствие от възможните проектни предложения, които се подготвят за финансиране в МОСВ със средства от ИСПА.

С оглед определяне на относителната тежест на всеки приоритет, бяха взети под внимание следните фактори:

- ОП ще се изпълнява в рамките на ограничен времеви период (2007-2013 г.) и при ограничен финансов ресурс, следователно тя не би могла да разреши всички проблеми в сектор “околна среда” в страната и по тази причина е отчетена приоритизацията на инвестиционните нужди.
- Съблюдавани са изискванията на новото законодателство на ЕС, което в частност регламентира, че:
 - По време на програмния период 2007-2013 г., програмите, финансирани от Структурните и Кохезионния фондове, определят само дългосрочни глобални цели и се съсредоточават върху ограничен брой приоритети (наречени приоритетни оси), които е вероятно да имат по-значително въздействие.
 - Една приоритетна ос следва да се финансира само от един фонд – в случая на настоящата ОП, от кохезионния фонд или от европейския фонд за регионално развитие.
- Размерът на средствата за съ-финансиране от националния бюджет и от заеми от МФИ ще се одобрява от Министерството на финансите.
- Отчетена е допълняемостта с останалите ОП, разработвани в страната и е избегнато финансирането на еднотипни проекти от повече от една ОП.

При изготвянето на финансовия план са отчетени и изискванията за присъединяване, произтичащи от преговорите по Глава 22, които представляват особено предизвикателство, специално във връзка с изпълнението на изискванията на директивите на ЕС в секторите “води” и “отпадъци” в рамките на договорените преходни периоди.

Предложеното разпределение на средствата по години е изготвено отчитайки, както натрупания опит в управлението на проекти, финансирани от пред-присъединителните инструменти, така и въпросите свързани с капацитета за усвояване на средствата.

Финансовите ангажименти на Европейския съюз по отношение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” ще бъдат изпълнявани в съответствие с финансовия план, представен в следващата таблица.

Таблица 17 – Финансов план на поетите ангажименти от ЕС по години на финансиране и по фондове на ЕС в евро

	Структурни фондове (ЕФРР)	Кохезионен фонд	Общо
	(1)	(2)	(3) = (1) + (2)
2007 г.			
В региони без преходна подкрепа	31 930 906	77 155 481	109 086 387
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2007 г.	31 930 906	77 155 481	109 086 387
2008 г.			
В региони без преходна подкрепа	46 742 728	110 588 301	157 331 029
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2008 г.	46 742 728	110 588 301	157 331 029
2009 г.			
В региони без преходна подкрепа	63 645 630	148 728 173	212 373 803
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2009 г.	63 645 630	148 728 173	212 373 803
2010 г.			

	Структурни фондове (ЕФРР)	Кохезионен фонд	Общо
	(1)	(2)	(3) = (1) + (2)
В региони без преходна подкрепа	67 065 959	156 534 424	223 600 383
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2010 г.	67 065 959	156 534 424	223 600 383
2011 г.			
В региони без преходна подкрепа	71 800 591	167 300 064	239 100 655
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2011 г.	71 800 591	167 300 064	239 100 655
2012 г.			
В региони без преходна подкрепа	76 561 641	178 127 402	254 689 043
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2012 г.	76 561 641	178 127 402	254 689 043
2013 г.			
В региони без преходна подкрепа	81 311 753	188 932 428	270 244 181
В региони с преходна подкрепа	0,00	0,00	0,00
Общо за 2013 г.	81 311 753	188 932 428	270 244 181

В Таблица под формата на финансов план, за всяка приоритетна ос са показани: (1) общият размер на средствата от фондове на ЕС – Кохезионен фонд и Европейски фонд за регионално развитие, (2) общият размер на средствата от публични национални източници на съ-финансиране, (3) общият размер на финансовите средства за всеки приоритет и (4) процентът на съ-финансиране от фондовете на ЕС.

Таблица 18 – Финансов план (ЕС + национални публични средства) за ОП по приоритети за 2007 – 2013 г. в евро

	Финансиране от Европейската Общност	Национално публично финансиране	Общ размер на финансовите средства	Процент на съ- финансиране от ЕС	За информация	
					Принос от ЕИБ	Други
	(1)	(2)	(3)=(1)+(2)	(4)=(1)/(3)		
Приоритетна ос 1 – КФ	1 027 366 273	256 841 568	1 284 207 841	80%		
Приоритетна ос 2 – ЕФРР	311 732 038	55 011 536	366 743 574	85%		
Приоритетна ос 3 – ЕФРР	87 811 841	15 496 207	103 308 048	85%		
Приоритетна ос 4 – ЕФРР	39 515 329	6 973 293	46 488 622	85%		
ОБЩО	1 466 425 481	334 322 604	1 800 748 085			

В Таблица , в допълнение на горепосочената информация, е представен и финансовият принос от частни национални източници на съ-финансиране за всяка приоритетна ос на ОП.

Таблица 19 – Финансов план (ЕС + национални публични средства + национални частни средства) за оперативна програма по приоритети за 2007 – 2013 г. в евро

	Финансиране от Европейската Общност	Национално публично финансиране	Национално частно финансиране	Общ размер на финансовите средства	Процент на съфинансиране от ЕС	За информация	
						Принос от ЕИБ	Други
	(1)	(2)	(3)	(4)=(1)+(2)+(3)	(5)=(1)/(4)		
Приоритетна ос 1 – КФ	1 027 366 273	256 841 568	0	1 284 207 841	80%		
Приоритетна ос 2 – ЕФРР	311 732 038	55 011 536	0	366 743 574	85%		
Приоритетна ос 3 – ЕФРР	87 811 841	15 496 207	0	103 308 048	85%		
Приоритетна ос 4 - ЕФРР	39 515 329	6 973 293	0	46 488 622	85%		
ОБЩО	1 466 425 481	334 322 604	0	1 800 748 085			

За информация и в съответствие с чл. 37 (d) от Регламент 1083/2006, като приложение 1 от настоящия документ е приложена таблица с индикативно разпределение на общите разходи по категория, в която се използват вече дефинираните във всеки приоритет на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” кодове.

3. Институционална рамка за изпълнението на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”

I. Основни институции – участващи в рамката

1 Управляващ орган

Управляващият орган за ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” е определен с Решение на Министерския съвет № 965/16.12.2005 г. Това е **дирекция “Кохезионна политика за околна среда” в Министерство на околната среда и водите** -. Управляващият орган ще бъде отговорен за цялостното изпълнение на програмата. Той ще делегира определени задачи по изпълнението на дирекция “Фондове на ЕС за околна среда” в Министерство на околната среда и водите (виж “Междинно звено” по – долу).

Управляващият орган ще бъде отговорен за управлението и изпълнението на ОП в съответствие с принципа за добро финансово управление и по-специално за следното³³:

- гарантиране, че операциите са избрани за финансиране в съответствие с критериите, приложими за ОП и че съответстват на правилата на Общността и националните правила за целия период на тяхното изпълнение;
- потвърждаване на осигуряването на съ-финансираните продукти и услуги и че разходите по операциите, декларирани от бенефициентите са действително извършени и съответстват на правилата на Общността и на националните правила; проверки на място на отделните операции могат да бъдат извършвани на базата на извадка, в съответствие с подробните правила, които ще бъдат приети от Комисията, съгласно описаната в член 103(3) от Регламент 1083/2006 процедура;
- осигуряване наличието на система за регистриране и съхранение в компютризиран вид на счетоводните записи за всяка операция в рамките на ОП и събирането на информацията относно изпълнението, необходима за целите на финансовото управление, мониторинга, проверките/верификациите, одитите и оценката;
- гарантиране, че бенефициентите и други органи, които участват в изпълнението на операциите, поддържат или отделна счетоводна система или адекватен счетоводен код за всички трансакции, свързани с операцията, в съответствие с националните счетоводни правила;
- гарантиране, че оценките на ОП, уредени в член 48(3) са извършени в съответствие с член 47 от Регламент 1083/2006;
- установяване на процедури, които гарантират, че всички документи, касаещи разходи и одити, необходими за осигуряване на адекватна одитна пътека, се съхраняват в съответствие с изискванията на член 90;
- гарантиране, че сертифициращият орган получава цялата необходима информация във връзка с процедурите и извършените проверки/верификации по отношение на разходите, за целите на сертифицирането;
- ръководство на работата на Комитета за наблюдение и осигуряване на необходимите документи, позволяващи качеството на изпълнение на ОП да бъде наблюдавано в светлината на нейните специфични цели;

³³ Съгласно член 60 от Регламент 1083/2006 г.

- изготвяне, и след одобрение от Комитета за наблюдение, представяне на Европейската Комисия на годишните и окончателния доклад за изпълнението на оперативната програма;
- осигуряване на съответствие с изискванията за информация и публичност, установени в член 69 от Регламент 1083/2006;
- осигуряване на информация за Комисията, която ѝ дава възможност за оценка на големите проекти;

Предвид факта, че управляващият орган и междинното звено са структурни звена в рамките на една институция (МОСВ), и поради необходимостта от правилно разделение на функциите между двата органа, с оглед осигуряване на ефективно изпълнение, мониторинг и контрол от управленска и процедурна гледна точка, и не на последно място поради необходимостта от установяване на база за надежден вътрешен одит на ОП, цялостното управление на програмата ще бъде поверено на заместник-министрите, отговорни съответно за УО и МЗ (които ще действат като ръководители съответно на УО и на МЗ). Това ще стане посредством официално делегиране на правомощия от страна на Министъра на околната среда и водите на следващото (второ) ниво в йерархичната структура на Министерството, чрез споразумение (решение), което урежда отношенията между УО и МЗ.

2 Междинно звено

Съгласно чл. 59 (2) от Регламент 1083/2006, страната-членка може да определи едно или повече междинни звена, които да изпълняват някои от задачите или всички задачи на управляващия орган, от негово име. За тази цел трябва да бъде подписано споразумение между управляващия орган и определеното междинно звено.³⁴

Междинното звено за оперативна програма „Околна среда 2007 – 2013 г.” е определено с Решение на Министерския съвет № 965/16.12.2005 г. Това е **Дирекция „Фондове на ЕС за околна среда” в Министерството на околната среда и водите** – Междинното звено ще подпомага оперативното изпълнение на ОП, в съответствие с делегираните му задачи. Неговите основни отговорности ще включват извършването на дейности, свързани с подготовката, изпълнението, мониторинга, контрола и докладването.

3 Сертифициращ орган

Сертифициращият орган за ОП „Околна среда 2007 – 2013 г.” е определен с Решение на Министерския съвет № 988/27.12.2005 г. Това е **дирекция „Национален фонд” в Министерство на финансите**. Сертифициращият орган ще бъде отговорен в частност за следното³⁵:

- изготвяне и представяне на ЕК на сертифицирани удостоверения за разходи и на искания за плащане;
- сертифициране, че:
 - удостоверенията за направените разходи са точни, изготвени в резултат на надеждна счетоводна система и основаващи се на проверими съпровождащи документи;
 - декларираните разходи съответстват на приложимите правила на Общността и националните правила и са извършени във връзка с операции, избрани за

³⁴ Съответното споразумение е в процес на изготвяне.

³⁵ Съгласно чл. 61 от Регламент 1083/2006

финансиране съгласно критериите, прилагани за програмата и в съответствие с правилата на Общността и националните правила;

- осигуряване, за целите на сертифицирането, че е получил от управляващия орган адекватна информация относно процедурите и извършените проверки/верификации във връзка с разходите, включени в удостоверенията за разходи;
- отчитане, за целите на сертифицирането, на резултатите от всички одити, проведени от или от името на одитирация орган;
- поддържане на счетоводни записи в компютризирана форма за декларираните пред ЕК разходи;
- да следи за суми, подлежащи на възстановяване и изключване след отмяна на цялото или на част от финансирането на ЕС за дадена операция. Възстановените суми следва да бъдат върнати в общия бюджет на Европейския съюз преди приключването на ОП, като се приспаднат от следващото удостоверение за разходи;

4 Одитиращ орган

Одитиращият орган за ОП „Околна среда 2007 – 2013 г.” е определен с Постановление на Министерския съвет № 94/25.04.2006 г. Това е **дирекция „Одит на средствата от ЕС” в Министерството на финансите**. Одитиращият орган ще бъде отговорен в частност за следното³⁶:

- гарантиране на провеждането на одитите за потвърждаване на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на ОП;
- гарантиране, че одитите по операциите са извършени въз основа на подходяща извадка за потвърждаване на декларираните разходи;
- представяне пред Европейската комисия в рамките на 9 месеца след одобрението на ОП на стратегия за одит, обхващаща институциите, които ще провеждат одитите, използвания метод, метода за извадки за одити на операции и индикативното планиране на одити, за да гарантира, че основните органи са одитирани и че одитите са разпределени равномерно през програмния период;
- представяне пред Европейската Комисия на годишен контролен доклад, съдържащ констатациите от одитите, проведени през предходната година, в съответствие със стратегията за одит на ОП и отразяващ всички слабости, установени в системите за управление и контрол на програмата;
- изпращане на Европейската Комисия най-късно до 31.03.2017 г. на декларация за приключване, оценяваща валидността на исканията за плащане по крайния баланс и законосъобразността и коректността на съответните транзакции по окончателното удостоверение за разходи, което трябва да е придружено от заключителен контролен доклад;

Одитиращият орган ще гарантира, че одитната дейност се извършва в съответствие с международните стандарти за одит.

5 Дирекция “Вътрешен одит”

По силата на Постановление на Министерския съвет (обнародвано в ДВ, бр. 85/20.10.2006 г.) за изменение на Устройствения правилник на МОСВ, в рамките на Министерството е създадена **дирекция “Вътрешен одит”**, която е на пряко подчинение на Министъра на

³⁶ Съгласно чл. 62 от Регламент 1083/2006

околната среда и водите и осъществява функцията по вътрешен одит на всички структури, програми, дейности и процеси в Министерството, включително и на структурите, управляващи средствата от ЕС и на разпоредителите с бюджетни средства от по-ниска степен.

6 Комитет за наблюдение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”

Мониторингът върху изпълнението на оперативната програма ще бъде осъществяван от създаден за целта Комитет за наблюдение (КН). Процедурните правила за неговото функциониране са разработени от УО, съгласно чл. 63 от Регламент 1083/2006. Конкретните представители на различните институции/организации, представени в Комитета са вече номинирани. КН ще бъде официално създаден със заповед на Министъра на околната среда и водите. Функциите на КН ще бъдат в съответствие с изискванията на Регламент 1083/2006 г., УО на програмата ще изпълнява ролята на негов секретариат. КН ще се състои от:

- председател (заместник – министърът на околната среда и водите, отговорен за УО);
- членове (представители на централната администрация, на регионалните и местни власти, на социалните и икономическите партньори, на НПО, представител на ЕК със съвещателни функции, съгласно Регламент 1083/2006 г.);
- наблюдатели (представители на МФИ (при наличие на съ-финансиране от тяхна страна)).

7 Комитет за избор и координация на проекти по ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”

Комитет за избор и координация на проекти (КИКП) по ОП „Околна среда 2007- 2013 г.” (със статут на орган за вземане на решения) ще бъде създаден от УО. Основните задачи на този орган са:

- обсъждане и окончателна приоритизация на проектите, които са вече оценени от УО/МЗ с цел утвърждаване на окончателен списък от проекти, които да бъдат одобрени за финансиране чрез ОП;
- разглеждане на проектите, които са вече оценени от УО/МЗ от гледна точка на осигуряване на (1) териториална координация, (2) секторна координация (т.е. координация с останалите ОП³⁷ с цел недопускане на припокриване между предложените дейности за финансиране и координация с други дейности, които имат подобна/аналогична цел);

В състава на Комитета ще бъдат включени представители на УО, на компетентните звена в рамките на МОСВ, на МЗ (с цел единствено да докладва за резултатите от процеса на оценка на проектите), както и представители на водещи министерства/институции, имащи отношение към ОП като Министерство на финансите, Министерство на земеделието и горите, Министерство на регионалното развитие и благоустройството и междинните звена към него, Министерство на държавната администрация и административната реформа и др.

В резултат от своята работа, КИКП извършва окончателна приоритизация на проектите, които да бъдат финансирани от ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, въз основа на бюджета на програмата за конкретната година. След всяко свое заседание, КИКП подготвя и представя (чрез УО на ОП) окончателен доклад за избор на проекти, заедно с препоръка (списък) от

³⁷ По специално, ОП "Регионално развитие"; ОП "Административен капацитет", ОП "Развитие на конкурентноспособността на българската икономика"; ОП "Развитие на човешките ресурси"; Националният стратегически план за развитие на земеделието и селските райони

проекти за финансиране от ОП “Околна среда 2007-2013 г.” на ръководителя на УО за окончателно одобрение.

II. Разпределение на задачите между управляващия орган, междинното звено и крайните бенефициенти

1 Задачи на управляващия орган

1.1 Подготовка на програмния документ

- Организира и координира подготовката на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, включително като създава работна група за нейното разработване при спазване на принципа на партньорство и изпълнява роля на секретариат на работната група;
- Гарантира координацията на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” с Националната стратегическа референтна рамка и останалите програмни документи за съответния програмен период;
- Провежда преговорите за ОП “Околна среда 2007-2013 г.” с отговорните служби на ЕК;
- Осигурява разработването на подробните правила³⁸ за изпълнението на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”;
- Осигурява провеждането на предварителна (ex-ante) оценка и екологичната оценка на програмата;
- Гарантира подготовката и изменението, при необходимост, на Комуникационен план за ОП “Околна среда 2007-2013 г.”;

1.2 Подготовка, избор и одобрение на операции за финансиране

- Гарантира разработването и одобрението (от Комитета за наблюдение) на критериите за избор на проекти по ОП “Околна среда 2007-2013 г.”;
- Организира подготовката и публикуването на образци/формуляри на апликационни форми, съответните насоки за попълването им, както и на изискванията и условията за представяне на предложения за проекти от потенциални бенефициенти за одобрение за финансиране;
- Получава предложенията за проекти, представени от потенциални бенефициенти, регистрира ги и осъществява първо ниво на оценка, която покрива единствено формални изисквания;
- Изпраща на МЗ проектите предложения, които са преминали успешно първия етап на оценка, за провеждане на оценка на второ ниво (която обхваща, според случая, детайлна техническа, административна, финансова, социално-икономическа и екологична оценка на проектите предложения);
- Гарантира окончателната приоритизация и избор на проекти за финансиране от ОП “Околна среда 2007-2013 г.”;
- Въз основа на доклада за оценка на капацитета на отделни потенциални бенефициенти, изготвен от МЗ, провежда оценка на риска и взема решение относно прилагането на мерки за предотвратяване и намаляване на риска, включително за честотата на проверките, които да бъдат извършвани от МЗ.

³⁸ Документ, заместващ програмното допълнение, разработвано през предишния програмен период.

1.3 Изпълнение на програмата и финансово управление

- Гарантира разработването и разпространението към МЗ и потенциалните бенефициенти на необходимите документи и насоки за точното изпълнение и доброто финансово управление на програмата;
- Въз основа на проверката върху документацията, получена от МЗ, подготвя искания за средства, удостоверения за разходи и доклади за верификация на ниво ОП, както и други документи, като прогнози за плащанията по ОП и доклади за нередности и ги представя на СО;
- Гарантира изпълнението на мерки за публичност на всяко ниво на изпълнение на ОП, в съответствие с Комуникационния план на програмата, и дава необходимите консултации на МЗ относно всички аспекти, свързани с осигуряване на информация и публичност на ниво мярка.

1.4 Верификации и одити

- Установява писмени стандарти и процедури за верификациите, изпълнявани от МЗ и съхранява информация за всички проведени верификации;
- Верифицира (посредством документални проверки) документацията, представена от МЗ на ниво мярка (включително искания за средства, удостоверения за разходи, доклади за верификация на ниво мярка). В определени и надлежно оправдани случаи, УО може да осъществява и документални проверки върху извадка от придружаващите фактури, представени от бенефициентите;
- Осъществява проверки на място на МЗ, с оглед осигуряване на точното изпълнение на делегираните задачи, а в определени и надлежно оправдани случаи, осъществява проверки на място и на бенефициенти по програмата;
- Следи за изпълнението на необходимите изисквания/дадените препоръки към бенефициентите в докладите за верификация (изготвени от МЗ след проведени верификации/проверки) и предприема съответните действия, при необходимост;
- Гарантира спазването на адекватна одитна пътека и съхранението на съответната документация на ниво УО, МЗ и бенефициент;
- Поддържа архив (информация) за органите, които съхраняват документация, свързана с извършени разходи и проведени одити (всички документи, задължителни за поддържане на адекватна одитна пътека и тяхното местонахождение), в съответствие с чл. 19 на Регламент на Съвета за прилагане на Регламент 1083/2006 г.;
- Осигурява достъп на дирекция “Вътрешен одит” и други одитиращи институции по време на провеждане на одити и осъществява необходимите превантивни и коригиращи мерки, препоръчани в одитните доклади.

1.5 Мониторинг и докладване

- Получава и осъществява преглед/проверка на периодичните мониторингови доклади на ниво мярка, представени от МЗ;
- След одобрение на докладите на МЗ, изготвя консолидиран мониторингов доклад за приоритетите на ОП и за програмата като цяло, с оглед проследяване на напредъка при изпълнението на ОП. Мониторинговите доклади се изготвят на определени периоди. При необходимост, докладите по приоритети се обсъждат в рамките на подкомитетите към Комитета за наблюдение. Годишните доклади и окончателният

доклад за изпълнение на ОП се представят за одобрение на Комитета за наблюдение и впоследствие на ЕК;

- Събира и обработва цялата информация необходима за мониторинг на приоритетите на ОП и програмата като цяло и въвежда в информационната система за управление и наблюдение необходимите данни на ниво приоритет и ниво програма;
- Организира и активно участва в заседанията на Комитета за наблюдение и изпълнява функциите на негов секретариат;
- Гарантира, при необходимост, провеждането на текущи оценки, свързани с мониторинга на ОП.

2 Задачи, делегирани за изпълнение на МЗ

2.1 Подготовка, избор и одобрение на операции за финансиране

- Предоставя съвети и консултации на потенциални бенефициенти относно разработване и представяне на предложения за проекти;
- Извършва второ ниво на оценка (включваща детайлна оценка на техническите, административни, финансови, социално-икономически и екологични аспекти, в зависимост от конкретния случай) на представените проектни предложения, които са преминали успешно първото ниво на оценка;
- Предприема необходимите стъпки за гарантиране на спазването от страна на бенефициента на изискванията относно опазването на околната среда, обществените поръчки, конкуренцията и равните възможности по време на подготовката на проектното предложение и за доказване на необходимото съ-финансиране от страна на бенефициента (в случай, че съ-финансирането не е от държавния бюджет);
- Извършва, едновременно с оценката на второ ниво на предложенията за проекти, и официална оценка на капацитета на бенефициента да прилага правилата за обществените поръчки и да осъществява управлението (административно, техническо и финансово) на операцията, обект на одобрение, и изготвя доклад за оценка на капацитета, който представя на УО;
- Подготвя проекто-договор с бенефициента на одобрения проект, който включва всички условия, при които бенефициентът получава финансова помощ от фондовете на ЕС, въз основа на резултатите от оценка на капацитета и мерките за предотвратяване и намаляване на риска, предложени от УО;

2.2 Провеждане на обществени поръчки за операциите

- Гарантира, от името на УО, прилагането на процедурите за обществени поръчки от бенефициента в съответствие с националното законодателство в областта на обществените поръчки и предоставя съвети и консултации на бенефициента по отношение на прилагането на правилата за обществените поръчки;
- Осъществява преглед на и дава мнение относно проектите на тръжни документи, изготвени от бенефициента, които са му представени преди официалното обявяване на процедурата(ите) за обществени поръчки;
- Участва, в зависимост от конкретния случай, с наблюдател(и) в оценителните комисии, организирани от бенефициента, или с независим(и) оценител(и), в резултат на което подготвя съответните доклади;

- Одобрява доклада от оценката на тръжната документация, подготвен и представен от бенефициента, като взема предвид съответните горепосочени независими доклади;

2.3 Изпълнение на програмата и финансово управление

- Осигурява съвети и консултации на бенефициентите по време на изпълнението на операциите, одобрени за финансиране, по отношение на различни аспекти на финансовото управление, мониторинга, докладването и техническото изпълнение;
- Получава от бенефициентите искания за средства, включително удостоверения за разходи на ниво проект, както и доклади за напредък по проектите, придружени със съответната съпровождаща документация;
- Въз основа на проверката на документацията на бенефициентите, подготвя искания за средства, удостоверения за разходи и доклади за верификация на ниво мярка, както и прогнози за плащания на ниво мярка и доклади за нередности, и ги представя на УО;
- Директно извършва плащания към бенефициентите след като СО е сертифицирал документите за разходи, представени от УО и след като е одобрил лимит за плащане;
- Подпомага УО при изпълнението на мерките за публичност, включително при разработването и поддръжката на интернет страница за приоритетите, за които са му делегирани задачи, и предоставя съвети и консултации на бенефициентите относно всички въпроси свързани с осигуряването на информация и публичност на ниво проект;

2.4 Верификации и одити

- Провежда, от името на УО, верификации, които обхващат административните, финансови, технически и физически аспекти на изпълняваните операции, в зависимост от конкретния случай. Верификациите обхващат (1) документални проверки върху 100% от получената документация за плащания³⁹ и (2) проверки на място на бенефициентите въз основа на резултатите от оценката на риска, проведена от УО. Независимо от резултатите от оценката на риска, всеки проект финансиран от ОП "Околна среда 2007-2013 г." следва да бъде обект на проверка на място, поне веднъж по време на периода на изпълнението му;
- В резултат на всяка проверка, изготвя доклад за верификация и го представя на бенефициента за предприемане на последващи действия и на УО за информация и за целите на мониторинга;
- Установява и поддържа изчерпателна счетоводна система за регистриране и съхранение в електронен вид на информация за всички транзакции на ниво операция. Системата включва записване и съхранение на финансова информация, съпровождащи документи и доклади, в степента на изчерпателност, изисквана съгласно Регламент 1083/2006 и Приложение III от Регламент на Комисията 1828/2006 за неговото прилагане;
- Събира и съхранява цялата информация свързана с изпълнението на мерките на ОП, включително информацията за изпълнението на проектите, в пълно съответствие с изискванията на Европейската комисия и националното законодателство. Гарантира, че цялата документация за разходите, включително съпровождащите документи се съхраняват от бенефициента за период от 3 години след приключването на ОП;

³⁹ Изискване на СО

- Осигурява достъп на УО по време на провеждане на верификации и на дирекция “Вътрешен одит” и други одитиращи институции при провеждане на одити;
- Предприема необходимите превантивни и коригиращи действия, в резултат на заключенията и препоръките от докладите за верификация на УО и одитните доклади на дирекция “Вътрешен одит” и други одитиращи институции.

2.5 Мониторинг и докладване

- Получава от бенефициентите периодични мониторингови доклади на ниво проект;
- Осъществява проверки на (1) съдържанието и заключенията от докладите и (2) информацията, която е въведена в ИСУН с цел одобрение на представените доклади;
- След одобрението на докладите на бенефициентите, изготвя мониторингови доклади на ниво мярка за целите на докладването за напредъка при изпълнението на мерките (включително на индикаторите) и ги представя на УО;
- Събира и обработва информацията необходима за мониторинга на мерките на ОП и въвежда необходимите данни в ИСУН.

3 Задачи за изпълнение от страна на Бенефициента

3.1 Подготовка на предложения за проекти (апликационни форми на проекти)

- Организира подготовката на предложения за проекти, в съответствие с изискванията за структурните фондове и кохезионния фонд, приложими за ОП “Околна среда 2007-2013 г.”;
- Представя подготвените проектни предложения на УО за одобрение за финансиране, в съответствие с изискванията и условията за представяне на предложения за проекти от потенциални бенефициенти, разработени от УО;
- Предприема необходимите стъпки с цел да осъвремени/коригира/подобри съдържанието на представените предложения за проекти, в съответствие с коментарите/исканията, изпратени от УО и МЗ по време на оценителния процес;
- След одобрението на съответния проект за финансиране по ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, участва в подготовката на финансово споразумение за изпълнението на проекта;

3.2 Провеждане на тръжни процедури по операциите

- Предприема необходимите действия за навременната и качествена подготовка на тръжната документация и за правилното провеждане на процедурите за обществени поръчки за строителство/доставки/услуги, във връзка с операцията, одобрена за финансиране по ОП;
- Отпраща покана до МЗ за участие с представители в процедурата за оценка на тръжната документация, като независими наблюдатели или като независими оценители;
- Подготвя доклад за оценка на тръжната процедура, подписва го и го представя на МЗ за одобрение;
- Подписва договори със съответните изпълнители/доставчици/консултанти, избрани в резултат на проведените процедури за обществени поръчки, след като МЗ одобри

результатите от тръжната процедура, представени в доклада за оценка на тръжния процес.

3.3 Изпълнение на програмата и финансово управление

- Отговаря за ежедневното управление на операциите, одобрени за финансиране от ОП, включващо всички административни, финансови, технически и физически аспекти на съответната операция;
- Получава фактури от изпълнителя/доставчика/консултанта и след тяхната верификация, осъществява плащания със собствени средства/получен аванс от МЗ;
- Подготвя искания за средства, включително удостоверения за разходи на ниво проект и доклади за напредък по проектите, придружени със съответните съпровождащи документи и ги представя на МЗ за по-нататъшна обработка;
- Създава и поддържа изчерпателна счетоводна система за регистрация и съхранение на информация в електронен вид за всички транзакции на ниво договор. Системата включва записване и съхранение на финансова информация, съпровождащите документи и доклади в степента на детайлност, съгласно Регламент 1083/2006 и Приложение III от Регламент на Комисията 1828/2006 за неговото прилагане;
- Гарантира, че УО, МЗ и СО имат достъп до информацията, включена в компютризираната счетоводна система (в съответствие с чл. 14 (1) от Регламент на Комисията 1828/2006 за прилагане на Регламент 1083/2006).

3.4 Верификации и одити

- Извършва ежедневни проверки, които обхващат административните, финансовите, техническите и физическите аспекти на операциите, в зависимост от конкретния случай;
- Извършва верификация на фактури или други счетоводни документи, представени от изпълнителите/доставчиците/консултантите, както и проверка на действителната доставка на строителните дейности/доставените стоки/извършените услуги, преди осъществяване на плащанията;
- Осъществява изискваните се последващи действия/препоръки от докладите за верификация на МЗ и УО, както и от одитните доклади, в съответствие с определените срокове;
- Поддържа адекватна одитна пътека на ниво проект, и съхранява цялата документация за разходите по операциите (като оригинали или на подходящ електронен носител), включително цялата съпровождаща документация за период от 3 г. след приключването на ОП;
- Осигурява достъп на УО и МЗ по време на провеждане на верификации и на одитиращите институции при провеждане на одити;

3.5 Мониторинг и докладване

- Събира и обработва информацията, необходима за мониторинг и оценка на одобрените проекти с оглед въвеждането ѝ в ИСУН;
- Подготвя необходимите периодични мониторингови доклади – месечни, годишни и окончателни (включително за напредъка по индикаторите) и ги представя за одобрение на МЗ.

III. Оценка на ОП

Оценката ще бъде извършвана в съответствие с Регламент на Съвета 1083/2006 с цел да подобри качеството, ефективността и съответствието между целите на финансовата помощ от Общността и изпълнението на програмата. В съответствие с чл. 47-49 на Регламент 1083/2006 ще бъдат извършвани три основни типа оценки:

- Предварителна оценка (ex-ante; преди да започне изпълнението на оперативната програма)

Предварителната оценка има за цел да оптимизира разпределението на бюджетните средства и да подобри качеството на програмиране. Тя трябва да идентифицира и оцени средносрочните и дългосрочните потребности, целите за постигане, очакваните резултати, количествените цели на оперативната програма, съответствието на предложената стратегия с приоритетите на Общността и качеството на процедурите за изпълнението, мониторинга, оценката и финансовото управление. Предварителната оценка е извършена с финансиране от програма ФАР (чрез външни независими оценители).

Извършена е преценка на необходимостта от извършване на екологична оценка за оперативната програма и е издадено положително решение от компетентната институция (МОСВ). Екологичната оценка е съществена част от предварителната оценка и следва да бъде извършена в съответствие с изискванията на Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда. Тази директива е транспонирана в националното законодателство през 2004 г. Препоръките от предварителната оценка ще бъдат взети предвид в окончателния вариант на настоящата оперативна програма.

- Текущи оценки (on-going; през периода на изпълнение на оперативната програма)

Оперативната програма ще бъде оценявана само когато е необходимо, тоест когато системата за мониторинг и контрол идентифицира реални или потенциални проблеми при изпълнението или когато има стратегическа нужда да се оцени приноса на програмата към европейски или национални цели. Текущите оценки могат да бъдат стратегически (оценки, насочени към политиките) или оперативни (оценки, насочени към изпълнението).

Съществуват два специфични случая, свързани с мониторинга на ОП, в които трябва да се извърши текуща оценка:

- Когато информационната система за мониторинг разкрива значително отклонение от първоначално поставените цели;
- Когато са предложени промени в програмата.

В съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност (чл. 13 от Регламент 1083/2006), Страната-членка е отговорна за мониторинга на ОП, за извършване на текущи оценки и за предприемане на коригиращи действия, когато възникне проблем. Текущите оценки на настоящата ОП ще бъдат управлявани от УО и ще бъдат извършени от външни независими консултанти. ЕК също може да извършва текущи оценки по собствена инициатива, в партньорство със страната-членка.

Във връзка с текущите оценки следва да бъде разработен План за оценки, чиято основна цел е да предостави обща рамка и да осигури ефективното използване на оценките като интегриран механизъм за управление по време на изпълнението на програмата. Също така престои да бъде сформирани Управляващ комитет за изпълнението и мониторинга на Плана за оценки.

- Последваща оценка (Ex-post оценка; след края на програмния период)

Последващите оценки се извършват от Комисията за всяка отделна цел, в тясно сътрудничество със страната-членка и УО, съгласно чл. 49 на Регламент за 1083/2006. Последващата оценка обхваща всички оперативни програми по всяка цел и разглежда в каква степен са използвани средствата, ефективността и ефикасността на програмирането на фондовете, както и социално-икономическото въздействие. Последващата оценка следва да бъде приключена до 31 декември 2015 г.

За целите на мониторинга и оценката ще бъдат използвани съответните индикатори за изпълнение и резултат, по възможност заедно с подходящи финансови индикатори. Специфичните и практическите насоки за изчисляването на горе-споменатите индикатори ще бъдат включени в процедурните наръчници на УО и МЗ. Докладите за мониторинг ще бъдат изготвяни по стандартни образци и съответните бланки също ще бъдат включени в процедурните наръчници на УО и МЗ.

IV. Финансово управление и контрол на ОП

УО, заедно със СО, носи отговорността за правилното финансово управление на ОП, както и за законосъобразността на транзакциите, осъществявани въз основа на получените финансови средства.

1 Информация за компетентния орган за получаване на плащанията от ЕК и за компетентния орган за извършване на плащания към бенефициентите

1.1 Компетентен орган за получаване на плащанията от ЕС

С Решение на Министерски съвет № 988/27.12.2005 г. **Министерство на финансите – дирекция “Национален фонд”** е определена за орган за получаване на плащанията от ЕК по линия на структурните фондове и кохезионния фонд.

1.2 Компетентен орган за извършване на плащания към бенефициентите

По отношение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” плащанията към бенефициентите ще се извършват от МЗ за ОП – дирекция “Фондове на ЕС за околна среда” в МОСВ.

1.3 Сертифициране и плащания

СО, който същевременно е и компетентен орган за получаване на плащанията от ЕК отговаря за сертифицирането на разходите и за плащанията от ЕК. По отношение на сертифицирането, той в частност отговаря за изготвяне и представяне на ЕК на сертифицираните удостоверения за разходи и исканията за плащане в електронен формат. СО сертифицира, че:

- удостоверението за разходи е точно, изготвено в резултат на прилагането на надеждна счетоводна система и е основано на проверими съпровождащи документи;
- декларираните разходи съответстват на приложимите правила на Общността и националните правила, и са извършени във връзка с операции, избрани за финансиране съгласно критериите, прилагани за програмата и в съответствие с правилата на Общността и националните правила.

С оглед на горепосоченото, сертифициращият орган следва да гарантира, че получената информация за процедурите и извършените верификации по отношение на разходите, включени в удостоверенията за разходи, е достатъчно основание за сертифициране, посредством:

- верификация на съответствието на предявените суми с базата данни;

- верификация на точността при изчисляването на общата стойност на допустимите разходи;
- отчитане на резултатите от всички одити, проведени от или от името на ОО/Одитиращите институции на ЕК;

Във връзка с плащанията, СО носи отговорност за изпълнението на следните дейности:

- получаване на средствата от ЕФРР, ЕСФ и КФ;
- прехвърляне на средствата от ЕФРР, ЕСФ и КФ и средствата от съ-финансирането (според случая) на МЗ;
- изготвяне и представяне в ЕК на прогноза за разходите;
- изготвяне и представяне в ЕК на актуализирани прогнози за плащанията, въз основа на прогнозите на УО;
- възстановяване на ЕК на недопустимите разходи или неизползваните средства, вкл. Лихви по закъснели плащания;

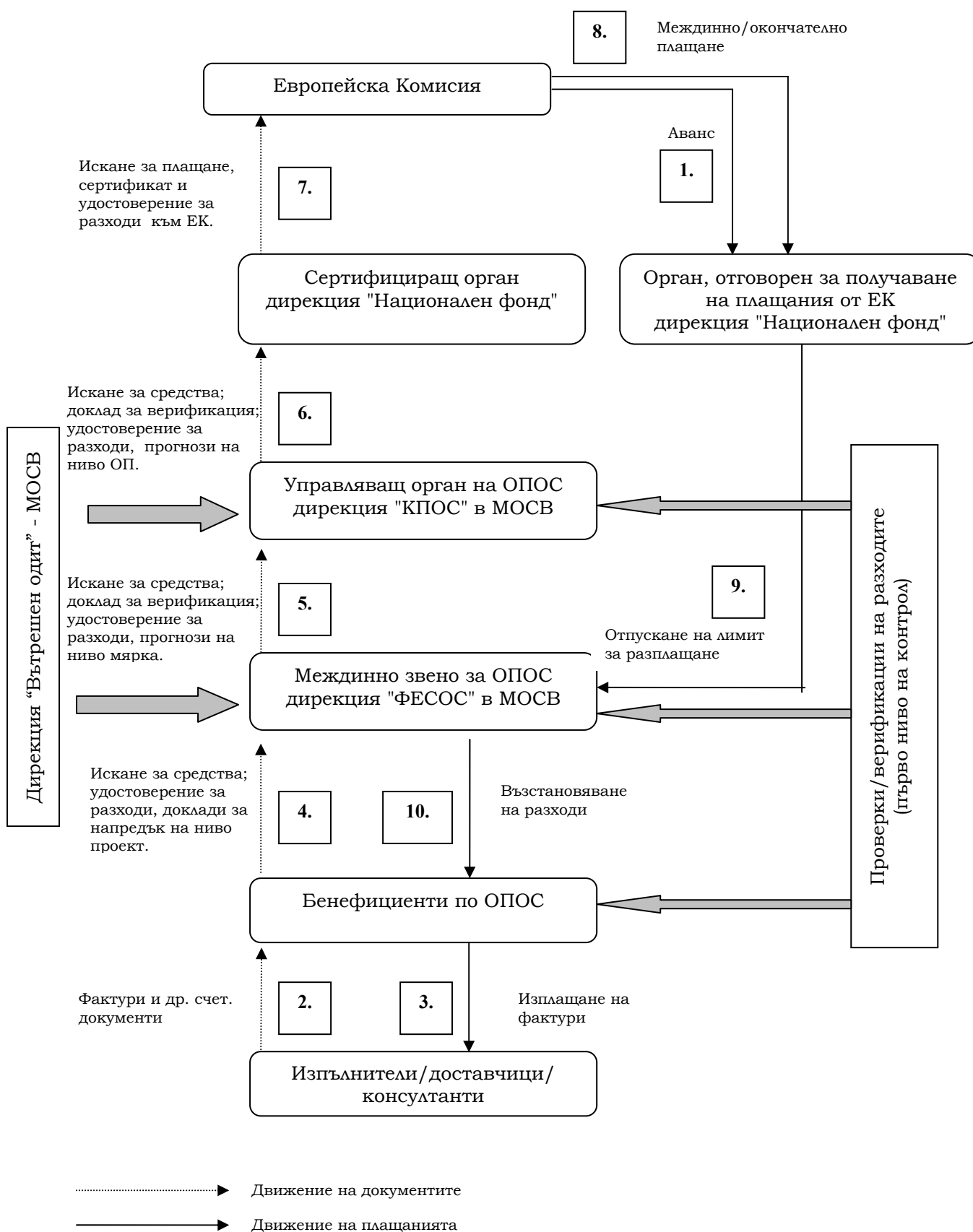
УО следва да работи в тясно сътрудничество със СО при изпълнение на отговорностите, свързани с ефективното, правилно и ефикасно финансово управление и контрол, с оглед осигуряване на:

- най-ефективно използване на средствата, с оглед постигане на целите на ОП;
- публична отчетност на разходването на средствата пред ЕС и страната-членка;
- ефективен бюджетен контрол;
- спазване на финансовия план;
- сключване на договори в рамките на бюджета;
- правилно търгуване на стоките и услугите по финансираните проекти (търгуването се осъществява в съответствие с правилата на ЕО и националните правила и осигурява ефективното, ефикасно и икономично разходване на средствата);
- финансовите документи, изпращани на ЕК и други институции са верни, точни и пълни (средствата са разпределени правилно; няма наличие на грешки и всички съответни разходи са включени);
- плащанията към бенефициентите се извършват редовно, без неоправдани закъснения и в пълния им размер;
- средствата за съ-финансиране се осигуряват в съответствие с планирането;
- плащанията се осчетоводяват правилно;
- нередностите се докладват в съответствие с регламентите на ЕС;
- всички неправилно платени суми се възстановяват незабавно и в пълния им размер;
- неизползваните или възстановени средства се ангажират отново в рамките на съответната ОП;
- избягва се отмяната на финансовите ангажименти – в частност по отношение на правилото $n+3/n+2$;
- приключването на всяка ОП се осъществява своевременно и без затруднения.

За целите на сертифицирането на разходите към ЕК, верификации се извършват на четири нива – на ниво бенефициент, на ниво МЗ, на ниво УО, и на ниво СО.

2 Описание на финансовите потоци по ОП

На следващата схема е представена системата на финансовите потоци и плащания по ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”, основните участници в процеса и основните документи, необходими по време на различните етапи от цялостния процес на финансово управление.



По отношение на процесите от 1 до 10, дадени в схемата по-горе, се извършват следните действия:

- 1 Европейската Комисия извършва авансово плащане по оперативната програма;
- 2 Строителят/доставчикът/консултантът издава фактура или документ с еквивалентна доказателствена стойност на името на бенефициента. Бенефициентът верифицира получените документи за тяхното съответствие с документацията по договора (техническото задание, техническата спецификация и т.н.). Той осъществява също и ежедневни проверки върху операциите, осъществявани от строителя/доставчика/консултанта.
- 3 Бенефициентът плаща фактурата със собствени средства, въз основа на верификацията на фактурата и ежедневните проверки върху операциите.
- 4 Бенефициентът ежесечно изготвя искане за средства и удостоверение за разходи на ниво проект, както и доклад за напредък по проекта и ги предоставя на МЗ, заедно с копията от фактури/документи с еквивалентна доказателствена стойност.
- 5 МЗ осъществява верификация (посредством проверка върху 100% от предоставената документация), на представените от бенефициентите искания за средства, удостоверения за разходи на ниво проект, докладите за напредък по проекта и съпровождащите ги документи. Верификацията включва формална проверка, проверка за допустимост и проверка за достоверност. МЗ осъществява още проверки на място върху операции/проекти, избрани в резултат на проведен анализ на риска. Въз основа на извършените верификации и проверки на място, МЗ изготвя ежесечно: искане за средства на ниво мярка, удостоверение за разходи на ниво мярка, доклад за верификация на ниво мярка и прогнози за плащанията на ниво мярка. МЗ представя горепосочената документация на УО, заедно с копия от фактури/документи с еквивалентна доказателствена стойност.
- 6 УО осъществява верификация (посредством проверка върху извадка от предоставената документация), на представените от МЗ искания за средства, доклади за верификация и удостоверения за разходи на ниво мярка и съпровождащата ги документация. УО си запазва правото да осъществява и проверки на място върху отделни операции/проекти, избрани въз основа на оценка на риска. В резултат, УО ежесечно изготвя: искане за средства на ниво ОП, удостоверение за разходи на ниво ОП, доклад за верификация на ниво ОП и ги представя на СО. УО изготвя всяка година и прогноза за плащанията на ниво ОП и я представя на СО.
- 7 СО сертифицира, че удостоверението за разходи, получено от УО:
 - е точно;
 - основано е на проверими съпровождащи документи;
 - изготвено е в резултат на прилагането на надеждна счетоводна система;
 - разходите са в съответствие с приложимите правила на Общността и националните правила;
 - разходите са извършени във връзка с операции, избрани за финансиране, в съответствие с критериите, приложими за ОП;
 - получена е надеждна информация от УО във връзка с процедурите и извършените верификации по отношение на разходите, включени в удостоверението за разходи;
 - взети са под внимание резултатите от всички одити, извършени от или от името на ОО.

В резултат на сертифицирането, СО подготвя искане за плащане в електронен формат и го представя на ЕК, заедно със сертифицирано удостоверение за разходи. Изпращането на исканията за плащане от СО към ЕК следва да се извършва 3 пъти годишно, като последният срок за представяне е 31 октомври на съответната година. Също така, до 30 април всяка година, СО изпраща на ЕК обобщени прогнози за исканията за плащане за текущата и следващата финансова година.

- 8 ЕК осъществява плащане по сметка на органа, отговорен за получаване на плащанията от ЕК не по-късно от 2 месеца след датата на регистриране на искането за плащане, в случай че няма преустановяване на плащанията.
- 9 В резултат на одобрението получената документация и сертифицирането на разходи, СО отпуска лимит по сметката на МЗ (тъй като на МЗ е делегирана функцията по разплащане с бенефициентите) за одобрената сума в национална валута.
- 10 МЗ възстановява средствата на бенефициентите.

3 Разкриване и докладване на нередности

Нередностите са нормативно уредени в Регламент на Комисията 1828/2006 и Регламент на Съвета 2988/95 за защита на финансовите интереси на Европейските Общности, които установяват условията за докладване на нередности и за контрол върху и възстановяване на средства, получени като безвъзмездна финансова помощ от ЕС. В съответствие с Регламент на Комисията 1828/2006, нередности, включващи загуба на средства от ЕС на стойност по-ниска от 10 000 евро, не се налага да бъдат докладвани на Комисията, освен по изрично нейно искане. Следователно, на Европейската Комисия следва да се докладват нередности на стойност по-висока от 10 000 евро и всички умишлено причинени нередности.

4 ОДИТ

В съответствие с чл. 58 (ф) от Регламент на Съвета 1083/2006., системите за управление и контрол на оперативните програми следва да включват съответните мерки за одитиране на ефективното функциониране на тези системи.

4.1 Институции, извършващи одити по ОП “Околна среда 2007-2013 г.”

ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде обект, както на вътрешен, така и на външен одит. Вътрешният одит за целите на програмата ще се осъществява от дирекция “Вътрешен одит” в МОСВ. Одитите на ОП ще се извършват от името на ОО (дирекция “Одит на средствата от ЕС” в Министерство на финансите), който носи отговорността за цялостната координация на одитната дейност по отношение на структурните фондове и кохезионния фонд.

Външни одити за целите на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” могат да се извършват както от национални, така и от Европейски одитиращи институции, и по специално от:

- Дирекция “Одит на средствата от ЕС”, в качеството ѝ на ОО за структурните фондове и кохезионния фонд в България;
- Сметната палата на Република България, в качеството ѝ на върховен орган за независим външен одит върху институциите, разпоредители със средства от държавния бюджет и бюджета на ЕС;
- Европейският съд на одиторите, в качеството му на орган, осъществяващ външен одит върху изпълнението на бюджета на Общността;
- Служби на Европейската комисия.

4.2 Видове одити, осъществявани за целите на ОП

За програмен период 2007-2013 г. Комисията изисква предварителна оценка за съответствието на системите за управление и контрол на оперативните програми, която да се извърши от орган, независим от УО и СО. В България, дирекция “Одит на средствата от ЕС” ще изпълнява функциите на орган за оценка на съответствието. Следователно, той ще оцени системите и ще представи на Европейската комисия доклад и мнение относно съответствието на системата за управление и контрол, установена за целите на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, както и на останалите оперативни програми, с изискванията на Регламент 1083/2006. Докладът за оценка на съответствието следва да се изпрати преди представянето на първото искане за междинно плащане по ОП или най-късно дванадесет месеца след одобрението на програмата. По този начин, първото искане за междинно плащане по ОП е обвързано с приемането на доклада за оценка на съответствието от Комисията.

По време на изпълнението на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, дирекция “Вътрешен одит” в МОСВ ще извършва два вида одити от името на ОО:

- **Одити на системата**, които целят потвърждаването на ефективното функциониране на системата за управление и контрол, създадена за целите на програмата.

Одитите на системата за управление и контрол на програмата трябва да дадат възможност на ОО да направи заключения по отношение на това, дали системата функционира ефективно, т.е. дали тя (1) осигурява ясно определяне, разпределение и разделение на функциите в рамките на и между органите ангажирани в управлението и контрола на ОП; (2) включва съответните процедури за гарантиране на точността и законосъобразността на декларираните разходи; системи и процедури за осигуряване на адекватна одитна пътека; и процедури за разкриване, докладване и коригиране на нередности; (3) гарантира създаването на надеждна компютъризирана система за осчетоводяване, мониторинг и докладване.

- **Одити върху извадки от операции** с оглед потвърждаване на точността на декларираните разходи и законосъобразността и редовността на извършените трансакции.

Извадковите одити следва да се провеждат на всеки период от дванадесет месеца, от 1 юли 2008 г. върху извадка от операции, избрани чрез метод установен и одобрен от ОО. Одитите се провеждат на място и се основават на документацията и счетоводните записи, поддържани от бенефициентите, като следва да потвърдят, че:

- (1) операцията е в съответствие с критериите за избор на проекти, приложими за ОП, изпълнява се съгласно решението за одобрението ѝ, и съответства на всички приложими изисквания относно нейното изпълнение и постигането на заложените цели;
- (2) декларираните разходи отговарят на счетоводните записи и на съпровождащата документация, съхранявана от бенефициента;
- (3) декларираните разходи са в съответствие с правилата на Общността и националните правила;
- (4) публичното финансиране се изплаща на бенефициента възможно най-бързо и в пълен му размер. В случай, че по време на одити върху извадки от операции се установят проблеми, които са системни по своя характер и следователно са свързани с риск и за други операции по ОП, ОО следва да гарантира извършването на допълнителни проверки, включително допълнителни одити при необходимост, с оглед определяне на степента на установените проблеми. Съответните органи трябва да предприемат превантивни или коригиращи действия.

Служители на Комисията или нейни упълномощени представители могат да провеждат одити на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” с оглед потвърждаване на ефективното функциониране на системата за управление и контрол на програмата. Одитите, осъществявани от Комисията могат да включват одити върху операции, финансирани от ОП. При тези одити се дава предварително уведомление от минимум 10 работни дни, освен в извънредни случаи.

4.3 Документи за одитната дейност

Одитите на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще се провеждат в съответствие със стратегия за одит, която ще се разработи от ОО. В стратегията за одит ще бъдат определени органите, отговорни за провеждане на одити на системата и одити върху операции, финансирани чрез ОП, методологията за одит, както и индикативен план на одитите, с цел гарантиране, че основните органи са обект на одити и че одитите са разпределени равномерно по време на програмния период. Стратегията за одит се представя на Комисията в рамките на девет месеца от одобрението на програмите. Тя е обект на годишна актуализация и преглед, а при необходимост, и по време съответната година.

В резултат на изпълнението на всеки одитен ангажимент, се изготвя одитен доклад, който включва основните заключения на одитиращата институция направени в резултат на одита, както и препоръки за последващи коригиращи действия, при необходимост.

В съответствие с чл. 62 (d) на Регламент 1083/2006, ОО е отговорен и за подготовката и представянето пред ЕК до 31 декември на всяка година от 2008 до 2015 г. на следните документи:

- (1) годишен контролен доклад и
- (2) годишно мнение относно ефективното функциониране на системите за управление и контрол на ОП и точността и законосъобразността на декларираните разходи по програмите.

Горепосочените документи се изготвят на база на одитите на системите и одитите върху извадки от операции, които се провеждат по ОП в съответствие със стратегията за одит.

В качеството си на ОО по структурните фондове и кохезионния фонд в България, дирекция “Одит на средствата от ЕС” отговаря за представянето пред Европейската Комисия на декларация за приключване на всяка ОП, включително на ОП “Околна среда 2007-2013 г.”, чрез която се оценява валидността на искането за плащане по краен баланс и законосъобразността и редовността на транзакциите, включени в окончателното удостоверение за разходи. Декларацията се основава на всички одитни дейности, проведени от или от името на ОО, в съответствие със стратегията за одит. Декларацията за приключване се съпровожда от окончателен контролен доклад и следва да се представи на комисията до 31 март 2017 г.

Регламент на Съвета 1083/2006 предоставя и възможността за частично приключване на оперативните програми за операции, които са били завършени по време на съответната година от изпълнението на програмата. Представянето на декларация за частично приключване също е отговорност на ОО.

V. Публичност и информация за ОП

Във всяка институция (УО, МЗ и бенефициентите), участваща в изпълнението на ОП “Околна среда 2007-2013 г.” ще бъде определено лице (служител), което ще отговаря за мерките за публичност, както и за осигуряването на информация за изпълнението на оперативната програма, в рамките на компетентността на съответната институция.

Информация за възможността за връзка с тези лица (служители) ще бъде включена в материалите за информация и публичност.

Институциите, участващи в изпълнението на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” редовно ще докладват за предвидените, текущите и изпълнените мерки за информация и публичност.

Институциите, участващи в изпълнението на ОП „ОС” следва да докладват редовно относно предвидените, понастоящем извършвани и вече приключили мерки за информация и публичност.

Всички бенефициенти, които получават финансиране от КФ и/или от ЕФРР в рамките на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” са задължени да изпълняват определени мерки за информация и публичност. Те ще зависят от вида на проекта, който се изпълнява. Възможните инструменти включват: дипломи, сертификати, рекламни билбордове, постоянни информационни табели, поставяне на логото на ЕС и на ОП „ОС” на всички документи, отнасящи се до проекта, сътрудничество с медиите.

Изискванията за изпълнение на мерките за информация и публичност от бенефициентите ще бъдат включени в споразумението за съ-финансиране, подписано между тях и МЗ за предоставената от КФ или ЕФРР финансова помощ за проектите, одобрени по ОП „Околна среда 2007-2013 г.”. Бенефициентите ще докладват (в рамките на изготвяните от тях мониторингови доклади) на МЗ за изпълнението на мерките за информация и публичност.

Междинното звено също така ще изпълнява ролята на „популяризатор на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” (в допълнение към ролята му на „съветник за проектите по ОП „Околна среда 2007-2013 г.” и на „оценител на проекти по ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, с оглед подпомагане на УО). Междинното звено ще докладва на УО чрез своите мониторингови доклади. Сред другите основни отговорности на МЗ са: участие и подкрепа при провеждането на конференции и семинари; организиране на информационни срещи с бенефициенти; подготовка и разпространение на информационни материали; обучения и семинари, предназначени за бенефициенти; подкрепа при поддържането на интернет страницата за ОП „Околна среда 2007-2013 г.”; сътрудничество с медиите.

УО ще бъде отговорен за подготовката на Комуникационния план на ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, в съответствие с изискванията на чл. 2 от Регламент на Комисията 1828/2006. Сред другите основни отговорности на УО са: публикуване и разпространение на ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, програмното допълнение и процедурния наръчник; организиране и провеждане на встъпителни конференции за ОП „Околна среда 2007-2013 г.”, конференции, семинари и информационни срещи за обществеността и заинтересованите лица; подготовка, публикация и разпространение на брошури, информационни материали; обучения и семинари за МЗ и бенефициентите; разработване и поддържане на интернет страница за ОП „Околна среда 2007-2013 г.”; сътрудничество с медиите; откриване и поддържане на информационен център за ОП „Околна среда 2007-2013 г.” и публикуване на информационен бюлетин за програмата; организиране и провеждане на периодични оценки и изготвяне на съответните доклади по тях.

На базата на мониторинговите доклади предоставени от МЗ, УО ще изготвя обобщена информация за изпълнението на Плана. Информацията ще бъде основа за подготовката на годишен доклад на УО на ОП „Околна среда 2007-2013 г.” до Европейската Комисия за прилагането на Регламент на Комисията 1159/2000 от 30 май 2000 г. за мерките за информация и публичност, изпълнявани от страните-членки, отнасящи се до помощта от структурните фондове.

VI. Процедура за компютъризиран обмен на данни с ЕК

Обменът на данни по електронен път с Европейската Комисия ще бъде извършван чрез създаването на интерфейс между унифицираната ИСУН, която понастоящем е в процес на разработване с финансиране по програма ФАР, и информационната система на ЕК (SFC 2007, код за ОП “Околна среда 2007-2013 г.” – 2007BG161PO005). В рамките на УО и МЗ бяха създадени специализирани звена (звена за мониторинг) за управлението на базата данни за оперативната програма и за поддръжката на ИСУН.

За изпълнение на изискванията на чл. 66 и 76 от Регламент 1083/2006, следва да се създаде компютъризирана система за обмен на данни, като средство за обмен на цялата информация, свързана с оперативната програма.

Обменът на информация между всяка страна-членка и ЕК следва да се осъществява посредством използването на компютърната система, създадена от Комисията, и да позволява сигурност при осъществяването на обмена на данни.

Страната-членка трябва да участва в по-нататъшното разработване на компютъризираната система за обмен на информация.

Съгласно чл. 40 (1) от Регламент на Комисията 1828/2006 за прилагане на Регламент 1083/2006, системата следва да обхваща информация от общ интерес за Комисията и страната-членка и като минимум да включва следните данни, необходими за осъществяване на финансовите трансакции:

- индикативното годишно разпределение на средствата от всеки фонд за всяка оперативна програма, определено в Националната стратегическа референтна рамка, във формат зададен в Приложение XV от Регламент на Комисията 1828/2006;
- финансовите планове на оперативните програми, във формат зададен в Приложение XVI от Регламент на Комисията 1828/2006;
- удостоверенията за разходи и исканията за плащане, във формат зададен в Приложение X от Регламент на Комисията 1828/2006;
- годишните прогнози за очакваните плащания, във формат зададен в Приложение XVII от Регламент на Комисията 1828/2006;
- финансовата част на годишните и окончателни доклади за изпълнение, във формат зададен в Приложение XVIII, точка 2.1 от Регламент на Комисията 1828/2006.

В допълнение към горепосоченото, съгласно чл. 40 (2) от Регламент на Комисията 1828/2006, компютъризираната система за обмен на данни следва да включва информация за следните документи от съвместен интерес и да позволява осъществяването на мониторинг:

- Националната стратегическа референтна рамка, разработвана в съответствие с чл. 27 (1) на Регламент 1083/2006;
- Информация за съответствие с принципа на допълняемост, във формат зададен в Приложение XIX от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Оперативните програми, вкл. Информация за категориите на подкрепа във формат зададен в Част В от Приложение II и в съответствие с таблиците, зададени в Част А от Приложение II от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Решенията на Комисията за финансиране от фондовете на ЕС;
- Исканията за финансиране на големи проекти, съгласно чл. 39, 40 и 41 на Регламент 1083/2006, във формат зададен в Приложение XXI и XXII от Регламент на Комисията

1828/2006, заедно с данни от тези Приложения, идентифицирани с Приложение XX от Регламент на Комисията 1828/2006.

- Докладите за изпълнение в съответствие с Приложение XVIII от Регламент на Комисията 1828/2006, вкл. Данни за категориите на подкрепа, във формат зададен в Част С от Приложение II и в съответствие с таблиците от Част А, Приложение II от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Данни за участниците в операции, финансирани от ЕСФ, във формат зададен в Приложение XXIII от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Описанието на системите за управление и контрол, във формат зададен в Приложение XII от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Стратегията за одит, във формат зададен в Приложение V от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Докладите и мненията, свързани с одити, във формат зададен в Приложения VI, VII, VIII, IX и XIII от Регламент на Комисията 1828/2006, както и кореспонденция между Комисията и страната-членка;
- Удостоверенията за разходи, свързани с частично приключване, във формат зададен в Приложение XIV от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Годишните удостоверения за изтеглени и възстановени суми и подлежащи на възстановяване суми, във формат зададен в Приложение XI от Регламент на Комисията 1828/2006;
- Комуникационния план, разработван в съответствие с чл. 2 от Регламент на Комисията 1828/2006.

И. Списък с големи проекти за ОП „Околна среда 2007-2013 г.”

ФЕВРУАРИ 2007 г.

Таблица 20– Индикативен списък на големите проекти за ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”

№	Име на проекта	Основни компоненти	Общи допустими разходи за проекта (индикативна стойност)	Финансиране от ЕС (индикативна стойност)		Национално финансиране (индикативна стойност)	Времеви график		
				КФ	ЕФРР		Индикативен график за подготовка	Индикативен график за стартиране	Индикативен график за приключване
Приоритетна ос 1: Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в населени места с над 2 000 екв.ж.									
1.	Интегриран проект за водите на гр. Враца	Разширяване на канализационната мрежа -17.4 км; Реконструкция на канализационната мрежа - 10.4 км; Обновяване на ПСОВ; Оборудване; Реконструкция на водоснабдителната мрежа, етапи I-III - 72 км.	25 141 659,00	20 113 327,20	0,00	5 028 331,80	2007 г.	2008 г.	2010 г.
2.	Интегриран проект за водите на гр. Габрово	Разширяване на канализационната мрежа -17.9 км; Реконструкция на канализационната мрежа - 19.1 км; Реконструкция на ПСОВ; Оборудване; Обновяване на ПСПВ; Реконструкция на помпените станции за питейни води; Реконструкция на водоснабдителната мрежа - 65.6 км.	36 958 819,00	29 567 055,20	0,00	7 391 763,80	2007 г.	2008 г.	2010 г.
3.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Добрич	Разширяване на канализационната мрежа - 16.5 км; Реконструкция на канализационната мрежа - 40.78 км; ПСОВ; Разширяване на водоснабдителната мрежа - 8.96 км; Обновяване на водоснабдителната мрежа - 129.723 km.	40 693 621,00	32 554 896,80	0,00	8 138 724,20	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.
4.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Видин	Разширяване на канализационната мрежа - 3.755 км; ПСОВ; Реконструкция на водоснабдителната мрежа - 19.1 км.	25 208 340,00	20 166 672,00	0,00	5 041 668,00	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.
5.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Перник	Разширяване на канализационната мрежа - 13 км; Реконструкция на канализационната мрежа - 10.539 км; ПСПВ; Разширяване на водоснабдителната мрежа - 25.4 км; Реконструкция на водоснабдителната мрежа - 43.795 км.	27 095 783,00	21 676 626,40	0,00	5 419 156,60	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.
6.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Кърджали	ПСОВ; Реконструкция на канализационната мрежа; Изграждане на канализационна мрежа; Реконструкция на водоснабдителната мрежа - 50.346 км.	32 541 506,00	26 033 204,80	0,00	6 508 301,20	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.
7.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Ямбол	ПСОВ; Разширяване на канализационната мрежа - 22.241 км; Реконструкция на канализационната мрежа - 20.134 км; Водоснабдителна мрежа - етапи I, II и III	31 164 638,00	24 931 710,40	0,00	6 232 927,60	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.
8.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Пловдив	ПСОВ; Изграждане на канализационна мрежа - 15.836 км; Разширяване на водоснабдителната мрежа - 1.16 км; Реконструкция на водоснабдителната мрежа - 2.19 км.	49 944 192,00	39 955 353,60	0,00	9 988 838,40	2007 – 2008 г.	2009 г.	2011 г.

№	Име на проекта	Основни компоненти	Общи допустими разходи за проекта (индикативна стойност)	Финансиране от ЕС (индикативна стойност)		Национално финансиране (индикативна стойност)	Времени график		
				КФ	ЕФРР		Индикативен график за подготовка	Индикативен график за стартиране	Индикативен график за приключване
9.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Асеновград	Реконструкция на ПСПВ; Реконструкция и изграждане на ВиК мрежа.	25 000 000,00	20 000 000,00	0,00	5 000 000,00	2008 г.	2009 г.	2011 г.
10.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Гоце Делчев	Изграждане на ПСОВ; Изграждане и реконструкция на ВиК мрежа.	25 000 000,00	20 000 000,00	0,00	5 000 000,00	2008 г.	2009 г.	2011 г.
11.	Интегриран проект за подобряване на ВиК мрежата на гр. Банско	Реконструкция на ПСПВ; Реконструкция и изграждане на ВиК мрежа.	25 000 000,00	20 000 000,00	0,00	5 000 000,00	2008 г.	2009 г.	2011 г.
Приоритетна ос 2: Подобряване и развитие на инфраструктурата за третиране на отпадъци									
12.	Кочериново – Изграждане на регионален център за управление на отпадъци	Изграждане на ново регионално депо за битови отпадъци, вкл. обикновени съоръжения за компостиране; площи за строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради; съоръжения за временно съхранение на опасни отпадъци преди транспортирането им до националните съоръжения; Изграждане на съоръжение за оползотворяване на материали; Изграждане на претоварни станции; Затваряне на 18 стари депа и изграждане на система за вентилация и събиране/оползотворяване на газовете.	34 125 793,00	0,00	29 006 924,05	5 118 868,95	2006 – 2007 г.	2007 г.	2009 г.
13.	Изграждане на регионални съоръжения за третиране на отпадъци в регион Стара Загора	Изграждане на ново регионално депо за битови отпадъци; Изграждане на съоръжения за оползотворяване на материали; Съоръжения за компостиране в съдове; Съоръжения за компостиране на открито за растителни отпадъци; Площи за строителни отпадъци и отпадъци от разрушаването на сгради; Съоръжения за временно съхранение на опасни отпадъци преди транспортирането им до националните съоръжения; Претоварна станция; Изграждане на центрове за рециклиране; Затваряне на 11 стари депа и изграждане на система за вентилация и събиране/оползотворяване на газовете.	38 410 297,00	0,00	32 648 752,45	5 761 544,55	2007 – 2008 г.	2008 г.	2010 г.
14.	Изграждане на регионални съоръжения за третиране на отпадъци в регион Варна	Изграждане на ново регионално депо за битови отпадъци; Изграждане на съоръжения за оползотворяване на материали; Съоръжения за компостиране в съдове; Съоръжения за компостиране на открито за растителни отпадъци; Изграждане на центрове за рециклиране; Площи за строителни отпадъци и отпадъци от	30 757 373,00	0,00	26 143 767,05	4 613 605,95	2007 – 2008 г.	2008 г.	2010 г.

ФЕВРУАРИ 2007 г.

№	Име на проекта	Основни компоненти	Общи допустими разходи за проекта (индикативна стойност)	Финансиране от ЕС (индикативна стойност)		Национално финансиране (индикативна стойност)	Времеви график		
				КФ	ЕФРР		Индикативен график за подготовка	Индикативе н график за стартиране	Индикативен график за приключване
		разрушаването на сгради; Съоръжения за временно съхранение на опасни отпадъци преди транспортирането им до националните съоръжения; Затваряне на 3 стари депа и изграждане на система за вентилация и събиране/оползотворяване на газовете.							
	ОБЩО		447 042 021,00	274 998 846,40	87 799 443,55	84 243 731,05			

К. Приложения

Приложение 1

Индикативно разпределение на финансовия принос на Общността по кодове на категории на ОП „Околна среда 2007-2013 г.”

Кодове по приоритетни теми		Кодове по форми на финансиране		Кодове по териториален обхват	
Код*	Стойност**	Код*	Стойност**	Код*	Стойност**
44	293.443.504	01	1.466.425.481	00	235.376.737
45	166.433.336			01	1.231.048.744
46	768.469.973				
50	2.701.931				
51	80.786.894				
81	146.686.777				
85	3.951.533				
86	3.951.533				

*Кодове съгласно стандартната класификация (Регламент на Комисията 1828/2006)

** Очаквана стойност на финансовия принос от Общността за всяка категория

Приложение 2

Групи отпадъци съгласно Списъка на отпадъците (Приложение 1, Заповед РД-323/1998 г.)⁴⁰

Код	Наименование
01	Отпадъци от разкриването, добива и преработването на подземни природни богатства /ППБ/
02	Отпадъци от селско стопанство, градинарство, ловуване, риболов и рибовъдство, производство и преработка на хранителни продукти
03	Отпадъци от преработка на дървесина и производство на целулозни материали, хартия, велпапе, плоскости и мебели
04	Отпадъци от кожарската и текстилна индустрия
05	Отпадъци от рафинация на нефта, пречистване на земен газ и пиролиза на въглища
06	Отпадъци от неорганични химически процеси
07	Отпадъци от органични химически процеси
08	Отпадъци от производството, приготвянето, доставянето и употребата на покрития (бои, лакове, емайли, уплътняващи материали и печатарски мастила)
09	Отпадъци от фотографската индустрия
10	Неорганични отпадъци от термични процеси
11	Неорганични отпадъци, съдържащи метали, от преработката на метали и от метални покрития, както и от хидрометалургията на цветни метали
12	Отпадъци от механична и повърхностна обработка на метали, керамика, стъкло и пластмаси
13	Маслени отпадъци (без растителни масла и тези от 05.00.00 и 12.00.00)
14	Отпадъци от органични вещества, използвани като разтворители (изкл. 07.00.00 и 08.00.00)
15	Опаковки, абсорбенти, кърпи за изтриване, филтърни материали и предпазни тъкани, неупоменати другаде
16	Отпадъци, които не са въведени на друго място в списъка
17	Отпадъци от строителство и събаряне на сгради (включително и от ремонт на улици)
18	Клинични отпадъци от хуманната и ветеринарната медицина (без хранителни отпадъци, несвързани с медицинските заведения)
19	Отпадъци от съоръжения за третиране на отпадъци, от пречиствателни станции за отпадъчни води и от водното стопанство
20	Битови отпадъци и подобни занаятчийски и промишлени отпадъци, както и отпадъци от съоръжения, включващи разделно събирани фракции

⁴⁰ Заповед РД-323 / 1998 г. е заменена от 25.05.2004 г. с Наредба № 3 за класификация на отпадъците, но посочените данни в анализа на настоящата ситуация са съгласно Заповед РД-323 / 1998 г.

Приложение 3

Списък на използваните съкращения

АЕЦ	Атомна електрическа централа
БВП	Брутен вътрешен продукт
БА	Басейнови дирекции
БДС	Български държавен стандарт
БС	Басейнови съвети
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ВЕЦ	Водна електрическа централа
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГТИ	Големи горивни инсталации
ГДККТГ	Главна дирекция "Контрол на качеството на течните горива"
ГЕФ	Глобален екологичен фонд
ГИС	Географска информационна система
ДАМТН	Държавна агенция по метрология и технически надзор
ЕК	Европейска комисия
ЕС	Европейски съюз
ЕО	Екологична оценка
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитени територии
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КЕП	Крайно енергопотребление
КПКЗ	Комплексно предотвратяване и контрол на замърсяванията
КР	Комплексни разрешителни
КТЗВДР	Конвенция за транс-гранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния
ЛОС	Летливи органични съединения
МВР	Министерство на вътрешните работи
МЗ	Междинно звено
МЗГ	Министерство на земеделието и горите
МИЕ	Министерство на икономиката и енергетиката
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУДО	Национална програма за управление на дейностите по отпадъците
НСИ	Национален статистически институт
НСМВ	Национална система за мониторинг на водите
НСМОС	Национална система за мониторинг на околната среда
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда

ОРВ	Озон-разрушаващи вещества
ПАВ	Полициклични ароматни въглеводороди
ПГ	Парникови газове
ПДК	Предельно допустими концентрации
ПМ	Пунктове за мониторинг
ПМС	Постановление на Министерски съвет
ПУ	Планове за управление
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СПСОВ	Селищни пречиствателни станции за отпадни води
ТЕЦ	Топлоелектрическа централа
УО	Управляващ орган
УОЗ	Устойчиви органични замърсители
ФПЧ	Фини прахови частици
ХЕИ	Хигиенно – епидемиологичен инспекторат към МЗ

Приложение 4

Избор на представители на екологични НПО за участие при разработването на ОП “Околна среда 2007 - 2013 г.”

Оперативна програма “Околна среда 2007 – 2013 г.” е разработена от специално създадена за целта работна група. Принципиният състав на тази работна група е определен с решение на Координационния съвет по Националния план за развитие през м. август 2004 г. В нея, освен представители на водещите министерства, регионалните и местни власти, социалните и икономическите партньори, научните организации и синдикатите са включени и двама представители на екологичните неправителствени организации в страната. В съответствие с прилагането на принципа за партньорство всички членове на работната група, включително и представителите от екологичните неправителствени организации, са участвали активно в разработването на ОП, чрез сътрудничество и консултации.

Изборът на представители на екологични НПО е извършен по процедура, определена от самите НПО през 2002 г. по време на Националната конференция на НПО “Витоша -2002”, проведена в гр. София. За целта през м. септември 2004 г. управляващият орган на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.” изпрати молби до екологичните неправителствени организации в страната да определят свои представители в работната група за изготвянето на програмата.

Съгласно процедурата на екологичните НПО, представител на НПО е лице, избрано в даден орган или институция да представлява НПО общността, работеща за опазване на околната среда и за устойчивото развитие. Изборите се организират от организацията на българските НПО, работещи в сферата на опазване на околната среда и устойчивото развитие. Право на участие в изборите има всяка регистрирана, съгласно Закона за юридическите лица с нестопанска цел неправителствена организация, работеща по проблеми на опазването на природата, околната среда и устойчивото развитие.

Комуникационните механизми, използвани за организиране на изборите и обмен на информация между НПО са чрез електронната информационна мрежа БлуЛинк, чрез мейлинг листа ngos@bluelink.net и порталния уеб сайт www.bluelink.net, чрез ежемесечният печатен бюлетин “Екополис” и чрез обикновена поща, при писмена заявка от НПО и заплащане на ежегодна такса, определена от Управителния съвет на Организацията на българските НПО (наричана по-нататък само Организацията).

Първият представител на екологична НПО в работната група е избран чрез мейлинг листата на електронната информационна мрежа БлуЛинк, в която е използвана процедурата за избор на представители на екологични НПО.

Процедурата за избори на представители се открива на основата на писмено искане от дадена организация или институция (в конкретния случай от Министерство на околната среда и водите). Организацията оповестява откриването на процедурата по избора на представител на НПО чрез своите комуникационни механизми и информационната мрежа БлуЛинк. Всяка НПО, имаща право да участва в изборите може да номинира по един представител за всяка отворена позиция, като тя е длъжна да съгласува с номинираното лице своята номинация преди да я депозира. Депозирането на номинациите става чрез писмо, факс или електронна поща, съдържащи името на номинираното лице, номиниращата го НПО, декларацията на НПО за опита на кандидата, автобиография на кандидата по определен формат и в електронен вид, мотивационно писмо от номинираното лице, внесени до Организацията. Крайният срок за номиниране на представители на екологични НПО се определя от

Организацията, като срокът не може да бъде по-кратък от 12 работни дни от датата на откриване на процедурата.

В срок от 5 работни дни след датата на приключване на процедурата по номиниране, Организацията изготвя списък с номинираните лица и комплект от техните автобиографии и мотивационни писма и го изпраща по електронна и обикновена поща до имащите право да участват в изборите организации. Крайният срок за гласуване се определя от Организацията, като той не може да бъде по-кратък от 10 работни дни от датата на обявяване на процедурата за гласуване за открита. Гласуването става с документ, подписан от лицето, официално представляващо организацията или друго оторизирано лице и подпечатан с официален печат на организацията и изпратен до Организацията по електронна или официална поща или факс.

Всяка НПО, имаща право да участва в изборите, може да гласува само за един кандидат за всяка свободна позиция. За избран представител на НПО се счита кандидатът, който е събрал най-много гласове. Ако за даден кандидат за представител на НПО има събрани еднакъв брой гласове се провежда балотаж. Всяко заинтересовано лице може да прегледа документацията по изборите в рамките на 3 дни след крайния срок за гласуване. Организацията на българските НПО оповестява чрез БлуЛинк и ежемесечният бюлетин "Екополис" резултатите от изборите в рамките на 7 работни дни от крайния срок за гласуване.

Съгласно тази процедура за избор на представители на екологични НПО в работната група за изготвяне на ОП "Околна среда 2007 – 2013 г." са избрани двама представители (титуляр и заместник). Те са номинирани в периода 07-23.09.2004 (12 работни дни според процедурата за НПО избори) в резултат на проведени от Фондация "БлуЛинк" избори. За титуляр е избран г-н Петко Костадинов Ковачев от Информационен и учебен център по екология, гр. София.

Двамата представители (титуляр и заместник) са избрани от общо 10 гласували екологични НПО в периода 24.09-08.10.2004 (10 работни дни според процедурата за НПО избори) а именно: Сдружение за дивата природа "Балкани", гр. София; Сдружение "Земя завинаги", гр. Свищов; Сдружение "Агролинк", гр. София; Национално движение "Екогласност", гр. Монтана; ГеоЕкоКлуб "Академика", гр. Велико Търново; Клуб за изучаване и опазване на природата и човешките достижения "Сириус", гр. Пловдив; Асоциация на парковете в България; Екологично сдружение "За Земята", гр. София; Федерация "Зелени Балкани", гр. Пловдив; Информационен и учебен център по екология, гр. София.

Вторият представител в работната група за изготвяне на ОП "Околна среда 2007 – 2013 г." е избран през месец август 2004 г. след проведена процедура за избор на представители на НПО, публикувана в сп. "Зелен щит" и разпространена по електронната поща и чрез координаторите на Координационния съвет на Националната конференция на НПО "Витоша -2002". За този член на работната група също е избран заместник.

След приключване на процедурата за гласуване за титуляр е избрана г-жа Галя Маринова Бърдарска – член на Управителния съвет на "Глобално партньорство по водите за централна и източна Европа" и член на Управителния съвет на ЮБИФРАНС-България – отговорник за околната среда към икономическата мисия на Френското посолство. Госпожа Бардарска е номинирана от Координационния съвет на Националната конференция на НПО "Витоша – 2002".

Неправителствените организации одобрили кандидатурата на Галя Бърдарска за представител на НПО в работната група за изготвяне на ОП "Околна среда 2007 – 2013 г." са общо 15, а именно: НСО "БИОТЕРА" – гр. Плевен; Федерация "Интерекю 21в.", гр. София; НСО "Човек, Екология, Природа", гр. София; Екосдружение "Хабелера", гр. Асеновград;

Фондация “Вселената на човека”, гр. София; Фондация “Демократични Родопи”, гр. Якоруда; Екосдружение “Планинци”, гр. Троян; Глобално партньорство по водите”, гр. София; Сдружение “Екология и устойчиво развитие”, гр. Търговище; НД “Зелени патрули”, гр. София; Сдружение “Екотера”, гр. Асеновград; ЧАР “Балкан”, гр. Пирдоп; НСО “Екстрем”, гр. Плевен; Международна асоциация за опазване на водите и почвите; Граждански екологичен съвет, гр. София.

Участието на определени представители на екологични НПО при разработването на оперативната програма ще продължи и за в бъдеще при преобразуването на работната група в Комитет за наблюдение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”. През 2007 г. се предвижда официалното създаване на Комитет за наблюдение на ОП “Околна среда 2007 – 2013 г.”, в който също е предвидено включването на представители на екологични неправителствени организации, с цел прилагане на принципа на партньорство.